

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ТУРИЗМУ

СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ КРАЇН
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції
молодих учених та студентів
(17–18 лютого 2012 р.)

У п'яти томах

Том 3. Світова економіка
і міжнародні економічні відносини

Дніпропетровськ
Видавець Біла К. О.
2012

УДК 336
ББК 65.01
С 83

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова організаційного комітету:

Поляков М. В. – ректор ДНУ ім. О. Гончара, д.ф-м.н., професор.

Члени організаційного комітету:

Сазонець І. Л. – декан ФМЕ ДНУ ім. О. Гончара, д.е.н., професор,

Мешко Н. П. – в.о. зав. кафедрою менеджменту та туризму ФМЕ ДНУ ім. О. Гончара, д.е.н., професор,

Джусов О. А. – професор кафедри менеджменту та туризму ФМЕ ДНУ ім. О. Гончара, к.е.н.,

Чабаненко Ж. М. – доцент кафедри менеджменту та туризму ФМЕ ДНУ ім. О. Гончара, к.е.н.;

Пирог О. В. – Голова Ради молодих учених ФМЕ ДНУ ім. О. Гончара, к.е.н.;

Нямещук А. В. – доцент кафедри менеджменту та туризму, заступник декана з наукової роботи ФМЕ ДНУ ім. О. Гончара, к.е.н.

С 83 Стратегія економічного розвитку країн в умовах глобалізації : *матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів, 17-18 лют. 2012 р.* : У 5 т. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2012.

ISBN 978-617-645-027-6

Т. 3 : Світова економіка і міжнародні економічні відносини. – 2012. – 108 с.

ISBN 978-617-645-030-6

У збірнику надруковано матеріали науково-практичної конференції молодих учених та студентів, яка відбулася 17–18 лютого 2012 року в Палаці студентів ім. Ю.Гагаріна Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара.

Для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗів та наукових закладів.

УДК 336
ББК 65.01

ISBN 978-617-645-027-6
ISBN 978-617-645-030-6 (Т. 3)

© Авторський колектив, 2012

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ УГРУПУВАННЯ

Андрієнко Н.Н.

АБ «Південний», АССА,

Одесский национальный экономический университет, Украина

ИМПЛЕМЕНТАЦИЯ МСФО В УКРАИНЕ КАК СЛЕДСТВИЕ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ

Интеграционные экономические процессы в любой стране предусматривают, в общем виде, свободное перемещение товаров, трудовых ресурсов и капиталов в границах интеграционного сообщества. Такие же задачи стоят и перед экономикой Украины в границах ВТО, ЕС, СНГ, что должно учитываться в политике, в выборе инструментов, регулирующих банковскую деятельность, а также в максимальном сближении требований национальных положений (стандартов) бухгалтерского учета (П(С)БУ) с требованиями международных стандартов финансовой отчетности (МСФО).

Роль бухгалтерского учета в глобализационных, в том числе интеграционных процессах достаточно полно освещена в работе Л.И. Стефанович [1], которая утверждает, что национальные и региональные системы бухгалтерского учета и отчетности характеризуются консервативностью по сравнению с международной системой бухгалтерского учета и отчетности, которая зависит от МСФО. Очевидно, что более корректно будет поставить вопрос о некоторых защитных функциях национальных и региональных систем бухгалтерского учета и отчетности, внешне проявляющихся в консерватизме. Это связано с наличием, как плюсов, так и минусов в процессах глобализации и интеграции. Метод национальной стратегии имплементации МСФО должен зависеть от соотношения позитивных и негативных последствий интеграционных процессов в отечественной экономике.

Так, либерализация передвижения товаров в рамках ЕС, ВТО, СНГ способствовала появлению в Украине целого ряда негативных факторов, в том числе отрицательного сальдо во внешней торговле [2] что отражено в табл. 1.

При этом одним из возможных путей повышения экспортного потенциала

страны является привлечение инвестиций из-за рубежа путем предложения акций экспортных предприятий страны возможным зарубежным инвесторам. Для решения этой задачи необходимо осуществление гармонизации стандартов финансовой отчетности отечественных компаний с международными стандартами, что позволит повысить «прозрачность» и открытость их деятельности и осуществлять публичные размещения акций (IPO) на фондовых биржах мира [2].

Таблица 1. Отношение экспорта Е к импорту I товаров во внешней торговле Украины за 2008-2010 годы

К=Е/И	Годы	2008	2009	2010
В целом		0,78	0,87	0,85
СНГ		0,71	0,68	0,70
ЕС		0,63	0,62	0,68
Азия		0,97	1,85	1,36
Америка		0,99	0,51	0,70
Другие страны		1,66	2,17	1,91

К наиболее значимым интеграционным процессам относятся миграционные процессы. Получение прав на свободное перемещение совпало по времени со значительными структурными трансформациями в экономике, которые сопровождались снижением уровня жизни населения, ростом безработицы и неполной занятости. Население Украины фактически включилось в миграционные процессы в период их интенсификации наряду с другими глобальными интеграционными процессами. По разным информационным и исследовательским источникам можно считать, что в России, Польше, Италии, Испании, Греции, Чехии, Португалии и других странах работают около 3 миллионов украинских мигрантов, денежные трансферты которых играют серьезную роль в экономике Украины (табл. 2) [3].

Таблица 2. Денежные переводы в Украину в 2007-2010 гг. по расчетам НБУ, млн. дол. США

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Поступления всего	4922	6177	5370	5862
через корсчета банков	2818	3275	2832	2959
через международные платежные системы	1458	2097	1825	2126
неформальными путями	646	805	713	777
Справочно: доля денежных переводов в ВВП, %	3,4	3,4	4,6	4,3

Приведенные данные показывают, что трудовая миграция является важным источником благополучия домохозяйств мигрантов, а заработки мигрантов могут иметь позитивное значение также и для экономического развития регионов – малой родины мигрантов. В связи с этим перед банковскими учреждениями стоят задачи улучшения условий аккумуляции заработков мигрантов и направления их на развитие экономики и создание новых рабочих мест [3]. Очевидно, что решение этих задач требует взаимодействия с зарубежными банками, а следовательно, и проведения значительной работы в направлении сближения подходов к формированию финансовой отчетности для достижения свободного обмена финансовой информацией.

К числу интеграционных процессов относится и свободное перемещение капиталов. Так, с начала минувшего десятилетия в банковском секторе Украины происходит активное расширение присутствия иностранного капитала. Страны происхождения банков с иностранным капиталом в Украине на 01.01.2011 распределяются следующим образом: Российская Федерация – 19%, Кипр – 14%, Нидерланды – 12%, Австрия – 9%, Германия – 8%, Франция – 7%, Великобритания – 5%, Польша – 5%, Греция – 3%, Швеция – 3%, другие страны – 15% [4]

Для Украины с момента притоков зарубежных капиталов в национальную банковскую систему особенно важной задачей исследований стало сохранение баланса между российским, европейским и украинским капиталом. Для этого необходим постоянный мониторинг на основе данных бухгалтерского учета и отчетности по методикам МСФО.

Для иностранных инвесторов также чрезвычайно важно получать своевременную, прозрачную и качественную финансовую отчетность своих украинских дочерних банков, составленную на понятном для них языке – в соответствии с МСФО.

Однако, несмотря на множество факторов, делающих внедрение МСФО на Украине неизбежным, не стоит при этом забывать о национальных интересах. Стратегия внедрения МСФО должна быть поэтапной и отвечать общеэкономическим приоритетам развития страны [5].

Список использованных источников:

1. Стефанович Л.И. Глобализация и национальная система бухгалтерского учета / Л.И. Стефанович // Банкаускі веснік. – 2009. – Верасень. – С. 17–21.

2. Три роки членства у СОТ: тенденції зовнішньої торгівлі України у посткризовий період: аналітична доповідь. – К.: НІСД, 2011. – 72 с.
3. Малиновська О.А. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи реагування / О.А. Малиновська. – К.: НІСД, 2011. – 40 с.
4. Іноземний банківський капітал в Україні: співвідношення вигод та ризиків. – К.: НІСД, 2011. – 22 с.
5. Андрієнко Н.М. Міжнародні стандарти фінансової звітності як об'єкт економічних досліджень при імплементації в Україні / Н.М. Андрієнко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2011. – Вип. 3(43). – С. 14–21.

Билий А.И., Макаров А.Д.

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара, Украина

УЧАСТИЕ УКРАИНЫ В МЕЖДУНАРОДНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

Актуальность данной темы обусловлена постепенным включением Украины в интеграционные процессы, участием в международных организациях, в мировой экономической и политической системах в целом.

Вхождение Украины в состав глобальных мировых хозяйственных связей необходимо для того, чтобы получить дополнительные импульсы экономического роста, увеличить эффективность и конкурентоспособность национальной экономики, а также повысить уровень жизни граждан.

Под интеграцией Украины в мировое сообщество в первую очередь понимается вхождение в Европейский Союз, этому способствует участие Украины в международных организациях и проектах. Украина – одна из стран – основателей ООН. Украина вступила в ряд международных экономических организаций: МВФ, МБРР, ЕБРР, Международную финансовую корпорацию, Совет Европы, ВТО. Приоритетным для Украины является взаимодействие и сотрудничество со странами СНГ и Россией в частности. Россия объективно является важнейшим стратегическим партнером Украины, прежде всего в основополагающем – экономическом аспекте; на протяжении всех лет независимости она прочно удерживает первое место в числе основных внешнеэкономических партнеров Украины: на нее приходится около 40% украинского внешнеторгового оборота. В связи с этим как на уровне общественного мнения, так и на уровне властных институтов украинско-российские отношения выделяются в качестве особо значимых, о чем свидетельствует создание Указом президента

Украины от 23.06.1997 г. Национального института украинско-российских отношений при СНБО Украины.

Актуальным для нас также является развитие внешнеэкономической деятельности с государствами Азиатско-Тихоокеанского региона (АТР). Однако наша интеграция в систему экономических отношений с государствами АТР требует решения многих экономических и политических проблем, затраты времени на адаптацию украинского законодательства требованиям и специфике региона. В целом во внешней политике Украины можно выделить несколько векторов:

1. Украина и НАТО

Сотрудничеству с НАТО Украина уделяет особое внимание. Количество ежегодных мероприятий, проводимых Украиной в рамках натовской программы "Партнерство ради мира" или двустороннего военного сотрудничества с членами блока, планомерно возрастает. В июле 1997 году в Мадриде была подписана Хартия об особом партнерстве НАТО и Украины, в ней предусмотрен так называемый "механизм консультаций в случае кризиса", который позволяет Украине "согласовывать свои действия" в том случае, если последняя ощутит "прямую или косвенную угрозу" своей безопасности. Кроме того, в стране реализуется рассчитанная Государственная программа сотрудничества Украина – НАТО, которая была подписана в ноябре 1998 года. В апреле 1999 года в Киеве открылась миссия НАТО. Следует также отметить, что довольно часто проходят встречи государственных деятелей Украины и представителей альянса. 18 июля 2011 года Киев с официальным визитом посетила военная делегация НАТО во главе с Верховным Главнокомандующим объединенными вооруженными силами НАТО в Европе адм. Дж.Ставридисом. В связи с этим можно предположить, что сотрудничество Украины с НАТО, по-видимому, будет развиваться достаточно активно, тем более что оно является политизированным и практически не зависит от объективных реальностей экономической ситуации. Однако маловероятно, что Украина в обозримой перспективе может рассчитывать на интеграцию и членство в альянсе.

2. Украина и США

Отношения Украина – США развиваются достаточно динамично, поскольку США преследуют цель недопущения сближения Украины и России. Соединённые Штаты входят в первую пятёрку торговых партнёров Украины и нахо-

дятся на втором месте по объёмам прямых зарубежных инвестиций. В то же время США оставили без ответа просьбу Украины поспособствовать её вступлению в ЕС, считая это чисто европейским вопросом. Буш также поддержал планы Украины вступить в ВТО уже в 2005 году. 6 марта 2006 Украина подписала с Соединёнными Штатами протокол о взаимном доступе на рынки, в частности, об отмене пошлин на торговлю разными видами техники и оборудования, что должно значительно ускорить вступление Украины в ВТО.

3. Украина и ЕС

Европейское направление является стратегическим во внешней политике Украины. В связи с наметившимися противоречиями между США и ЕС Украина в своей внешней политике, видимо, намерена использовать тактику балансирования между двумя этими силами. Сотрудничество Украины с ЕС необходимо для технического обновления украинского производства. Производственные технологии украинских предприятий отстают от европейских стран, которые используют новые (передовые) технологии. Выход на европейский рынок позволит конкурировать с другими странами. Украину можно будет использовать как страну транзит, это в свою очередь позволит начать работать соответствующим отраслям промышленности.

4. Украина и ГУУАМ

Деятельность ГУУАМ связана с решением проблем разработки нефтяных месторождений Каспия и создания сети трубопроводов для транспортировки энергоносителей на мировые рынки. Уже заключено трехстороннее украинско-грузинско-азербайджанское соглашение по созданию Транскавказского транспортного коридора, предусматривающее открытие единой транспортной линии для обслуживания пассажиров и грузопотоков, которая свяжет воедино Баку – Тбилиси – Поти – Одессу – Киев. Тем не менее следует признать, что пока от сотрудничества в рамках ГУУАМ Украина экономической отдачи не имеет, и в будущем ситуация кардинально не изменится из-за слабого экономического развития партнеров Украины.

Гладченко А.Ю.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ЕНЕРГЕТИЧНА СКЛАДОВА РЕГІОНАЛЬНО-ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ УКРАЇНИ

Однією з найважливіших наукових проблем, що в останні десятиріччя стала відігравати виключну роль в розвитку світового господарства є проблема забезпечення енергетичними ресурсами. Ресурсна достатність визначає фізичні можливості забезпечення енергоресурсами економіки країни, економічна доступність – рентабельність такого забезпечення при відповідній кон'юнктурі цін, екологічна і технологічна допустимість – можливість видобутку, виробництва і споживання енергоресурсів в рамках існуючих технологій та екологічних обмежень. На сьогодні в умовах загострення боротьби за енергетичні ресурси, участь країн у регіональних економічних угрупованнях є необхідною умовою для досягнення стратегічних цілей як зовнішньоекономічної, так і внутрішніх стратегій розвитку. Конкуренція провідних країн світу все більше приймає форму конкурентної боротьби регіональних блоків, учасниками яких є ці країни. Проте на сьогодні спостерігається розгортання єдиного економічного простору, найвищою точкою розвитку якого є процес глобалізації [1].

В таких побудова конкурентоспроможної економіки неможлива без урахування зовнішніх умов, зокрема таких як паралельний розвиток процесів глобалізації та регіональної інтеграції світового господарства. Входження країни в систему глобальної економіки відбувається одночасно з трансформацією її внутрішніх економічних механізмів, перебудовою структури власності і виробництва, що помітно ускладнює адаптацію до зазначених процесів. Сьогодні дуже важко знайти країну, яка не була б учасницею того чи іншого регіонального інтеграційного блоку чи угоди про економічне співробітництво. Регіональна міжнародна економічна інтеграція в енергетичній сфері – це одне із значущих напрямків міжнародної економічної взаємодії. У процесі переходу до ринкової економіки все більшого значення набувають питання розвитку енергетичної складової регіональної економічної інтеграції [2]. Ефективність розвитку єди-

ного ринкового простору в значній мірі залежить від скоординованого функціонування регіональних ринкових структур та розвитку інтеграційних відносин на різних рівнях економічної системи. Активізація цих відносин має великий вплив на економіку України. Такі інтенсивні інтеграційні процеси, що відобразили тенденції економічного розвитку окремих країн і регіонів, привели до змін у структурі світової економіки. Проведені дослідження доводять [3], що в умовах активізації енергетичної складової в формуванні інтеграційних об'єднань, вимагає осмислення з точки зору інтернаціоналізації економічних зв'язків між національними господарствами, економічними суб'єктами і глобалізацією зовнішньоекономічної діяльності [4]. Неоднозначний процес впливу енергетичної складової на здійснення інтеграційних угод також вплинув на актуальність, поставивши в центр досліджень питання регіонально-інтеграційних пріоритетів як складової енергетичної стратегії України та перспективи, що визначають темпи і спрямованість інтеграційних процесів. Енергетичний мотив регіональної інтеграції сьогодні, поряд з процесами глобалізації, є одним з визначальних тенденцій сучасного розвитку світового господарства. Ця тенденція, отримала розвиток у формі утворення та діяльності різних регіональних інтеграційних комплексів, в яких держави пов'язані більш тісними енерго-економічними та політичними інтересами. Залежність держав світу від енергетичної складової в останній третині ХХ століття докорінно змінило існуючу систему міжнародних відносин і стало однією з причин інтеграційного буму. За даними Всесвітньої торгової організації (СОТ) сьогодні налічується 41 реально діючі регіональні торгово-економічні, політичні й військові групи. Створення більше 23 з них припало на період після 1995 року [5].

Ці процеси зумовлюють необхідність всебічного і комплексного дослідження форм, механізмів і напрямів регіонально-інтеграційних пріоритетів енергетичної стратегії України. Інтеграційні процеси на сучасному етапі стають однією з найголовніших складових частин економічного та політичного розвитку, при цьому вони визначають й майбутнє тієї чи іншої країни. Активізація таких тенденцій, як розвиток енергетичного бізнесу, посилення націоналізму

й інтенсифікація боротьби за ресурси, а також збільшення споживання природного газу, з одного боку, трансформація ролі держави – із другого, викликає необхідність розробки ефективних інтеграційних механізмів взаємодії України в енергетичній сфері. Тому інтеграція України до міжнародних та регіональних інтеграційних угруповань повинна базуватись саме на регіонально-інтеграційних пріоритетах її енергетичної стратегії.

Список використаних джерел:

1. Сискос Е. Експортрозширювальне зростання та проблеми внутрішнього ринка у постсоціалістичних країнах Організації Чорноморського економічного співробітництва / Е. Сискос // Журнал європейської економіки. – 2010. – Т. 3. – № 4. – С. 384–398.
2. Уряд Нової Зеландії, Закон про енергоефективності та енергозбереження 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eeca.govt.nz/about-eeca/eecas-role/legislation>
3. Шостак Л. Енергозабезпечення України у міжнародних економічних відносинах / Л. Шостак, О. Дікарева // Економіка України. – 2007. – № 11. – С. 81–88.
4. Энергетический фактор в экономике и политике стран Восточной Европы / Серия: Проблемы общественной трансформации в странах Восточной Европы и России. – ИНИОН РАН, 2010. – 432 с.
5. Міненерговугілля України, Туреччина; Меморандум, Міжнародний документ від 25.01.2011 Меморандум про взаєморозуміння у галузі енергетики між Міністерством енергетики та вугільної промисловості України і Міністерством енергетики та природних ресурсів Турецької Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> 28

Голей Ю.М., Лаврик Є.В.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИБІР СУСПІЛЬСТВА НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ідея європейського вибору України з кожним роком все більше набуває статусу національної. Крім того, за наслідками опитувань громадської думки, її в тій чи іншій мірі підтримують не менше 60% громадян. Отже, існує формальний консенсус у суспільстві, який дозволяє формулювати і реалізовувати послідовну європейську політику, спираючись на підтримку громадської думки [1].

Зовнішньополітична орієнтація України в напрямку інтеграції до Європейського Союзу сформувалась іще у 90-ті роки ХХ ст. Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки та залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного ви-

робника, можливість виходу на єдиний внутрішній ринок Євросоюзу, модернізація правового поля української держави, демократизація політичної та інституціональної систем, наближення соціальних умов України до європейських стандартів, активізація культурного і людського взаємообміну, інтеграція України в систему глобальних відносин, зміцнення національної безпеки України.

Водночас у процесі європейської інтеграції Україні не unikнути і деяких негативних факторів:

- неспроможність нести фінансовий тягар внесків до ЄС;
- зростання конкуренції з боку товаровиробників країн-членів ЄС.

Головна альтернатива європейській інтеграції – перетворення України на економічно нерозвинену і політично ізольовану країну-аутсайдер, що чи навряд влаштує усі верстви українського суспільства.

Реальними успіхами у здійсненні програми дій країни протягом першого етапу, про які обов'язково було відзначено у звітах Європейської комісії:

- за 2007-2008 роки створені такі досягнення, як надання Україні статусу країни з ринковою економікою (таке рішення з боку ЄС прийнято ще наприкінці 2005 року);
- адаптація національного законодавства до пріоритетних сфер нормативно-правового доробку Євроспільноти.

Позитивні зрушення у зазначених питаннях відкрили шлях до укладення Угоди про асоціацію та створення зони вільної торгівлі між Україною і Європейським Союзом. Таким чином, з погляду демократичної консолідації та соціально-економічної модернізації країни Україна має постати як найкращий сусід Союзу не лише у порівнянні з державами, на які поширюється європейська політика сусідства, а й щодо країн Західних Балкан та Туреччини.

Головне завдання другого етапу (2008–2012 роки) – стати державою-кандидатом на членство.

На думку вітчизняних спеціалістів, які вивчають історію та сьогодення європейської інтеграції, Україні не варто поспішати з поданням офіційної заяви на членство в ЄС. Ймовірною датою початку переговорів про вступ України можуть бути 2015-2016 роки. З огляду на досягнуті результати і продовження курсу глибоких реформ Європейський Союз визнав би за Україною статус держави-кандидата і ухвалив би рішення про початок переговорів про вступ.

Головне завдання третього етапу (2019-2024 роки) – стати державою-членом.

На цьому завершальному етапі зближення України та Європейського Союзу перейшли б до повної лібералізації взаємної торгівлі й вели б переговори про вступ. Водночас стала б реальністю зона вільної торгівлі та безвізовий режим між ЄС та Російською Федерацією, що дало б змогу уникнути негативних наслідків від української інтеграції до Європейського Союзу для економічних, торгівельних і людських зв'язків між Україною та Росією.

У результаті цілеспрямованих зусиль України і паралельного реформування спільної політики з виробництва сільськогосподарської продукції з боку Євросоюзу обидві сторони успішно завершили б переговори про вступ. Після ратифікації Угоди про приєднання Україна змогла б набути офіційного членства в ЄС орієнтовно у 2019-2024 роках, залежно від темпів переговорів про вступ, а також швидкості процесу ратифікації Угоди у державах-членах Союзу.

Отже, для України європейська інтеграція – це модернізація економіки, подолання технологічної відсталості, підвищення інвестиційної привабливості, створення нових робочих місць, підвищення спроможності вітчизняного товаровиробника та вихід на світові ринки.

Основними політичними вигодами послідовної європейської інтеграції це зміцнення стабільності демократичної політичної системи та її інститутів, забезпечення прозорості національного законодавства, поглиблення культури демократії і повага до прав людини. За будь-яких обставин хибно розглядати вступ України до ЄС як якусь "кінцеву мету". Інтеграція до Європейського Союзу – не самоціль, а можливість докорінним чином поліпшити життя українських громадян. Дуже влучною з цього приводу є думка французького економіста Жерома Сгара: "Вступ до Євросоюзу аж ніяк не є "винагородою" чи "станцією прибуття", це – прийняття нових правил гри, де важливо швидко навчитися добре грати"[2].

Список використаних джерел:

1. Європейський вибір України: навч. посіб. – Видавнича група «Інформаційно-аналітичний центр», 2007. – 159 с.
2. П'ятницький В.Т. Деякі аспекти формування стратегії вступу України до ЄС: зб. наук. статей / В.Т. П'ятницький // Зовнішня торгівля: право та економіка. – Вип. 2(6). – К.: УАЗТ, 2002. – 170 с.

Дідков Р.Л., Сазонець О.М.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

СВІТОВИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Світовий бізнес все частіше повертається в сторону соціальних проблем як на національному, так і на глобальному рівні. Підприємництво з соціальною метою визнається окремим напрямком економічної діяльності, згадується як “четвертий сектор” в суспільстві.

Посилення соціальної відповідальності бізнесу, заохочення до соціальної активності підприємців є необхідними умовами для створення соціальної солідарності в країні.

В сучасній практиці соціального підприємництва можна виділити три основних напрями.

В країнах Північної та Південної Америки соціальним підприємництвом називають підприємницьку діяльність неприбуткових організацій, доход від якої спрямовується на вирішення соціальних проблем, надання послуг цільовій групі, заради якої створювалась організація, та покращення якості життя. Суб’єктами соціального підприємництва, в переважній більшості, є неприбуткові організації.

В Європейських країнах соціальне підприємництво визначається більше як бізнес із соціальною місією. На відміну від звичайного підприємництва, на перше місце виходить соціальний аспект, або соціальний ефект від підприємницької діяльності, а потім фінансова ефективність. Важливим критерієм соціальних підприємств в Британії, наприклад, є колективна форма власності та діяльність на користь територіальної громади. Як бачимо, суб’єктом соціального підприємництва тут виступають бізнес-підприємства з соціальною місією.

Третій напрямок соціального підприємництва використовується в більшості міжнародними приватними та громадськими фондами, створених задля розвитку і підтримки даного напрямку соціально-економічної діяльності. Такі відомі та дієві фундації як Schwab Foundation for Social Entrepreneurship (Швейцарія), Skoll Foundation (США) та Ashoka Foundation (Індія) визначають соціальне підприємництво радше як інноваційну підприємницьку діяльність задля соціальних перетворень в суспільстві та громадах. Відмінністю даного підходу є те, що на перше місце виходить лідер – соціальний підприємець.

Світовий досвід сформував наступні критерії, відповідність яким дозволяє визначити окрему організацію як соціально відповідальну:

- добросовісна сплата податків, виконання вимог міжнародного, державного, регіонального законодавств;
- виробництво та реалізація якісної продукції;
- реалізація корпоративних програм підвищення фаховості співробітників;
- реалізація корпоративних програм з охорони та зміцнення здоров'я співробітників;
- реалізація корпоративних програм морального стимулювання персоналу;
- реалізація благодійних і спонсорських проектів;
- участь у формуванні позитивної суспільної думки про бізнес.

Перехід до ринкових відносин, реформування системи влади в Україні призвели до ситуації, коли на місцевому рівні існують і, на жаль, реально протистоять один одному дві сили: підприємці та решта населення. У суспільстві виділився прошарок відносно заможних людей і позначилося певне протистояння між цим прошарком і основною масою населення. Обидві сторони поводять себе не зовсім коректно, що спричиняє соціальну напруженість у суспільстві. Підприємці часто практикують приховування прибутків від оподаткування, намагаються діяти “у тіні”, необґрунтовано завищують ціни на продукцію і послуги, затримують заробітну плату найманим робітникам тощо. Це, відповідно, викликає негативну зворотну реакцію населення.

У межах цієї проблеми неадекватною є позиція органів місцевого самоврядування. З одного боку, бізнесмени також виборці, причому саме від них багато у чому залежить нормальна життєдіяльність суспільства. З іншого боку, через деструктивну діяльність значної частини підприємців наявних податкових відрахувань не вистачає для нормальної роботи місцевої влади щодо підтримання інфраструктури населеного пункту і необхідних соціальних виплат.

На сьогодні близько 70 відсотків об'єктів соціальної інфраструктури передана на баланси міських, сільських і селищних рад. Проте, у результаті застосування чинної схеми міжбюджетних трансфертів складається ситуація, коли органи місцевого самоврядування позбавлені можливості самостійно вирішувати власні проблеми: одні – через залежність від дотацій, інші – через те, що зайві кошти вилучаються. Органи місцевого самоврядування в Україні не спроможні

забезпечити належне фінансування соціальної сфери та її працівників: вчителів, лікарів, працівників культури; сприяти виплаті пристойної пенсії ветеранам; допомоги безробітним тощо.

Так, основним джерелом надходження коштів до місцевого бюджету є різні податки і збори. Частина інших надходжень, наприклад, від приватизації або оренди комунального майна, вкрай незначна. На сьогодні суб'єкти місцевого самоврядування в Україні дуже часто не мають у своїй комунальній власності високорентабельних комерційних підприємств. При цьому наявних бюджетних коштів катастрофічно не вистачає навіть для забезпечення поточної життєдіяльності населених пунктів, не говорячи вже про стабільний розвиток.

Це означає, що певні прошарки населення перебувають поза межами справедливого розподілу і про реальне соціальне партнерство практично говорити не доводиться.

В таких умовах саме органи місцевої влади мають відіграти ключову роль у налагодженні стабільного та ефективного зв'язку між бізнесом і громадою у вирішенні соціальних проблем останньої на засадах добровільності та взаємовигоди.

Дяків Х.М., д.п.н. Нагорняк М.М.

*Інститут історії і політології Прикарпатського національного університету
імені В. Стефаника, Україна*

СНД ЯК ФОРМА РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

У сучасних умовах участь України у світових інтеграційних процесах набуває особливого значення, адже тільки вона здатна забезпечити успішний соціально-економічний розвиток нашої держави.

У політологічному словнику зазначено, що інтеграція – це, перш за все, об'єднання в ціле яких-небудь частин чи елементів; у геополітиці – це різноманітні форми об'єднання декількох просторових секторів [6, с. 102]. Як відомо, інтеграція може здійснюватися як на основі воєнної експансії, так і мирним шляхом, але усі вони мають своїм кінцевим результатом досягти збільшення стратегічного і просторового об'єму блоку. Саме тому постає необхідність визначити, чи може СНД стати оптимальною формою регіональної інтеграції Ук-

раїни, здатною забезпечити її участь в міжнародних інтеграційних процесах на сучасному етапі розвитку економіки.

Проблема інтеграції України в СНД у науковій літературі знайшла своє висвітлення в роботах таких вчених як М.С. Дорошко, Ф. Барановський, М. Шульга та інших.

Створення СНД було зумовлено потребою пошуку таких організаційних форм, які б, по-перше, зробили процес формування національних господарств нових держав мінімально болісним, а, по-друге, дозволили б використати потенційні можливості попередніх взаємозв'язків з іншими країнами для структурної перебудови економіки, утримання та розвитку позицій на сучасному ринку.

Україна бере участь у роботі СНД на правах асоційованого члена, підписуючи лише ті документи та сприймаючи лише ті програми, які відповідають її національним економічним та політичним інтересам, і не обмежують її суверенні права.

За роки існування СНД в її функціонуванні дали про себе знати дві тенденції: одна до розвитку інтеграційних форм та процесів, друга – центробіжна [2, с. 117].

З одного боку, в середині Співдружності виникли нові форми інтеграції між окремими державами, такі як Економічний союз, Митний союз (Росія, Білорусь, Казахстан, Киргизія), з жовтня 2000 р. – Євразійський союз, до якого згодом приєднався Таджикистан, союз Білорусії та Росії. Навесні 1996 р. Названі країни підписали «Угоду про поглиблення інтеграції в економічній та гуманітарній сферах». У перші роки ХХІ ст. сформувалася ідея створення нового регіонального об'єднання на теренах колишнього СРСР – Єдиного економічного простору (ЄЕП), до якого, за логікою інтеграторів, мали б увійти насамперед Росія, Україна, Білорусь і Казахстан [1, с. 141].

У цей час Україна виступила ініціатором створення нового економічного союзу окремих країн-членів СНД – ГУУАМ (Грузія, Україна, Молдова, Азербайджан, Узбекистан, який у 2005 р. практично вийшов із організації, скоротивши її аббревіатуру до ГУАМ). Регіональне об'єднання ГУАМ створює новий перспективний для України економічний простір, оскільки об'єднує нашу країну із Молдовою (Південно-Східна Європа, Балкани) та Грузією, Азербайджаном (Кавказ, Закавказзя, Іран). ГУАМ окреслив дві основні стратегічні цілі свого функціонування:

- економічна – створення міжрегіональних транспортних коридорів, пов'язаних із транспортуванням до Європи азербайджанської та узбекської нафти, а згодом нафтопродуктів з України, водночас товарів і послуг з Європи та України на Кавказ і до Середньої Азії;

- політико-економічна – диверсифікація джерел енергоносіїв, ліквідація монополії Росії на їх постачання в Україну, а отже, зменшення впливу політичних чинників на можливості вільного вибору країною напрямів зовнішньоекономічної орієнтації. Інтерес до цих стратегічних напрямів, отже до співпраці з об'єднанням, виявляє сьогодні й Польща [2, с. 119].

Певним недоліком, слабкістю такого союзу є насамперед недостатнє теоретичне обґрунтування проекту співробітництва. Адже будь-яка мета економічної політики повинна бути забезпечена конкретними засобами її реалізації, лише в цьому разі вона стає визначальним елементом практичної діяльності.

Разом з тим, треба зазначити, що рівень регіональної інтеграції України виходить за межі суто економічного співробітництва.

Україна як держава не може існувати в світі ізольовано, спираючись лише на власне розуміння своїх інтересів. Вона має усвідомити себе в геополітичному контексті й у контексті розвитку світової цивілізації.

Отже, СНД стає достатньо реальним полем інтеграційних процесів на пострадянському просторі. Дослідники визначили, що у своєму нинішньому варіанті Співдружність не є ні державою, ні наддержавним (наднаціональним) утворенням, виступаючи як регіональна міжнародна міжурядова організація [1, с. 93]. Отже перебування України у складі СНД пріоритетне лише за умов врахування відповідного потенціалу України. Якщо ми зможемо подолати власні труднощі, побудувати сильну національну економіку, створити розвинуте громадянське суспільство, тоді прийнятна для нас модель інтеграції відбудеться природно.

Не дивлячись на те, що регіональна інтеграція для України є необхідним, невід'ємним процесом, наша держава не в змозі визначитися з єдиним пріоритетним напрямом інтеграції. В цій ситуації слід пам'ятати, що багатовекторність є причиною багатьох проблем нашої країни.

Треба зазначити, що будь-яка форма міжнародного, геополітичного, економічного союзу, регіонального співробітництва передбачає отримання певних вигод, прибутків, «окупності» проектів. На сьогодні, це можливо лише використовуючи сучасні технології світового рівня, досвід розвинутих країн. Тільки

на базі цього можна сформувати та забезпечити нову якість зростання держави, динамічне підвищення добробуту громадян, гідне місце у світовій співдружності країн.

Отже, успіх інтеграції України насамперед залежить від чіткої, виваженої зовнішньоекономічної політики, а тому найкращим для України буде розвиток подальшої співпраці з Росією та країнами СНД в рамках зони вільної торгівлі, як форми міжнародної економічної інтеграції.

Список використаних джерел:

1. Алчинов В.М. СНГ – Россия – Евросоюз. Проблемы и перспективы интеграции: монография / В.М. Алчинов. – М. : Восток-Запад, 2008. – 220 с.
2. Барановський Ф. Чинники та мотиви європейської інтеграції України / Ф. Барановський // Політичний менеджмент. – 2007. – № 6. – С. 115–124.
3. Дорошко М.С. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД: навч. посіб. / М.С. Дорошко, Н.В. Шпакова. – Рек. МОН. – К.: ЦУЛ, 2011. – 204 с.
4. Задорин И. Интеграционные ориентации населения стран СНГ: динамика и перспективы / И. Задорин // Полития. – 2008. – № 3. – С. 138–153.
5. Косов Ю.В. Содружество Независимых Государств: учеб. пособ. / Ю.В. Косов, А.В. Торпыгин. – СПб. : ИВЭСЭП, Знание, 2006. – 147 с.
6. Ліпкан В.А. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях / В.А. Ліпкан. – К.: Текс, 2006. – 256 с.
7. Шульга М. Критерії європейської ідентичності: [регіональна інтеграція] / М. Шульга // Політичний менеджмент. – 2010. – № 2. – С. 139-147.

Заставнюк М.Л.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В СОТ

І ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ЗМІН

16 травня 2008 року Україна одержала статус повноправного члена Світової організації торгівлі—міжнародної економічної організації, головним завданням якої є лібералізація світової торгівлі. Вступ до СОТ є рушійним важелем у реформуванні економіки України, адже членство в СОТ є однією з необхідних умов для забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та уникнення торговельно-економічної ізоляції від інших країн Центральної і Західної Європи, котрі вже є асоційованими членами ЄС[3].

З моменту вступу України до СОТ пройшло вже майже чотири роки. Тому вже можна проаналізувати результати даного членства.

Головними перевагами вступу України до СОТ можна назвати:

- скасування різних квот на експорт продукції гірничо-металургійного комплексу до країн ЄС, що становить близько 20% усього експорту України до ЄС;

- вітчизняні металурги зі вступом України до СОТ одночасно отримали суттєво спрощений доступ до ринків 152 країн-членів СОТ, частка яких у обсязі світової торгівлі становить понад 95%, що, своєю чергою, позитивно сприяє збільшенню обсягів експорту гірничо-металургійних компаній та розширенню експансії на нові ринки [2];

- переваги в застосуванні механізму вирішення та врегулювання торговельних суперечок різного характеру, котрі передбачено нормами і правилами СОТ;

- збільшення вибору продуктів з більшим спектром якостей;

- збільшення умов для зростання іноземних інвестицій в економіку України;

- створення прозорого та передбачуваного бізнес середовища;

- після приєднання до СОТ проти українських компаній стало складніше запроваджувати антидемпінгові розслідування, так на початок 2009 року їх кількість навіть зменшилась порівняно з кінцем 2007 року; у період після приєднання країни до СОТ відбулося посилення концентрації експорту за рахунок збільшення обсягів експорту традиційних видів продукції для України [1].

Серед негативних наслідків членства України в СОТ можна виокремити наступні:

- заборона субсидування виробництва та експорту підприємств гірничо-металургійного комплексу за рахунок податкових пільг і списання податкових заборгованостей;

- загострення конкурентної боротьби між національними та іноземними постачальниками страхових послуг;

- скорочення виробництва неконкурентоспроможних вітчизняних підприємств та галузей [2].

Якщо проаналізувати показники зовнішньої торгівлі у період з червня 2009 року по березень 2010 року, що припадає на другий рік членства України у СОТ, у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року членства, то спостерігались наступні зміни:

- експорт товарів з України зменшився на 28%, імпорт скоротився на 33%, а негативне торговельне сальдо зменшилось на 56%;

- експорт товарів зменшився, головним чином, за рахунок зовнішніх поставок продукції чорної металургії, які упали на 40%, найменшого скорочення зазнав експорт сільськогосподарської продукції – на 17%;

- імпорт скоротився насамперед через зменшення ввезення промислової продукції (машинобудування та транспортні засоби) – на 54%;

- у географічній структурі експорту товарів звертає на себе увагу скорочення частки країн ЄС-27 – з 27 до 24%, натомість виросли частки країн СНД та Азії – з 34 до 35% та 23 до 28% відповідно;

- у географічній структурі імпорту спостерігалось збільшення питомої ваги країн СНД – з 39 до 43%, таке збільшення головним чином відбулось через зменшення поставок з азійських країн – з 18 до 15% [4].

Членство України в СОТ створює можливості для розвитку експортного потенціалу вітчизняної економіки, але разом з тим створює загрози для національних виробників і споживачів.

Інтеграція України в регулятивну систему СОТ створює нові можливості для розвитку нашої держави через підвищення експортних можливостей вітчизняних виробництв, покращення ситуації на національному споживчому ринку, що є однією із необхідних умов виходу з фінансової кризи та боротьби з економічним спадом.

Загальний аналіз зовнішньоторговельних відносин України свідчить, що вступ держави до СОТ позитивно вплинув на гармонізацію торговельно-орієнтованого законодавства держави з договірно-правовою системою СОТ і сприяв активізації торговельних відносин з країнами-членами Організації.

Як висновок варто зазначити, що в результаті вступу до СОТ, в Україні формується нове економічне середовище, перебудовується сама структура як внутрішнього, так і зовнішнього ринків. Подальший розвиток України залежить від спроможності українських підприємств та інститутів адаптуватися до змінних умов, а керівництва країни – проводити адекватну політику на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Список використаних джерел:

1. Грищенко А.А. Умови реалізації національних економічних інтересів України в регулятивній системі СОТ / А.А. Грищенко // Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2009. – № 9(99). – С. 19-26.

2. Духневич А.В. Результати членства України в СОТ / А.В. Духневич // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – №1. – С. 283-290.
3. Мельник Я.В. Нарощування конкурентоспроможності вітчизняної продукції на умовах членства України в СОТ / Я.В. Мельник // Економічний часопис-XXI. – 2011. – №5-6. – С. 12-15.
4. Чунной Ли. Государственное регулирование продовольственного рынка Украины в контексте правил ВТО / Ли Чунной // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 8(110). – С. 64-71.

К.т.н. Квасова Л.С., Пащенко В.М

Національна металургійна академія України, м. Дніпропетровськ, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОБ'ЄДНАННЯ

Економічна інтеграція – процес розвитку стійких взаємозв'язків сусідніх держав, що веде до їх поступового економічного злиття, заснований на проведенні цими країнами узгодженої міждержавної економіки і політики [1].

Міжнародні організації – об'єднання міждержавного або недержавного характеру, створені на основі угод для досягнення певних цілей. Не кожна міжнародна організація має свій статут (наприклад, ООН статутом володіє, а ОБСЄ, в силу специфіки діяльності, немає). Міжнародні організації діляться на міжнародні міжурядові (міждержавні) організації та міжнародні неурядові (недержавні, громадські) організації.

Міжнародні міжурядові (міждержавні) організації – об'єднання держав чи державних інституцій, створені на основі міжнародного договору між державами або їх уповноваженими інституціями [1].

Розкрити головні особливості інтеграції України в міжнародні та регіональні об'єднання.

Система органів регіонального інтеграційного об'єднання. Організаційна структура регіонального інтеграційного об'єднання відноситься до тієї сторони його діяльності, де об'єднання виступає як механізм, що забезпечує інтеграцію.

Органи регіональних інтеграційних об'єднань в повному сенсі слова є міждержавними органами, тобто якимись об'єднаними органами декількох держав.

У цьому зв'язку особливого значення набуває співвідношення повноважень органів об'єднання і органів держав-членів, і в доктрині ведеться боротьба про необхідність наділення органів регіональних інтеграційних об'єднань власти-

вістю наднаціональності. Європейський Союз. Незважаючи на складне, триланкового будова механізму Європейського Союзу, всі його інституції та органи працюють спільно і забезпечують досягнення поставлених перед Союзом цілей і реалізацію його повноважень в різних сферах суспільного життя незалежно від того, до компетенції якої опори вони відносяться. Як сказано в Маастрихтському договорі, в Європейському Союзі діє "єдина інституційна структура, яка повинна забезпечувати узгодженість і наступність діяльності, що здійснюється для досягнення його цілей, з дотриманням і опорою на досягнутий в Співтоваристві рівень інтеграції".

Разом узяті органи Європейського Союзу утворюють цілісну систему. Подібно системі органів і установ держави, ця система з повним правом може бути позначена терміном "механізм". Кожен орган Союзу виступає в цій системі в якості окремого елемента, пов'язаного з іншими.

Що до економіки України необхідність вимагає поступового, але неухильного включення до системи міжнародного поділу праці (МПП), світових інтеграційних процесів. Нинішня ситуація характеризується глобальною трансформацією усіх країн світу до нового якісного стану, нового типу цивілізації третього тисячоліття. В майбутньому велике значення буде мати інтеграція України в Європу. Україна широким фронтом виходить на західноєвропейський соціально-економічний простір. Таким чином самостійність України зовсім не означає її самоізоляції на міжнародній арені. Сучасні тенденції світового розвитку ставлять перед Україною нові проблеми та потребують від неї активної участі в їх рішенні.

Сьогодні Європейський Союз займає провідні позиції у світовому господарстві. На його частку припадає 41,4 % світового товарного експорту та 39,8 % імпорту, 42,8 % сагового експорту та 41,9 % імпорту послуг.

Тому для будь-якої країни співробітництво з Європейським Союзом означає можливість отримати істотні економічні здобутки, які, зрештою, сприятимуть економічному зростанню та підвищенню життєвого рівня населення. При цьому слід зазначити, що таке співробітництво вигідне всім сторонам. Думка про те, що виграш одного партнера означає втрати іншого, є хибною [2].

Ось чому, враховуючи особливості сучасного стану економіки України, можна навести цілу низку аргументів на користь розвитку співпраці з ЄС:

1. Економічний потенціал ЄС та динаміка його розвитку дають можливість дійти висновку про те, що Європейський Союз являє собою великий ринок

збуту виробів та джерело задоволення потреб України в найрізноманітніших споживчих та інвестиційних товарах.

2. Співробітництво України з Європейським Союзом необхідне для технологічного оновлення українського виробництва. Виробничі технології українських підприємств відстають від тих, що їх використовують передові європейські країни. Іншими словами, йдеться про створення виробничо-технологічного укладу, порівнянного з європейським.

3. Розвиток співробітництва з ЄС сприятиме повнішому використанню потенціалу України як транзитної держави, що означає збільшення надходжень від експорту транспортних послуг та розвиток відповідних галузей промисловості.

4. Саме на європейському фінансовому ринку, який сьогодні є найбільшим у світі, Україна може мобілізувати кошти, необхідні для забезпечення макроекономічної стабільності, диверсифікуючи тим самим джерела зовнішніх запозичень.

Слід окремо зазначити, що сьогодні основні товарні потоки ЄС сконцентровані в межах самого союзу. На ринок ЄС припадає 62,7 % сукупного товарного експорту та 63,1% імпорту. Іншими словами, ЄС сьогодні характеризується одним з найвищих рівнів внутрішньорегіональної торгівлі.

А це означає, що вихід на внутрішній ринок Європейського Союзу великою мірою визначатиметься саме якісним рівнем співробітництва України з цим інтеграційним угрупованням [3].

Разом з тим було б помилкою замовчувати або применшувати складність процесу європейської інтеграції. Зрозуміло, що він буде тривалим і непростим. Серед іншого, інтеграція в Європу означає зростання відкритості національної економіки та конкуренції з боку фірм ЄС. При цьому неминучі досить болючі наслідки для окремих секторів, виробництв і навіть регіонів.

Проте потенційні здобутки і переваги європейської інтеграції перевищують можливі втрати й ризики. Це було переконливо доведено попереднім досвідом всіх без винятку європейських країн, у тому числі тих, рівень економічного розвитку яких був нижчий від середнього: від Португалії на заході до Польщі та країн Балтії на сході, від Ірландії на півночі до Греції на півдні [4].

Основними політичними вигодами послідовної європейської інтеграції є зміцнення стабільності демократичної політичної системи та її інститутів,

модернізація правового поля і забезпечення прозорості національного законодавства, поглиблення культури демократії і повага до прав людини тощо.

Європейська інтеграція також означає зміцнення національної безпеки та безпеки громадян, адже вона виключає застосування сили як методу вирішення залягоджування суперечностей, сприяє стабільності у відносинах з усіма сусідами. В цьому контексті успішне просування України шляхом європейської інтеграції може наблизити до Європи і Росію, зміцнить українсько-російські взаємини, що відповідає національним інтересам обох країн.

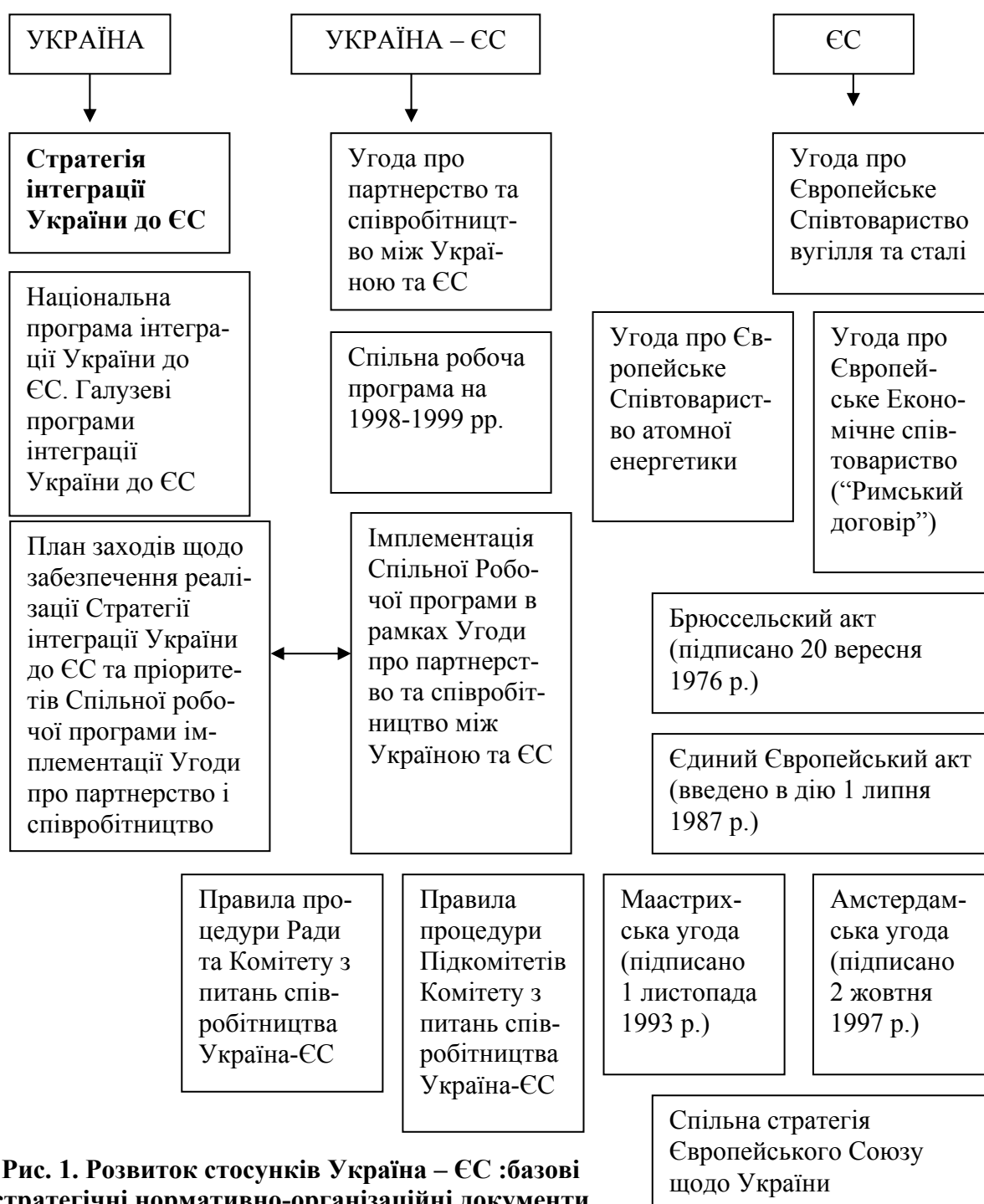

Рис. 1. Розвиток стосунків Україна – ЄС :базові стратегічні нормативно-організаційні документи

Висновки. Виявив, що європейська інтеграція – це магістральний напрям розвитку континенту, який визначить як ситуацію в самій Європі в третьому тисячолітті, так і її місце у світі. Європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі є стратегічною метою України тому, що це є найкращим способом реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої і демократичної держави, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин. Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентної спроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС.

Основними політичними вигодами послідовної європейської інтеграції є зміцнення стабільності демократичної політичної системи та її інститутів, модернізація правового поля і забезпечення прозорості національного законодавства, поглиблення культури демократії і повага до прав людини тощо.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://wikipedia.org>
2. Україна – Європейський Союз: зовнішньоекономічна діяльність і перспективи співробітництва. – К., 2010.
3. Секаров М. Торговельні відносини України з країнами ЄС / М. Секаров // Український промисловець. – 2008. – № 7.
4. Поздняков Э. Новые страны на пороге Европейского Союза / Э. Поздняков, С. Ганжа // МНИМО. – 2009. – № 3.
5. Европейский Союз – ваш сосед. – Брюссель-Люксембург, 2009.

Коляда О.М.

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЧОРНОГОРІЇ В РАМКАХ УГОДИ ПРО ВІЛЬНУ ТОРГІВЛЮ

Україна та Чорногорія вийшли на якісно новий рівень співпраці у 2006 році, коли Чорногорія стала незалежною державою. 15 червня 2006 року відбулось визнання Україною Чорногорії, а 22 серпня цього ж року між двома державами встановлено дипломатичні відносини. Незважаючи на невеликі розміри Чорногорії та її нещодавній вихід на міжнародну арену в якості неза-

лежної держави, співробітництво України з цією країною є перспективним. Ті суб'єкти господарювання, які звернуть увагу на вигідне географічне розташування Чорногорії, на її розвинену транспортну інфраструктуру, стабільність, безпеку, а найголовніше – на те, що у Чорногорії існують достатньо ліберальні умови започаткування та ведення бізнесу, в найкоротшій перспективі отримають помітний результат своєї діяльності.

Двосторонні відносини регулюються уже 32 нормативно-правовими актами, ключовими з яких є:

1) Угода між Урядом України і Союзним Урядом Союзної Республіки Югославія про торгівлю та економічне співробітництво (01.08.1995 р., згідно з правонаступництвом);

2) Угода між Кабінетом Міністрів України та Союзним Урядом Союзної Республіки Югославія про взаємне сприяння та захист інвестицій (09.01.2001, згідно з правонаступництвом);

3) Угода між Кабінетом Міністрів України та Радою Міністрів Сербії і Чорногорії про військово-технічне співробітництво (04.11.2003);

4) Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чорногорії про режим взаємних поїздок громадян (15.06.2010) [3].

Прогнозуємо, що значній активізації двостороннього торгово-економічного співробітництва між Україною та Чорногорією сприятиме підписання Угоди про вільну торгівлю, що відбулось 18 листопада 2011 року. Укладення Угоди матиме позитивний вплив на економіку обох країн. Зважаючи на те, що торговельно-економічні зв'язки двох країн знаходяться на початковому етапі, угода дасть позитивні ефекти від інтенсифікації співпраці.

Ще до підписання угоди спостерігалась позитивна динаміка у торговельно-економічному співробітництві України та Чорногорії (табл. 1). Відкриття ринку Чорногорії для українських виробників, а ринку України – для чорногорських, дозволить отримати ще стрімкіше зростання нижченаведених показників.

**Таблиця 1. Торговельно-економічне співробітництво України та Чорногорії
(млн. доларів США)***

	2009	2010	2011 (10 місяців)
Товарообіг	5,246	11,998	13,80
Експорт	2,011	6,709	7,58
Імпорт	3,25	6,289	6,22
Сальдо	-1,225	0,417	1,36

Джерело: [2].

Як бачимо, починаючи з 2010 року вдалося досягти зміни негативної тенденції перевищення імпорту над експортом. Якщо в 2009 році сальдо зовнішньої торгівлі було від'ємним (-1,225 млн. дол. США), то в 2010 р. воно стало позитивним і склало 1,437 млн. дол. США.

На сучасному етапі за структурою товарообігу основними позиціями українського експорту є продукти перегонки нафти, корунд, котли, освітлювальне та холодильне обладнання, папір та вироби з нього.

Ратифікація угоди про вільну торгівлю передбачає розширення переліку сфер співробітництва між Україною та Чорногорією. Передбачаються роботи в таких напрямках:

- 1) передача сучасних будівельних технологій у сфері житлового та промислового будівництва;
- 2) участь у модернізації залізниці та суднобудівної галузі Чорногорії, постачання рухомого складу та локомотивів;
- 3) постачання до Чорногорії міських та міжміських автобусів;
- 4) експорт продуктів харчування та організація їх виробництва в Чорногорії;
- 5) розширення військово-технічного співробітництва;
- 6) постачання сучасних енергозберігаючих технологій для житлового та промислового будівництва, зокрема для готелів;
- 7) створення виробництва сонячних батарей для промислових та приватних будинків;
- 8) активізація інвестиційної діяльності;
- 9) будівництво експлуатація електростанцій та виробництво електроенергії [1].

Отже, зона вільної торгівлі між Україною та Чорногорією дає змогу вітчизняним виробникам вийти на малоосвоєний балканський ринок товарів і послуг, на якому ринок Чорногорії – один із найстабільніших. Угода про вільну торгівлю може стати початковим етапом на шляху подальшої співпраці, зокрема, може слугувати початком створення вільного економічного простору.

Список використаних джерел:

1. Між Україною та Чорногорією підписано угоду про вільну торгівлю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=244712561
2. Сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244774053&cat_id=244276429
3. Сайт Посольства України в Чорногорії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/montenegro>

Матасова А.А.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МВФ

Міжнародний валютний фонд – це валютно-фінансова організація міжурядового співробітництва. Його політика та діяльність регулюються статутом, який має назву Статті угоди МВФ [5]. Специфіка Фонду порівняно з іншими міжурядовими організаціями полягає у тому, що у своїй діяльності він об'єднує функції регулювання, фінансування, нагляду та консультування держав-членів у сфері валютно-фінансових відносин.

Міжнародні відносини України у фінансово-економічній сфері можна розглядати в двох аспектах: по-перше, Україна як держава поки що фактично не має реального доступу на міжнародні фінансові ринки. Зовнішнє фінансування вона може отримати переважно з офіційних джерел. А головне офіційне джерело – це МВФ. І навіть можливе одностороннє фінансування з боку таких країн, як США, Японія, як правило, пов'язане з домовленостями з Фондом. По-друге, політика Фонду, яка проводиться в Україні і пов'язана з грошовою підтримкою, спрямована на стабілізацію соціально-економічної ситуації в Україні [2].

Фінансові ресурси МВФ спрямовуються для надання допомоги країнам-членам, які намагаються подолати проблеми платіжного балансу, а також для сприяння у пом'якшенні наслідків реалізації стабілізаційних програм. МВФ надає фінансування як зі своїх загальних ресурсів, так і в межах механізмів пільгового фінансування, управління якими здійснюється окремо. Держави-члени, які користуються загальними ресурсами МВФ, «купують» (тобто позичають) валюту інших держав-членів або СДР в обмін на еквівалентну суму у своїй власній валюті. МВФ стягує плату за такі позики та вимагає, щоб держави-члени в межах визначеного терміну «викупили» свою валюту у МВФ (тобто погасили заборгованість), використовуючи для цього валюту інших держав-членів або СДР. Пільгове фінансування надається у вигляді кредитів під низькі проценти [3].

Фінансові ресурси МВФ надаються Україні на досить пільгових умовах: строк сплати 3–5 років, початок оплати – через три роки, процентні ставки за кредит – від 5,75% до 6,29%. Об'єм сплати боргу на 2012 рік складає 2,433 млрд. XDR (XDR – платіжний засіб МВФ) [1].

Кредити, що залучаються від МВФ, використовуються для підтримки курсу

національної валюти та для фінансування дефіциту платіжного балансу України і покликані пом'якшити економічні труднощі у процесі проведення економічних реформ, які дають змогу забезпечити у перспективі економічне зростання в країні. Без проведення програми економічних перетворень фінансова підтримка з офіційних джерел не має сенсу, бо в цьому разі позичкові кошти використовуватимуться на фінансування лише поточних проблем платіжного балансу, які без реформування економіки знову нагромаджуватимуться і перетворюватимуться у додатковий тягар.

Продовження співпраці з МВФ є визначальним для збереження можливостей фінансування дефіциту бюджету за рахунок порівняно дешевих позик від міжнародних фінансових організацій, зокрема, Світового банку та ЄС, умови надання позичок яких є найкращими за вартістю та термінами. Також, Європейська Комісія пов'язує співпрацю між Україною та МВФ з реалізацією своїх програм.

Співпраця з Міжнародним валютним фондом є важливою з огляду на необхідність збереження належного іміджу країни, що сприятиме підвищенню її кредитного рейтингу на світових фінансових ринках, зменшенню відсоткових ставок по кредитах, дозволить зберігати привабливість для іноземних інвесторів.

МВФ вважає, що у центрі економічної програми Уряду України – всебічна консолідуєча стратегія, спрямована на гарантію фінансової стабільності. Поліпшення фінансового становища почнеться в 2010 р. і поглибиться в 2011–2012 рр. завдяки структурним реформам пенсійної системи, суспільного адміністрування і податкової системи. Фінансовий стан газового сектора буде зміцнено, зокрема шляхом реформи внутрішніх цін, підтриманої іншими багатосторонніми інституціями, що допоможе виключити субсидування енергетики і створити сучасніший і життєздатніший сектор, водночас захистивши вразливі прошарки за допомогою цільових соціальних програм [4].

Вже в 2012 році Міністром фінансів України Валерієм Хорошковським були проведені переговори з представниками МВФ. Для подальшої продуктивної співпраці з МВФ і отримання допомоги, український уряд повинен підвищити ціни на споживчий газ для населення, але це неможливо, враховуючи сучасний стан держбюджету і газові угоди з РФ. Для вирішення цього питання можливі декілька сценаріїв: 1) українському уряду вдасться переглянути угоди з Росією; 2) уряд може переглянути держбюджет з урахуванням підвищення цін, і мінімізувати негативний вплив подорожчання для населення.

Співпраця України з МВФ є досить важливою, і ефективною, так як на ній будується фундамент подальшого розвитку української економіки. Без отримання траншів від МВФ Україна не змогла б втілити багато життєво важливих державних проєктів. Отримання наступних траншів можливо тільки якщо уряд виконає всі вимоги організації. Виконання цих реформ допоможе Україні зміцнювати макроекономічну стабільність, підвищувати довіру, полегшити доступ до ринків капіталу, і зробити зростання збалансованим і стійким.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» від 5 квітня 2001 р. 05.04.2001 № 2346-III.
2. Савлук М.І. Нова національна валюта гривня працює на економіку України / М.І. Савлук // Фінанси України. – 2011. – № 2. – С. 52–65.
3. Савлук М.І. Грошово-кредитна політика Національного банку України та оцінка її ефективності / М.І. Савлук // Вісник НБУ. – 2009. – № 1. – С. 15–28.
4. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua>
5. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.economics.kiev.ua>

К.г.н. Ожегова Л.А., Канаєва О.В.

Институт Стран Востока и Африки

«Международный Славянский Университет. Харьков»,

г. Симферополь, Украина

УКРАИНА КАК СУБЪЕКТ МИРОВОГО РЫНКА РАБОЧЕЙ СИЛЫ

В результате разных причин политического и социально-экономического характера в течение многих лет за границами Украины оказались и в настоящее время живут миллионы наших соотечественников. Эта категория людей получила условное название „украинская диаспора”.

Украинскую диаспору принято условно разделять на представителей дальнего зарубежья (страны Западной Европы, Азии, Северной и Южной Америки, Австралия) и близкого (новейшие государства – республики прежнего Советского Союза). Такое деление предопределено как историческими обстоятельствами, так и выразительными отличиями условий обитания украинцев и соответственно разными заданиями относительно защиты их прав, поддержки их и сотрудничества с ними.

В истории украинской эмиграции четко определяются три волны переселения

ленческого движения: первая – с последней четверти XIX века до начала первой мировой войны; вторая – период между двумя мировыми войнами; третья – период после второй мировой войны. Сегодняшнюю эмиграцию называют четвертой волной [2].

Современные внешние миграции имеют политические или социально-экономические мотивы. После обретения Украиной независимости создаются условия для возвращения на родину украинцев, живущих за пределами своей исторической родины. Это же касается и других народов, проживавших когда-то в Украине [5].

В последние годы количество иммигрантов преобладает над числом эмигрантов примерно на 100 тыс. чел. ежегодно. В Украину преимущественно приезжают граждане государств бывшего Союза ССР. Это не только украинцы, возвращающиеся на родину, но и депортированные крымские татары и немцы, а также представители других национальностей [1].

Особое место в миграционных процессах занимает трудовая миграция. На данный момент, общее число украинских рабочих за границей оценивается в 4,5 миллиона человек (данные Украинского Социального Форума). По данным Министерства труда и социальной политики Украины эта цифра немного ниже – около 2 млн. человек, констатируется тот факт, что близко 10,2 % членов украинских семей являются трудовыми мигрантами. Некоторые экономисты называют цифру до 5 млн. человек. Политики поднимают ее еще выше – 7 млн. украинских граждан. Несмотря на разнообразие оценок масштабов трудовой миграции, все они, однако, показывают, что поездки на заработки за границу приобрели широкое распространение, стали типичным для многих украинцев источником доходов [4].

Трудовая миграция украинцев в разные страны имеет свои особенности. В трудовой миграции в Россию задействованы преимущественно мужчины строительных профессий и малоквалифицированные граждане. Пребывание на заработках как краткосрочное, так и долгосрочное. В трудовой миграции в Италию задействованы преимущественно женщины старшего трудоспособного возраста, работающие домашней прислугой, нянями, гувернантками, ухаживающие за больными и престарелыми. Характерно долгосрочное (2-3 года) пребывание. В трудовой миграции в Португалию принимают участие преимущественно квалифицированные мужчины рабочих специальностей (строители, промышленные рабочие). Характерные долгосрочные сроки пребывания. Трудовая

миграция в Испанию направлена преимущественно на сельскохозяйственные работы, строительство. Характерные долгосрочные сроки пребывания. В Польше и Чехии украинцы выполняют разные виды работ, где задействованы как мужчины, так и женщины. Характерно краткосрочное пребывание (2-3 месяца). Для трудовой миграции в Турцию и Венгрию. Характерно доминирование так называемых «челноков» [2; 3].

Украина теряет и свой научный потенциал: с 1996 года на постоянное место жительства за рубеж выехал 1151 кандидат наук [1].

Украина занимает 5-е место в мире среди стран с наибольшим количеством эмигрантов. Об этом сообщил Мировой Банк в своем последнем докладе «Миграция и денежные переводы». По данным на 2010 год, за границей находится 6,6 млн. украинцев, уехавших в разные годы (это почти 15% от общего количества нынешнего населения страны). По количеству эмигрантов мы уступаем только Мексике (11,9 млн.), Индии (11,4 млн.), России и Китаю (11,1 и 8,3 млн. соответственно). Украина занимает 11-е место и по иммиграции. По данным МБ за 2010 год, у нас зарегистрировалось 5,3 млн. иностранцев. Больше всего из РФ, Беларуси, Казахстана [6].

Расчеты говорят о колоссальном дефиците рабочей силы к 2025 году. Однако самые высокие темпы падения численности населения все же не на западе, а в нескольких центральных и северных областях [1].

Список использованных источников:

1. Статистические данные трудовой миграции [Электронный ресурс] // Государственный комитет статистики Украины. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Жирицкий А.К. Мировой рынок труда: новая реальность для России и СНГ / А.К. Жирицкий, Н.Ф. Рывданов, Р.И. Цвылев. – М.: Наука, 1994. – 192 с.
3. Сапего Г. Иммигранты в Западной Европе / Г. Сапего // МЭ и МО. – 2006. – №9. – С. 26–30.
4. Стрельцова Я. Интеграция иммигрантов в условиях экономического кризиса / Я. Стрельцова // МЭ и МО. – 2011. – №1. – С. 55-67.
5. Цапенко И. Движущие силы международной миграции населения / И. Цапенко // МЭ и МО. – 2007. – №3. – С. 3-15.
6. International Labour Organization. Statistics and databases. Short-term Indicators Database – Interactive // International Labour Organization [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/WCMS_153527/lang--en/index.htm

Онищук Ю.В.

Вінницький національний аграрний університет, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ ЦУКРОБУРЯКОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

На сучасному етапі розвитку економіки України особливо актуальним є адаптація галузей національного господарства до вимог світової торгівлі для того, щоб увійти у світовий економічний простір з тими товарами, які традиційно реалізовували наш експортний потенціал. Серед галузей АПК найбільшим був цукробуряковий комплекс, що об'єднував 197 цукрових заводів та займав понад 1,5 млн. га орних земель. Повернути пріоритети АПК на світовому ринку – це значить дослідити можливості національної економіки ЦБК до інтеграції у міжнародні організації.

Методика дослідження будується за науковими принципами спостереження фактів інтеграції, їх узагальнення та порівняння отриманих результатів в дискусії з іншими дослідниками. По-перше, було встановлено, що інтеграція – це процес, що базується на взаємному пристосуванні і пошуку шляхів взаємодії, на засадах якої має відбуватися входження України в світовий економічний простір, на визначенні стратегічних орієнтири розвитку національного господарства й його окремих галузей [1].

По-друге, членство України у СОТ дає підстави для того, щоб поставити питання організації галузі на програмований шлях розвитку її економіки, яка потребує змін в управлінні та визначенні стратегічних пріоритетів розвитку. СОТ – це єдина міжнародна організація, що опікується глобальними правилами торгівлі між країнами, а її головна функція – забезпечувати, щоб торговельні обміни відбувалися настільки легко, передбачувано і вільно, наскільки можливо [2].

По-третє, переваги членства України у СОТ розкриті у ряді наукових публікацій, зокрема Т.О. Осташко вважає, що: 1) для українських аграріїв відкриваються додаткові можливості доступу до зовнішніх ринків; 2) відбувається стимулювання технологічного оновлення та переозброєння аграрного виробництва відповідно до світових стандартів внаслідок збільшення іноземних інвестицій в АПК; 3) збільшується передбачуваність, прозорість та послідовність економічної політики уряду у сфері сільського господарства, що зменшує ризики ведення бізнесу та стимулює інвестиційну діяльність у секторі; 4) при-

скорюється структурні реформи в аграрному секторі; 5) скорочуються транспортні та інші витрати на ведення бізнесу агровиробників (гарантований вільний транзит через територію країн-членів СОТ, зменшення ризиків тощо) що врешті решт, сприяє підвищенню конкурентоздатності української аграрної продукції [3].

По-четверте, ряд авторів, зокрема Н.М. Грущинська, відзначає загрози від запровадження зон вільної торгівлі, вбачає в даній ситуації негативні наслідки від зменшення рівня граничних тарифів ввізного мита, що може призвести до тиску імпорту на ті галузі АПК, які не мають переваг щодо рівня собівартості (виробництво цукру), а також на ті, що отримували значну державну підтримку (виробництво м'яса птиці й свинини) і, як результат можливе звуження внутрішнього ринку збуту для цих товаровиробників [4].

Результатами наших досліджень є розробка наукових принципів розвитку цукробурякової галузі, доведено, що інтеграція України у міжнародні і транснаціональні кампанії не тільки не зашкодить галузі, а й відкриває перспективи для її зміцнення, створює сприятливе середовище для стабільного розвитку. Проте досягнення позитивних результатів роботи ЦБК передбачає належне програмування розвитку для забезпечення конкурентоспроможності продукції українських цукровиків на світовому ринку. Цей висновок зроблено на основі дослідження сучасного стану виробництва цукрових буряків і розвитку ринку цукру у Світі. Основними виробниками цукру тут є Бразилія, Індія, Китай, Таїланд, Куба, Мексика, Україна, РФ, країни ЄС та Східної Європи. Процес глобалізації ринку цукру супроводжується зростанням виробництва цукру з тростини і скороченням – з цукрових буряків. Однією з причин процесу скорочення виробництва цукру в країнах ЄС та Східної Європи, РФ і України є зниження конкурентоспроможності їх виробників. Ціна виробництва цукру з тростини є особливою з урахуванням характеру сировини та природно-кліматичних ресурсів Бразилії, Індії, Китаю. Ці країни пропонують цукор на світовий ринок за більш низькими цінами, ніж це можуть запропонувати виробники з України.

Результати аналізу ЦБК України та основні напрями його програмованого розвитку нами опубліковані [5]. Встановлено, що конкурентоспроможність цукробурякового комплексу України залежить від того сегмента світового ринку цукру, де попит підтримується на більш високому ціновому рівні, а ресурси тростинного – обмежені [6].

Висновки. Членство України у Світовій організації торгівлі має для ЦБК

України переважно позитивні наслідки. Проте слід наголосити, що згідно принципів СОТ перебування у СОТ не гарантує застосування механізму державної підтримки та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції, а тому потрібно працювати над науковими принципами організації виробництва сировини і білого цукру за рахунок новітніх технологій. Одним з найважливіших питань впливу інтеграційних процесів на цукровий ринок, хоча і не відповідає вимогам СОТ і вимогам Уругвайської угоди по сільському господарству (1994) щодо втручання держави у виробництво, є вдосконалення законодавства яке б регулювало виробництво та обіг цукру та встановлення обмежень на ввезення в Україну цукру-сирцю.

Список використаних джерел:

1. Купчак П.М. Харчова промисловість України в умовах активізації інтеграційних та глобалізаційних процесів: монографія / П.М. Купчак; за ред. докт. екон. наук, проф. Л.В. Дейнеко. – К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 2009. – 152 с.
2. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=139191&cat_id=38225
3. Осташко Т.О. Сільське господарство в умовах СОТ і ЄС / Т.О. Осташко. – К., 2005. – 72 с.
4. Грущинська Н.М. Розвиток сільського господарства України в контексті вступу до Світової організації торгівлі та досвід країн Європейського союзу / Н.М. Грущинська // Економіка та управління АПК: зб. наук. праць. – Біла Церква, 2009. – Вип. 1 (66). – С. 126.
5. Лисецький А.С. Цукробуряковий комплекс України: теорія і практика розвитку / А.С. Лисецький, О.П. Амбросенко, Ю.В. Онищук // Агросвіт. – 2010. – №7. – Квіт. – С. 30–36;
6. Онищук Ю.В. Цукробуряковий комплекс Вінниччини: шляхи подолання кризи / Ю.В. Онищук // Агросвіт. – 2011. – №7. – Квіт. – С. 45-48.

Погорелова А.І.

Чорноморський державний університет імені Петра Могили, Україна

ПОДАТКОВА СИСТЕМА ШВЕЦІЇ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сучасні економічні процеси є глобалізованими, а тому практично неможливо сьогодні віднайти країну, що б вела відокремлену економічну діяльність, не відчуваючи впливу з боку іноземного сектору. Для того, щоб краще усвідомити природу проведення податкової політики, засади функціонування податкової системи, причини помилок та проблем становлення вітчизняної системи оподаткування, а також можливі шляхи їх вирішення, варто розглянути світовий досвід в даній сфері.

Для урядів багатьох країн досі актуальним залишається питання відшу-

кання найбільш оптимальної податкової системи та раціональної податкової політики, що б якнайкраще поєднала принципи економічної ефективності та соціальної справедливості. До цього часу не вгасають суперечки навколо теоретичних аспектів побудови цієї ж таки податкової системи та проведення податкової політики. Це можемо бачити на прикладі багатьох країн, що за останні роки змінили орієнтири політики в сфері оподаткування. Україна також не залишилась осторонь та продемонструвала власну зацікавленість переглядом стратегічних орієнтирів і тактичних завдань податкової політики, що втілилось у прийнятті 2011 року Податкового кодексу.

Метою прийняття в Україні минулого року Податкового кодексу було збільшити податкові надходження до бюджетів різних рівнів шляхом оптимізації розміру та бази оподаткування. Світовий досвід в змозі навести чимало прикладів того, як різні країни намагались, часом діаметрально протилежними методами, досягти, по суті, однієї й тієї ж цілі – збільшити дохідну частину державного бюджету, як правило, за рахунок основної їх складової – податків.

Цікавим для аналізу в даному розрізі є досвід Швеції. На початку 1990-х рр. ця країна вважалась світовим лідером за величиною податкових ставок, однак, як показав досвід, це не стало на заваді її стрімкому дальшому розвитку [5]. Хоча проблеми вітчизняної податкової системи носять інший характер, все ж є чому Україні повчитися у шведів. Звісно, і менталітет не той, до того ж соціально-економічна ситуація залишає бажати кращого, однак деякі аспекти шведської моделі Україні варто було б взяти собі на озброєння.

Необхідною умовою при формуванні податкової системи є врахування реальної соціально-економічної ситуації в країні. Податкова система кожної країни відображає її специфічні умови, такі, як рівень розвитку соціальної сфери, традицій народу, географічне положення, кліматичні умови та багато інших факторів. Тому форми оподаткування однієї країни суттєво відрізняються від іншої [2, с. 31].

Проте існують і спільні риси в системах оподаткування різних країн. По-перше, це постійний пошук шляхів збільшення доходів держави. По-друге, це побудова податкової системи на базі суспільно прийнятих принципів в економічній теорії про рівність, справедливість та ефективність оподаткування [3, с. 24].

Настільки вагомий податковий тягар у Швеції спричинив сповільнення темпів економічного зростання, зниження рівня конкурентоспроможності

шведських товарів на міжнародному ринку, зменшення інвестицій і перенесення низки підприємств за межі країни. Тому в період 1990-1991 рр. податкова система цієї країни зазнала широкомасштабних змін з проведенням податкової реформи. Застосовувався метод розширення бази оподаткування та зниження ставок податків [5].

Швеція – країна з соціально орієнтованою економікою. Оскільки державний сектор тут має дуже широке коло повноважень, то для реалізації численних функцій органам державної влади потрібна частина загальнонаціональних ресурсів, що надходить у вигляді податків. Тому й рівень податків у Швеції є досить високим, проте й вагома частина зібраних коштів повертається платникам податків у формі різних виплат і послуг.

Податкова система Швеції включає безліч прямих і непрямих податків та зборів. Найвагомими прямими податками є загальнодержавний та місцевий прибутковий податки і загальнодержавний податок на власність.

Усі доходи від непрямого оподаткування, що фактично надходять до державної скарбниці, мають два основні джерела: податок на додану вартість і акцизні збори.

Визначення рівня загальнодержавних та місцевих податків входить до кола повноважень шведського парламенту. Проте місцеві органи мають повноваження встановлювати рівень прибуткового податку безпосередньо в муніципалітетах і обласних органах самоврядування [4]. Це дозволяє об'єктивно оцінювати коректність ставок податків на місцях та, за необхідності, коригувати певні аспекти оподаткування, уникаючи надмірної бюрократизації.

У новій податковій системі Швеції введено спеціальну основну знижку для пенсіонерів, що становить як мінімум 1,5 базової суми для одинаків і 1,325 базової суми для сімейних пенсіонерів [4]. Це є ще одним підтвердженням соціальної спрямованості податкової політики країни.

У зв'язку з достатньо складною національною податковою системою та досить частими змінами в оподаткуванні (щотижня у Парламенті затверджується в середньому одна поправка до нормативних актів, що стосуються оподаткування організацій), податкові органи надають консультативну та роз'яснювальну допомогу платникам податків [4]. Як бачимо, податкова система в Швеції не є чимось сталим та незмінним, а є гнучкою. Під час обговорення податкових законопроектів найменше зустрічається політичних інтриг або амбіцій, – це той урок, який Україна має неодмінно засвоїти.

Повчальним є те, що якщо платник не згоден з рішенням податкової інспекції щодо суми податку, він може вимагати перегляду цього рішення у будь-який момент протягом п'яти років з моменту отримання доходів, оподаткування яких викликало сумнів [4].

Підсумовуючи сказане вище варто зазначити, що у випадку зі Швецією податки – це похідна успішно функціонуючої економіки, а парадокси "шведської моделі" зводяться не до фінансової чи політичної, а до етичної дилеми. Усі розуміють: система соціальних гарантій, складова серцевини суспільства загального добробуту, може розвиватися тільки за рахунок податків і ефективно функціонуючої системи за їх визначенням і збором.

Тож, Швеція – яскравий приклад того, як розумно побудована податкова політика може стати каталізатором стрімкого розвитку економіки та подолання соціального напруження в суспільстві. І якщо Україна дійсно прагне вдосконалення податкових відносин, варто адаптувати досвід шведів в даній сфері до вітчизняної ситуації, адже мудрий той, хто вчиться на помилках інших, хоча і власних в нас удосталь.

Список використаних джерел:

1. Бечко П.К. Податкова система : навч. посіб. / П.К. Бечко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 368 с.
2. Податкова система : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [І.О. Лютий, Л.М. Демиденко, М.В. Романюк та ін.] ; за ред. І.О. Лютого. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 456 с.
3. Податкова система Швеції [Електронний ресурс] // Державна податкова адміністрація України. – Режим доступу : http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=232322&cat_id=161857&showHidden=1
4. History of the Swedish tax system. From the beginning of the 20th century to the great tax reform [Електронний ресурс] // Government Offices of Sweden – Режим доступу : <http://www.sweden.gov.se/sb/d/9509/a/94915>

Д.є.н. Скірко Ю.І., Муценко Н.С.

Херсонський державний університет, Україна

УКРАЇНА В ГЛОБАЛЬНИХ ВИМІРАХ ТА ІНТЕГРАЦІЇ

На даний час глобалізація, суть якої у посиленні міжнародних зв'язків, економічної взаємозалежності країн, поширенні новітніх технологій та єдиних стандартів життя, стає одним з вирішальних факторів впливу на динаміку та характер розвитку окремих країн, здатність втримувати економічну рівновагу та формувати власну економічну політику.

Україна знаходиться під впливом процесів глобалізації і є активним її учасником.

Сьогодні існує нагальна необхідність визначення місця країн в міжнародних вимірах, ступеню відставання від провідних розвинених країн та потенціалу розвитку.

Серед 62-х найбільш глобалізованих країн світу за індексом Глобалізації Україна займає 39 місце. Найменші конкурентні переваги Україна має за такими складовими конкурентоспроможності, як рівень розвитку інституції, охорони здоров'я та початкової освіти, технологічна готовність, а також ефективність ринків. Розвиток бізнесу та макроекономічне середовище не виступають визначальними чинниками переваг чи недоліків, що впливають на загальний рівень міжнародної конкурентоспроможності України. Для того, щоб в майбутньому Україна могла посісти чільне місце поміж інших країн світу, потрібно провести ряд ефективних системних реформ, які будуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності національних інституцій, інфраструктури, покращенню якості охорони здоров'я, освіти, активізації впровадження інновацій.

У глобалізованому світі освіта і наука вже давно стали визначальним фактором економічного розвитку. Повноцінним учасником глобальної економіки може бути лише та країна, в якій інтелектуальні професії стали масовими, а інвестиції у розвиток людського потенціалу – вагомими і ефективними.

Виміром вироблення інформації та знань в країнах є індекс К-суспільства (Ік), який оцінює рівень доступу до якісної освіти, мережі Інтернет, використання інтелектуального потенціалу та високих технологій. За цим індексом 3-поміж 45 кращих країн світу Україна посідає лише 40-е місце. Тобто на сьогодні для України немає альтернативи збільшенню інвестицій в людський розвиток.

Іншим чинником успішного інтегрування української економіки у світове господарство повинно стати проведення масштабної модернізації виробництва та впровадження новітніх технологій.

Не варто недооцінювати і роль таких факторів підвищення конкурентоспроможності країни як розвиток інституцій та інфраструктури ринків, оскільки вони впливають на формування нових можливостей використання наявних ресурсів, зумовлюють зниження трансакційних витрат в економіці тощо.

У зв'язку з загостренням міжнародної конкуренції, вступом України до СОТ, посиленням інтеграції з країнами ЄС і євразійського простору та праг-

нення України зайняти чільне місце на світових ринках й у світових рейтингах конкурентоспроможності існує нагальна необхідність концентрації зусиль та ресурсів на тих напрямках діяльності, де формується перспективні конкурентні переваги України, а також модернізації інституційного середовища і ринкової інфраструктури з урахуванням досвіду розвинутих країн та успішних країн з перехідною економікою.

В майбутньому зростаючий освітній потенціал суспільства, активне впровадження новітніх виробничих та інформаційних технологій, підвищення спроможності до впровадження ефективних управлінських рішень дозволять скоротити відставання у темпах та якості розвитку економіки України і істотно наблизитися (увійти до перших 50 країн рейтингу, який визначає глобальну конкуренцію) до рівня життя населення розвинутих країн світу. Забезпечення відповідного рівня конкурентоспроможності є однією із ключових вимог щодо членства України в Європейському Союзі.

Основні завдання:

- сприяння залученню українських підприємств до участі у широкомасштабних міжнародних проектах, а саме, будівництво нафто- та газопроводів, залізниць, портів, аеродромів, енергогенеруючих потужностей, великих промислових об'єктів, розбудові транспортної та соціальної інфраструктури;

- надання інформаційної підтримки вітчизняним підприємствам – експертам у пошуку потенційних партнерів і можливості інвестування у промислові об'єкти, розташовані в країнах, що належать до перспективних ринків;

- розширення присутності на традиційних ринках країн СНД, подальше нарощування обсягів товарообороту з випереджуючим ростом обсягів експорту української продукції – реалізації заходів Програм довгострокового економічного співробітництва між Україною і країнами-учасницями СНД у напрямі наповнення їх конкретними проектами з метою розширення міжрегіонального та транскордонного співробітництва.

Співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями сприяє використанню світового досвіду у процесі формування в Україні ринкової економіки, забезпеченню макроекономічної та фінансової стабільності, створенню сприятливого середовища для економічного зростання в умовах обмежених власних ресурсів, можливостей здійснення запозичень на зовнішньому ринку.

Терещенко Я.М.

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна

**УЧАСТЬ УКРАЇНИ В РЕГІОНАЛЬНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ
ОБ'ЄДНАННЯХ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ**

У світовій економіці прослідковується тенденція до створення або укрупнення вже існуючих регіональних інтеграційних угруповань, котрі у своєму розвитку виходять на міжконтинентальний рівень. Регіональні угруповання відіграють провідну роль у зближенні економік країн світу, інтеграції національних господарств у глобальну економічну мережу, що й актуалізує тему нашого дослідження.

За даними Світової організації торгівлі (СОТ) у світі нараховується трохи більше 20 економічних угруповань [8], більшість з яких не є новими і досить успішно розвиваються. Серед таких можемо виділити: у Західній Європі – Європейський Союз (ЄС) і Європейську асоціацію вільної торгівлі (ЄАВТ); у Північній Америці – Північноамериканську угоду про вільну торгівлю (НАФТА); в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні – Тихоокеанське економічне співтовариство (АТЕС) та інші.

Сучасний напрям розвитку глобалізаційних процесів шляхом інтеграції у міжнародні спільноти не оминув і Україну. «Всебічна інтеграція в організаційні структури світового господарства ... є стратегічною метою зовнішньоекономічної політики України» [5]. Найбільш бажаною й характерною для нашої держави є інтеграція в Європейське конкурентне середовище, тому мета даного дослідження полягає у встановленні напрямів реалізації євроінтеграційних прагнень України, передусім, через всебічне залучення до регіональних об'єднань.

Саме в трикутнику «національна економіка – транснаціоналізація – регіональна інтеграція» знаходяться ключові проблеми економічної взаємодії України зі світом.

Одним з найактуальніших завдань зовнішньої політики країни, та темою, яка чи не найбільше дискутується в академічних колах, є перспективи інтеграції України до ЄС. Остання, в разі успішної реалізації, передбачатиме можливості модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення інозем-

них інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення рівня життя населення, підвищення конкурентної спроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на нові ринки, зокрема країн ЄС.

Про нещодавню активізацію співпраці між Україною та ЄС свідчать зустрічі у рамках «Чорноморської синергії», політики ЄС щодо східних сусідів для розв'язання регіональних проблем. Головне завдання ЧМС полягає у розвитку співробітництва в межах Чорноморського регіону, а також між регіоном в цілому та Європейським Союзом зокрема [9].

Одним із проявів регіональної співпраці є Чорноморське економічне співробітництво (ЧЕС). Основне завдання Чорноморської інтеграції полягає у створенні режиму вільного пересування товарів, послуг і капіталів з метою розширення виробничої кооперації і спільного підприємництва [4].

Оскільки Україна географічно, історично і культурно належить до Причорноморського простору, логічною є її активна участь у співпраці з державами-учасниками та спостерігачами. У рамках цієї співпраці можна виокремити створення режиму вільного руху товарів і послуг, налагодження кредитно-фінансової взаємодії, розвиток інфраструктури бізнесу, галузевих відтворювальних систем, транспортних комунікацій [5].

Для України ЧЕС є прототипом зони вільної торгівлі. Економічна роль членства України в даному угрупованні є надзвичайно великою. Співпраця з Україною на сьогодні реалізується у таких галузях, як енергетика, транспорт, зв'язок, екологія. Останнім часом поглиблюються взаємовідносини між ОЧЕС та ЄС. Чорноморський регіон має стратегічне значення для ЄС, особливо дві його країни – Україна та Російська Федерація. Однак, позиція ЄС стосовно ОЧЕС характеризується відсутністю конструктивних ініціатив щодо побудови міжрегіональних взаємин [7].

Загалом, для країн, що розвиваються, які становлять більшість країн-членів ОЧЕС, зокрема, для України, участь у кооперації поряд з більш розвиненими країнами потенційно відкрила можливість поступової адаптації до глобальної системи [6].

Зміцненню стабільності та безпеки у Центральній та Східній Європі за допомогою розширення співробітництва у різних галузях (політичній, економічній, культурній, науковій) сприяє регіональне об'єднання – Центральноєвропейська ініціатива (ЦЄІ). Україна почала розвивати контакти з ЦЄІ у 1992 р.

шляхом участі в діяльності кількох робочих груп Ініціативи. У березні 1994 р. наша держава отримала статус члена Асоційованої Ради ЦЄІ, а 31 травня 1996 р. набула статус повноправного члена [5].

Для України ЦЄІ є важливим механізмом інтеграції до європейського економічного та політичного простору, а також зміцнення стабільності в регіоні та подальшого розвитку всебічних відносин між країнами-членами Ініціативи. Серед діяльності нашої держави переважають такі напрями, як транскордонне співробітництво, транспорт, енергетика, наука і технології. Центральноєвропейська ініціатива є одним з небагатьох прикладів успішної участі України у галузі регіонального співробітництва на європейському континенті.

Пов'язуючи міжрегіональну співпрацю з процесом європейської інтеграції, Україна віддає перевагу активізації співробітництва не лише з ЄС, ОЧЕС, ЦЄІ, а й окремо з європейськими країнами.

Серед суттєвих негативних характеристик інтеграційного процесу України є її невизначеність у стратегічних цілях. Україна опинилася у неоднозначній ситуації. З одного боку, вона не готова до інтеграції до досить великого за розмірами ринку, з іншого – за окремими критеріями ще не відповідає інтегрованому економічному простору [1].

Отже, активізація участі України в європейських регіональних угрупованнях свідчить про відкриття перспектив міжнародної економічної співпраці з розвиненими країнами Європи. Для України інтеграція такого типу є потенційною складовою модернізації національної економіки, збільшення надходження іноземних інвестицій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника. З огляду на це, для України надзвичайно важливим є використання усіх наявних інструментів регіонального співробітництва, що суттєво б наблизило її до європейських стандартів та, в кінцевому підсумку, слугувало запорукою поглибленої інтеграції з ЄС.

Список використаних джерел:

1. Гладій І.Й. Регіоналізація світового ринку: євроінтеграційний аспект: монографія / І.Й. Гладій. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 544 с.
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.91 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
3. Проблеми розширення ЄС і перспективи членства України в ЄС / Мережа експертів у сфері розробки та менеджменту євроінтеграційних проектів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eufunds.in.ua/eu-history/problemy-rozshyrennya-es-i-perspektyvy-chlenstva-ukrajiny-v-es>

4. Міністерство закордонних справ України. Організація Чорноморського Економічного Співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/14305.htm>
5. Міністерство закордонних справ України. Центральноевропейська ініціатива (ЦЄІ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/2938.htm>
6. Резнікова Н.В. Потенціал розвитку двостороннього інтеррегіоналізму у взаємовідносинах ОЧЕС-ЄС / Н.В. Резнікова, М.М. Відякіна // Зовнішня торгівля: право та економіка: наук. журнал. – 2009. – № 6 (47). – С. 22-28.
7. Резнікова Н.В. Розвиток двосторонніх міжрегіональних зв'язків ОЧЕС та ЄС / Н.В. Резнікова, М.М. Відякіна // Организационно-экономические проблемы регионального развития в современных условиях: материалы всеукраинской научно-практической конференции молодых ученых, аспирантов и студентов. 22 апреля 2010 г. – Симферополь: Таврический национальный университет им. В.И. Вернадского, 2010. – С. 269-272.
8. Світова організація торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wto.org/index.htm>
9. Тоцький В.Є. «Чорноморська синергія» та «східне партнерство» – нова регіональна політика Європейського Союзу / В.Є. Тоцький // Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. праць. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка Інститут міжнародних відносин, 2010. – Вип. 88. – Ч. II. – С. 141-150.

Терещук Г.С., к.е.н. Федотова Т.А.

Дніпропетровський національний університет імені О.Гончара, Україна

ОЦІНКА ВЕКТОРІВ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНІ І РЕГІОНАЛЬНІ ОБ'ЄДНАННЯ

Інтеграція України в міжнародне співтовариство супроводжується активним співробітництвом з міжнародними організаціями, іншими країнами, державними і неурядовими установами іноземних держав. При цьому виникають проблеми збереження національних інтересів і безпеки України. Особлива роль в цьому процесі належить стану взаємовідносин України з міжнародними фінансовими організаціями, особливо з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Європейським банком реконструкцій та розвитку.

Останнім часом українська зовнішня політика характеризується крайньою багатовекторністю, що є перешкодою на шляху інтеграції в європейські структури. ЦЄВТ, ЄС, Єдиний економічний простір (ЄЕП), зона вільної торгівлі з країнами СНД (ЗВТ) та з ЄС, ГУАМ, а також Митний союз (Росія, Казахстан, Білорусія) – і це далеко не повний перелік проектів і об'єднань, у які Україна вступила та прагне потрапити.

Особливий інтерес для України становить створення зони вільної торгівлі

з Європейським Союзом, яка являє собою форму міжнародної економічної інтеграції, територію кількох держав з ліквідованими тарифними та іншими бар'єрами; форму інтеграції, що передбачає повну ліквідацію митних бар'єрів та/чи кількісних обмежень у торгівлі певними товарами [1, с. 263]. Метою створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС є формування спільного економічного простору України та Євросоюзу. Наповнення майбутньої ЗВТ буде спрямовуватися на досягнення максимально глибокої економічної інтеграції, до якої будуть готові сторони, та не матиме аналогів з попередньої практики Євросоюзу. Але існують як і переваги, так і певні ризики в створенні ЗВТ з ЄС (табл. 1).

Європейський економічний простір (ЄЕП) лишається близьким Україні за своїм соціально-культурним, економічним розвитком та географічним розташуванням. Інтеграція України в європейський економічний простір є закономірним процесом, однак ефективність її реалізації багато в чому залежить як від виваженої промислової політики з боку держави, та кардинальних заходів з боку підприємств, спрямованих на зменшення рівня їх відсталості від світових лідерів.

Важливим напрямом інтеграційних зусиль України у контексті реалізації свого транзитного потенціалу стала її участь у реалізації проекту щодо створення ЄЕП у складі Білорусії, Казахстану, Росії та України. Під Єдиним економічним простором держави-учасниці розуміють економічний простір, що поєднує митні території держав-учасниць, на якому функціонують механізми регулювання економік, які ґрунтуються на єдиних принципах, що забезпечують вільний рух товарів, послуг, капіталу і робочої сили, та проводиться єдина зовнішньоторговельна і узгоджена, у тій мірі та у тому обсязі, в яких це необхідно для забезпечення рівноправної конкуренції і підтримання макроекономічної стабільності, податкова, грошово-кредитна, валютно-фінансова політика, згідно угоди про формування Єдиного економічного простору [2].

Підписання договору про зону вільної торгівлі з країнами СНД та з країнами ЄС – це два пункти одного плану: плану відкриття для української економіки зовнішніх ринків, що необхідно для стабільного економічного розвитку в нашій країні в умовах, коли зовнішні ринки, як відомо, неспокійні. Але існування і рух українського уряду в різні сторони є неможливим. Адже якщо дві угоди про зону вільної торгівлі можуть діяти на одній території, то два членства – в Європейському та Митному союзі не можливі, нагадують експерти.

Таблиця 1. Потенційні переваги та ризики для України від створення ЗВТ з ЄС

Переваги
Створення гармонізованого правового поля для забезпечення діяльності суб'єктів торговельних відносин шляхом наближення законодавства України до законодавства ЄС
Стимулювання розвитку конкуренції та обмеження монополізму
Покращення доступу українських товарів та послуг до ринку ЄС
Збільшення обсягів інвестицій з країн-членів ЄС в економіку України
Розширення номенклатури товарів та послуг на внутрішньому ринку
Гармонізація митних процедур та підвищення ефективності діяльності митних органів в контексті сприяння торгівлі
Підвищення обсягів двосторонньої торгівлі і як наслідок збільшення надходження валютних коштів
Покращення умов експорту української продукції у зв'язку з отриманням цінової переваги за рахунок скасування увізного мита
Переоснащення та модернізація вітчизняних підприємств
Підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції у зв'язку із впровадженням нових стандартів
Зростання обсягів продажу с/г продукції традиційних експортоорієнтованих галузей
Покращення доступу до якісної імпортової техніки, насіння, засобів захисту рослин тощо
Зменшення нетарифних обмежень у торгівлі сільськогосподарською продукцією у рамках співробітництва у сфері санітарних та фітосанітарних заходів
Ризики
У короткостроковій перспективі необхідність залучення значних ресурсів у тому числі фінансових для забезпечення адаптації та імплементації нових актів законодавства
Посилення конкурентного тиску на внутрішньому ринку України
У короткостроковій перспективі – втрати для окремих галузей промисловості України через низький рівень їх конкурентоспроможності
Зростання рівня структурного безробіття у короткостроковій перспективі
Витіснення національного виробника з внутрішнього ринку
Зростання негативного для України сальдо двосторонньої торгівлі через погіршення структури експорту у зв'язку із переорієнтацією вітчизняних експортерів з експорту готової продукції на експорт сировини та напівфабрикатів
Дефіцит вітчизняних товарів на внутрішньому ринку у зв'язку з експортною переорієнтацією виробників
Брак коштів та необхідність пошуку партнерів і інвесторів з метою модернізації виробництв
Необхідність переоснащення та зміни технологій виробництва
Обмеженість можливості надання захисту “молодим” галузям, які ще не досягли належного рівня конкурентоспроможності та потребують державної підтримки
Зниження конкурентоспроможності національної сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку у зв'язку з наявністю потужної системи державної підтримки сільського господарства ЄС
Зниження попиту на сільськогосподарську техніку національного виробництва

Україна знаходиться на етапі вступу до системи міжнародного господарства. Можливість економічного і соціального розвитку держави як складової світової економіки залежить від того, наскільки успішно буде проходити цей процес. Серед основних проблем виділяють: невизначеність механізму, перебування економіки країни, відсутність незалежності економіки, відсутність єдиного курсу міжнародної інтеграції [3, с. 81].

Важливим для України також є розвиток зовнішньоекономічної діяльності з державами Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АТР) – один з найбагатших і найбільш передових регіонів у галузі новітніх технологій та їх впровадження в життя. Помітне місце у відносинах України з країнами Африканського континенту належить співпраці з ПАР.

Однією з головних задач Україна у розвитку регіонального співробітництва є розширення експортної бази, орієнтованої на ринки сусідніх країн, налагодження з ними виробничо-коопераційних зв'язків та науково-технічного співробітництва. Не можна не згадати і про менш масштабні, але дуже важливі у контексті європейських інтеграційних відносин угруповання – таких, як Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС) та ГУАМ. Це організації регіонального співробітництва, що реалізують конкретні проекти, найбільш значимі для даних територій у процесі створення транспортного кільця навколо Чорного моря.

Україні вдалося увійти до низки перспективних регіональних інтеграційних утворень, таких як Центральноевропейська ініціатива (ЦЕІ), Чорноморське економічне співтовариство (ЧЕС); стати членом Світової організації торгівлі. Україну розглядають як важливого партнера в новій системі багатосторонніх відносин країн Центральної та Східної Європи.

Проблемним залишається питання можливості одночасної інтеграції України у ЄС та у ЄС. Оскільки, з одного боку, наша держава може виявитися географічно "затиснутою" не тільки між двома потужними ринками, але й між двома концепціями розвитку економіки і не зможе самостійно визначитися із своїм майбутнім. Проте, з іншого боку, ЄС і єдиний європейський ринок – це не взаємовиключний вибір для України, а можливість розвивати взаємовигідне співробітництво із своїми основними економічними партнерами, обсяги торгівлі з якими постійно зростають. Адже, питання полягає не у перспективі поглинання України її сусідами, а в необхідності та здатності продовжувати прагматичне, взаємовигідне співробітництво з усіма партнерами. При цьому інтеграція повинна розглядатися як засіб забезпечення реалізації національних інтересів у різних сферах зовнішньоекономічного співробітництва.

Список використаної літератури

1. Розпутенко І. В. Зона вільної торгівлі / І. В. Розпутенко // Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К.: НАДУ, 2010. – С. 263.

2. Угода про формування ЄСП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_990.
3. Терехов Є.М. Економічні аспекти зовнішньої політики України в сучасних умовах глобального світу / Є.М. Терехов // Механізм регулювання економіки. 2010. – № 3, Т.2. – С.79-83.

Тимків Г.І., д.п.н. Нагорняк М.М.

*Інститут історії і політології Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна*

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ЧИННИК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Сучасні міжнародні відносини характеризуються інтенсивними та широкими інтеграційними процесами, серед яких важливу роль відіграє транскордонне, регіональне та міжрегіональне співробітництво. А Україна, завдяки своєму геополітичному положенню, має великі можливості щодо його розвитку, оскільки 19 з 25 регіонів держави є прикордонними, а зовнішній кордон є найдовшим серед кордонів європейських країн. На сьогодні в Україні транскордонне співробітництво є одночасно інструментом розвитку прикордонних територій та чинником реалізації її євроінтеграційних прагнень. Тому ґрунтовний аналіз проблем і окреслення перспектив транскордонного співробітництва (ТКС) для нашої держави набуває особливої актуальності для забезпечення безпеки у регіоні і визначає мету дослідження.

Метою доповіді є дослідження тенденцій транскордонного співробітництва в Україні на даному етапі, значення транскордонного співробітництва для перспектив євроінтеграції нашої держави та виокремлення переваг від участі у транскордонному співробітництву.

Значна зацікавленість науковців до питань проблематики регіонального розвитку і транскордонного співробітництва почала виявлятися з кінця минулого століття. Серед українських вчених проблеми транскордонного співробітництва досліджують – П.Беленький, В.Будкін, М.Долішній, М. Пиц, В.Євдокименко, Є.Кіш, М.Козоріз, Ю.Макогон, А.Мельник, Н.Мікула, Л. Прокопенко, С.Писаренко та інші. Усі вони вбачають загальною метою транскордонного співробітництва – сприяти економічному та соціальному розвитку в регіонах по обидва боки спільних кордонів.

Відповідно до Закону України “Про транскордонне співробітництво” від 24 червня 2004 р. транскордонне співробітництво визначено як спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством [2].

Розглядаючи транскордонне співробітництво прикордонних областей України із сусідніми країнами, то його умовно можна розділити на два «напрямки»: транскордонне співробітництво, що відбувається на кордоні України з ЄС і транскордонне співробітництво уздовж кордонів колишніх радянських республік.

Відповідно до Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 рр. транскордонне співробітництво є одним з інструментів прискорення процесів наближення рівня життя населення прикордонних регіонів до середньоєвропейського та забезпечення вільного переміщення людей, товарів і капіталів через кордон [1].

Спільною формою співробітництва України з іншими державами на основі ТСК є побудова єврорегіонів. С. Мітряєва визначає єврорегіон як організацію прикордонного (транскордонного), міжрегіонального (міжмуніципального) співробітництва, метою якої є встановлення і зміцнення добросусідських відносин, а також вирішення спільних проблем, визначених установчими документами, до складу якої входять території трьох і більше держав [5].

Так, на даний час прикордонні західні області України є учасниками шістьох єврорегіонів, у чотирьох з яких беруть участь держави-члени ЄС. Першим з них став Карпатський єврорегіон, який був заснований 14 лютого 1993 р. у м. Дебрецені, де представники місцевої влади України, Польщі, Угорщини, Словаччини підписали угоду про створення міжрегіональної асоціації «Карпатський регіон» [4, с. 233].

Українські регіони є учасниками таких єврорегіонів – «Буг», який був створений 29 вересня 1995 р. за участю Польщі, України та Білорусії; на кордоні з Румунією – «Нижній Дунай» та «Верхній Прут». Їх утворення було ініційовано згори центральними органами влади як двосторонніх українсько-румунських єврорегіонів. Згодом до них приєдналися адміністративно-терито-

ріальних одиниць Республіки Молдова [6, с.135]. Окрім названих єврорегіонів нині йде опрацювання питань щодо розробки проекту єврорегіону «Сян».

Своєрідною формою транскордонного співробітництва є міжнародні асоціації. Прикладом може бути Асоціація європейських прикордонних регіонів, утворена в 1971 р.

Транскордонні відносини і транскордонне співробітництво – невід’ємна складова, підсистема цілісної системи сучасних міжнародних відносин. Водночас відносини транскордонного співробітництва – це специфічна сфера міжнародних і міждержавних стосунків, яка здійснюється і розвивається на основі чітких критеріїв і принципів [3, с. 132].

Основою ТКС є процес створення зв’язків та договірних відносин на прикордонних територіях з метою пошуку рішень для спільних проблем.

Розглядаючи транскордонне співробітництво, необхідно звернути увагу на економічні, соціальні та культурні відносини між країнами-сусідами України, на співробітництво і обмін досвідом між органами місцевого самоврядування. Важливим фактором розвитку ТКС є туризм, різні культурні та гуманітарні програми.

Сучасний стан ТКС України обумовлений низкою об’єктивних чинників, перспектив та перешкод, які впливають на розвиток прикордонних регіонів України і визначають його майбутнє. Транскордонне співробітництво в значному обсязі впливає на інтеграцію і вирівнювання диспропорцій між багатими і бідними регіонами. Тому, розвиток міжнародних відносин саме в аспекті прикордонного співробітництва підвищує шанси України до європейської інтеграції.

Список використаних джерел:

1. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 рр. затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>
2. Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24.06.2004р. № 1861-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>
3. Кіш Є. Проблеми транскордонного співробітництва України і Євросоюзу / Є. Кіш // Політичний менеджмент. 2006. – №5. – С.131-144.
4. Мікула Н. Єврорегіональна співпраця і Україна / Н. Мікула // Спільний європейський економічний простір : гармонізація мегарегіональних суперечностей / Н. Мікула; за заг. ред. Д.Г. Лук’яненка, В.І. Чужикова. – К.: КНЕУ. – 2007. – 544 с.
5. Мітряєва С. Карпатський єврорегіон – інструмент євроінтеграційної стратегії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=gpgs0&issue=2005_1

6. Розширення Європейського Союзу : вплив на відносини України з центральноевропейськими сусідами / Інститут регіональних та євроінтеграційних досліджень «ЄвроРегіо Україна». – К.: К.І.С., 2004. – 360 с.

К.т.н. Щеньова В.Б.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ДО КРАЇН ЄС

Проблема міграції є болючою для України, оскільки означає втрати і для економіки, і для суспільства. Але, з іншого боку, це можливість українців долучитися до європейських цінностей, достойних умов і способу життя, принципів загальнолюдського співіснування; збагачення досвідом встановлення та підтримання порядку і законності.

За статистичними даними понад 6,5 мільйонів українців навчаються та працюють за межами Батьківщини. Україна є п'ятою державою у світі за кількістю тих, хто шукає кращого життя за кордоном. Більше виїхали тільки з Мексики, Індії, Росії та Китаю [3].

В Україну щороку надходить понад 5 мільярдів доларів грошових переказів від трудових мігрантів, які працюють за кордоном. За даними Міжнародної організації праці за роки незалежності України за кордоном працювала третина кваліфікованих працівників.

Головними причинами виїзду українців на заробітки до інших держав залишаються низький рівень життя та доходів, недостатня заробітна плата, незадовільні умови праці та підприємницької діяльності, високий рівень прихованого безробіття на батьківщині, нерівномірність економічного розвитку в межах країни. Міграція охоплює основні вікові, освітньо-професійні групи і сфери діяльності соціально активного населення.

Незважаючи на те, що упродовж останніх років швидко зростає кількість мігрантів з України, що отримали легальний статус проживання та праці у приймаючих країнах, близько 65% українців є нелегалами. Причиною тривалого перебування у статусі нерегулярного трудового мігранта часто виступає сам роботодавець, що прагне уникнути виплат на соціальне страхування свого працівника. На сьогодні є чимало людей, які через своє нелегальне становище потрапляють у рабські умови життя і праці, значна частина мігрантів опиняють-

ся без їжі, без даху над головою і збираються на так званих неформальних, стихійних ринках вербування робочої сили.

За даними етносоціальних досліджень, проведених Інститутом народознавства НАН України, 1,7 мільйонів українців виїжджають на заробітки в країни ЄС. Серед країн-лідерів Італія (500-600 тисяч), Польща (300-500 тисяч), Іспанія (понад 200 тисяч). В Греції, Португалії та Ірландії українська міграція вимірюється десятками тисяч осіб [3].

Українці є однією з найчисленніших національних груп мігрантів, що прибули до країн ЄС упродовж останніх 10-15 років у пошуках роботи. Серед українців, що виїжджають у країни Західної Європи, переважають вихідці із західних областей України, але за останні роки зростає частка представників центральних, східних та південних регіонів країни. Причому чимало мігрантів не мають достатнього кваліфікаційного рівня освіти та професійного спрямування, тому значну їх частку становлять представники робочих професій, із яких, за даними загальнонаціонального вибіркового обстеження, майже третина – найпростіші професії. З іншого боку, розширення ринку праці для трудових мігрантів з України, включення до нього робочих місць, що потребують високої кваліфікації, відбувається за рахунок зростання дефіциту на спеціалістів відповідних кваліфікацій у країні перебування.

За даними статистики, на сільськогосподарські роботи українці виїжджають переважно до Польщі та Іспанії; на будівництво – до Чехії, Португалії, Іспанії; на роботу у промисловості – до Чехії та Угорщини; на транспорті – до Португалії; працювати у сфері готельного та ресторанного бізнесу – до Іспанії, менше – Італії та Чехії; на роботу у домогосподарствах – до Італії, Португалії, Польщі, менше – Чехії; займатися оптовою та роздрібною торгівлею – до Угорщини та Польщі [1].

Інші західноєвропейські держави, передусім, Німеччина, Франція, Великобританія, належать до пріоритетних у міграційних намірах українців, однак через жорсткі імміграційні обмеження з боку цих країн, можливість українців потрапити на заробітки до них є невисокою. Останнім часом зросли міграційні стимули українців щодо сусідніх нових членів ЄС у зв'язку зі зростанням попиту на кваліфіковану робочу силу в цих країнах внаслідок її значного відтоку на Захід після їх входження до Шенгенської зони.

Однак закордонні заробітки не є легкою справою. Заробітчани намагають-

ся працювати у дві зміни, без вихідних, що дає їм можливість, проживаючи в умовах жорсткої економії, утримувати в Україні родину з 4-5 осіб.

З іншого боку, мігранти перебувають у постійному переміщенні у пошуках роботи, в тому числі, із одних країн до інших (наприклад, із Півдня Італії у Центр і на Північ; із Польщі до Чехії; з Греції та Італії – до Іспанії; з Аргентини – до Ірландії; з Ірландії – до Великої Британії та Канади тощо). Вони масово прибувають туди, де завдяки інвестиціям у модернізацію інфраструктури чи потребам розв'язання певних соціальних проблем (догляд за престарілими, хворими, дітьми) з'являється попит на робочу силу, який з певних причин не може бути задоволений за рахунок громадян даної країни.

Найбільше скупчення українців, як і вихідців з інших країн, спостерігається у мегаполісах – Мадриді, Римі, Лісабоні, Мілані, Афінах [1].

Отже, можна сказати, що масовий процес міграції, особливо за останні 5 років, для української економіки є одним з непростих та досі невирішених питань. Відсутність легального статусу перебування у приймаючих країнах у заробітчан призводить до незахищеності та неправомірності емігрантів, їх постійної залежності від роботодавців, неможливості довгострокового планування життєдіяльності, міжрасових сутичок, можливості депортації.

Міграція українців зростатиме і надалі як результат все більшої відкритості України, бажання людей інтегруватися у європейський простір.

Список використаних джерел:

1. Марков І. Українці в ЄС: міграція без кордонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24417325.html>
2. Лашенко О. Шлях на чужину. Мінус шість з половиною мільйонів українців [Електронний ресурс] / О. Лашенко, М. Набока. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/22211792.html>

Бандура Ю.С.

Чорноморський державний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв, Україна

УКРАЇНСЬКО-АЗЕРБАЙДЖАНСЬКЕ ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Українсько-азербайджанські відносини на сучасному етапі набувають важливе як політичне, так і економічне значення для обох країн. Двостороннє торговельно-економічне співробітництво між Україною і Азербайджанською Республікою в 2011 році в цілому відбувалося у достатньо прагматичному руслі та характеризувалось тенденцією до розширення напрямків двосторонніх економічних відносин.

Азербайджан йде шляхом структурних економічних реформ та намагається знизити свою залежність від експорту нафтопродуктів, дуже зацікавлений в розширенні зовнішньоекономічної співпраці з Україною [7].

В цих умовах зростає значення ГУАМ, який покликаний удосконалити регіональну співпрацю. ГУАМ дає змогу Україні поглибити економічні двосторонні відносини з Азербайджаном, оскільки ГУАМ є досконалою платформою для проведення спільних консультацій.

Тобто для України ГУАМ виконує роль додаткового механізму ефективної взаємодії з Азербайджаном та іншими країнами-членами, які є одними з найактивнішими споживачами української продукції в різних сферах, є зацікавленими у спільній участі в енергетичному, торговельному, економічному співробітництві [3].

Пріоритетним напрямом українсько-азербайджанських відносин є питання взаємодії в нафтовій сфері.

19 вересня 2011 року ратифіковано текст угоди між Україною та Азербайджаном, яка передбачає постачання в Україну скрапленого газу: в 2014 році до 2-х, а з 2015 року – 5-ти млрд. кубометрів газу на рік [2].

Між Україною та Азербайджанською Республікою спостерігається поступове зростання товарообігу. При цьому спостерігається стала тенденція до зрос-

тання позитивного сальдо України у торгівлі з Азербайджаном, що свідчить про активізацію діяльності українських підприємств на азербайджанському ринку [4].

За обсягом товарообігу за підсумками I кварталу 2011 року займає 4 місце серед країн СНД, у тому числі по імпорту – 4 місце, по експорту – 4 місце.

Серед торговельних партнерів країн СНД в Азербайджанській Республіці Україна перебуває на 3 місці після Російської Федерації і Білорусі, у тому числі по імпорту на 2 місці, по експорту на 3 місці.

Показники товарообігу за 9 місяців 2011 року дещо зменшилися у порівнянні за аналогічний період 2010 року, в цілому зберігається позитивна тенденція попереднього періоду, коли за підсумками 2010 року обсяг двосторонньої торгівлі практично було відновлено на рівні до кризового періоду. Згадане зменшення товарообігу на 42,98 млн. дол. США стосується лише однієї товарної номенклатури та пов'язане з припиненням у певний період року за технічних обставин постачання в Україну сировини азербайджанської нафти [6].

За підсумками 1-го кварталу 2011 року зовнішньоторговельний оборот України з Азербайджанською Республікою (товари і послуги) склав 339,96 млн. дол. США (82,9%) і зменшився у порівнянні з 1-м кварталом 2010 рік на 70,3 млн. дол. США.

Загальний експорт товарів і послуг склав 157,78 млн. дол. США (114%) і збільшився у порівнянні з 1-м кварталом 2010 роком на 19,38 млн. дол. США, у тому числі експорт товарів – 152,85 млн. дол. США (114,3%) і збільшився у порівнянні з 1-м кварталом 2010 роком на 18,7 млн. дол. США.

Загальний імпорт товарів і послуг склав 182,18 млн. дол. США (67%) і зменшився порівняно з 1-м кварталом 2010 року на 89,67 млн. дол. США, в тому числі імпорт товарів – 178,99 млн. дол. США (66,5%) і зменшився на 90,04 млн. дол. США. Основною статтею імпорту за цей період була продукція паливно-енергетичного комплексу, яка становила 94,3% від загального обсягу імпорту товарів або 178,99 млн. дол. США. Окрім продукції паливно-енергетичного комплексу поставлялись овочі, спирт коньячний та вино, поліетилен [5].

Основними статтями експорту за цей період до Азербайджанської Республіки залишалася продукція (від загального обсягу експорту товарів): металургійної промисловості – 45,3% (228,92 млн. дол. США); агропромислового комплексу – 24,3% (122,98 млн. дол. США); машинобудування – 12,4% (62,54 млн. дол. США).

Експорт продукції металургійної промисловості за січень – вересень 2011 року збільшився порівняно з відповідним періодом 2010 року на 28,86 млн. дол. США або на 14,4%.

В той же час спостерігається зменшення експорту прокату плоского із заліза гарячекатаного на 22,4%, прокату плоского із заліза холоднокатаного на 85,4%, металоконструкцій на 47,7% , інших виробів з чорних металів на 86,4%.

Експорт продукції агропромислового комплексу за січень – вересень 2011 року порівняно з відповідним періодом 2010 року збільшився на 30,32 млн. дол. США або на 32,7%. В той же час спостерігається зменшення експорту соєвих бобів на 82,7%, харчових продуктів для тварин на 28,4%.

Експорт продукції машинобудування за січень–вересень 2011 року порівняно з відповідним періодом 2010 року зменшився на 19,17 млн. дол. США або на 23,5%. В той же час спостерігається збільшення експорту холодильників, морозильників на 18,9%, центрифуг в 2,5 рази, машин для обробки металів в 80,2 рази, апаратів телефонних в 41,6 рази, проводів ізольованих, кабелів в 2,3 рази, вагонів для вантажів в 171,7 рази, апаратів літальних в 2,8 рази.

Основними статтями експорту за цей період до України: сира нафта, авіаційний керосин, продукція переробки овочів та фруктів, алкогольні та безалкогольні напої, різні хімічні продукти, полімерні матеріали [5].

Торгово-економічні відносини між двома державами розвиваються «до-сить активно», і сьогодні Україна є одним з основних торговельних партнерів Азербайджанської Республіки.

Українсько-азербайджанські відносини мають значні перспективи для подальшого розвитку, існує зацікавленість у розвитку співробітництва між даними країнами. У найближчих планах обох країн вивести економічну взаємодію на рівень масштабних довгострокових проектів у багатьох сферах, включаючи енергетичну, транспортну галузі, будівництво, оборонно-промисловий комплекс і аерокосмічну галузь [1].

Список використаних джерел:

1. Азербайджан и Украина обсудили дипломатические отношения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.day.az/politics/313246.html>
2. Україна з Азербайджаном змогли домовитись [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit24.net/politic/77-politic/6813-ukrajina-z-azejbardzhanom-zmogly-domovyty>
3. Кухалейшвілі Г.Р. Україна і ГУАМ: Напрямки співробітництва / Г.Р. Кухалейшвілі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dipcorpus-info.at.ua/news/kukhalejshvili_g_r_ukrajina_i_guam_naprjamki_spivrobotnictva/2011-08-11-118

4. Науменко М.І. Українсько-азербайджанське економічне співробітництво у період незалежності / М.І. Науменко // Гілея: науковий вісник. – 2010. – № 42. – С. 119-128.
5. Стан торговельно-економічного співробітництва між Україною та Азербайджанською Республікою (1 квартал 2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrexport.gov.ua/ukr/tovaroobig_za_kab_stat/aze/5753.html
6. Стан торговельно-економічного співробітництва між Україною та Азербайджанською Республікою (за січень – вересень 2011 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/azerbaijan/ua/publication/content/9691.htm>
7. Чекаленко Л. Зовнішня політика України: підручник / Л. Чекаленко. – К.: Либідь, 2006. – 712 с.

Башинська У.А.

Чорноморський державний університет імені Петра Могили,

м. Миколаїв, Україна

РОСІЯ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СТРАТЕГІЇ КИТАЮ

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що в сучасному глобалізованому світі енергетична безпека стала невід’ємною частиною економічної безпеки держави. До того ж, економічний розвиток неможливий без стабільного енергозабезпечення. Китайській Народній Республіці, яка поставила економічний ріст в якості головного пріоритету своєї національної політики, необхідно підтримувати безперервний прогрес. Саме тому головною метою даного дослідження є аналіз основних аспектів сучасної енергетичної стратегії Китаю та визначення ролі і місця Російської Федерації в даній категорії.

За наявності зростаючих показників споживання нафти та залежності від її імпорту для енергетичної безпеки Китаю стало життєво необхідним забезпечити диверсифікацію шляхів транспортування та країн-постачальників нафти. КНР намагається діяти у всіх доступних регіонах світу, формуючи таким чином потрібну інфраструктуру з допомогою мережі трубопроводів, доріг, інвестиційних проектів. Останніми роками Китай вкладає значні фінансові ресурси у потенційно цікаві та вигідні для своєї економіки зарубіжні проекти. Зокрема, в розробку нафтодобувної промисловості Венесуели Китаєм інвестовано 20 млрд. дол. США, під російські нафту та газ надано кредит у 25 млрд. дол., а Казахстан отримав 10 млрд. дол. США [1, с.33]. Згідно з прогнозами, споживання Китаєм нафти до 2020 р. зросте в 2–2,6 рази в порівнянні з 2000 р. Якщо в 2006 р. імпорт нафти складав 3,5 млн бар. в день, то, за прогнозами Міжнародного енергетичного агентства, враховуючи сучасні тенденції, до 2030 р. він

досягне 9,8 млн бар. в день, а до 2045 р. Китай обійде США в якості найбільшого імпортера нафти [2].

Таким чином, варто виділити наступні складові стратегії Китаю із забезпечення енергетичної безпеки, а саме:

- 1) безперервна активна дипломатична діяльність;
- 2) зміцнення економічних зв'язків із сусідніми країнами та країнами-постачальниками для забезпечення перманентних поставок енергоресурсів;
- 3) впровадження альтернативних видів палива та їх розвиток, а також економія енергії з метою зменшення залежності від імпортерів вуглеводнів;
- 4) заохочення китайських та закордонних компаній до участі та інвестуванні проектів з видобутку нафти та газу.

На шляху розширення енергетичного співробітництва найбільш перспективним партнером для Китаю є Росія. Міждержавні та міжурядові домовленості сформували нормативно-правову базу для енергетичного співробітництва двох країн. Перспективними напрямками енергетичного співробітництва між КНР та РФ є: довгострокові постачання російських енергоресурсів до Китаю, будівництво нафтогазових трубопроводів, торгівля електроенергією та співробітництво в області мирного використання атомної енергії.

Обидві сторони вирішили активно розширювати співробітництво в енергетичній сфері. Зокрема, Росія оголосила Китай головним стратегічним партнером на Далекому Сході, а КНР, в свою чергу, оголосив про стратегію «багатосторонності енергоносіїв» [3, 18]. Нестабільний Близький Схід змушує Китай шукати нові джерела імпорту нафти, саме тому Росія найбільш підходящий в даному плані варіант. Географічне розташування, стратегічне партнерство у зовнішній політиці, дружні зв'язки КНР з РФ – сприяють гарантії стабільного співробітництва в області енергоресурсів.

Ще у 2006 році Росія заявила про намір розпочати будівництво двох газопроводів (перший – по території Західного Сибіру через західну частину російсько-китайського кордону, другий – східний маршрут з Якутії та острова Сахалін) пропускнуою спроможністю близько 68 млрд кубометрів газу в рік. Проте недовомовленість щодо формули розрахунку ціни при постачанні газу пригальмувала подальші переговори [4].

Щодо експорту російської нафти, то в даному напрямі сторони досягли значно більшого успіху. Завершено будівництво російсько-китайського нафто-

проводу Сковородіно-Дацин, офіційний запуск якого провели президент Росії Д.Медведев та голова КНР Ху Цзіньтао у вересні 2010 року. З січня 2011 року трубопровід увійшов у експлуатацію [5]. Це свідчить про те, що сторони вийшли на новий етап довгострокового стратегічного співробітництва в нафтовій сфері. Енергетичне співробітництво, особливо в нафтовій сфері, є взаємовигідним та має очевидне значення для економік двох країн.

Китай розраховує на отримання зростаючих об'ємів нафти з Росії, з тим, щоб диверсифікувати джерела імпорту нафти і таким чином послабити залежність від поставок з Близького Сходу. Двостороннє партнерство в даній галузі має широкі перспективи.

З іншого боку, між сторонами наявні перманентні розходження щодо бачення окремих питань. Зокрема, можна визначити наступні перешкоди, які негативно впливають на динаміку російсько-китайського енергетичного співробітництва в нафтогазовій сфері. А саме: технічні перешкоди, слабо розвинена транспортна інфраструктура, яка сполучає дві країни, адже під час «холодної війни» кордон між КНР та радянськими республіками був закритий та мілітаризований, до того ж мережа енергетичних трубопроводів була направлена переважно на захід. Головним каменем спотикання залишається конфлікт навколо ціни, як заявив В. Путін «ті, хто продає, хочуть продати дорожче, хто купує, хоче купити дешевше» [6]. Саме тому необхідно досягти компромісу, який би задовольняв обидві сторони.

Незважаючи на наявність блоку неврегульованих питань, співробітництво в енергетичній сфері розглядається обома сторонами як один з найважливіших напрямів подальшого зміцнення стратегічної взаємодії.

Енергетичний конструктивний діалог розвивається не тільки в сфері поставок сировини, а й в галузі технологій, обладнання, інженерних установок та ін. Китай розпочав експорт в Росію бурового обладнання, конструкцій для видобутку руди, електронного обладнання, також бере участь в реконструкції енергомереж Росії, будівництві електростанцій.

КНР та Росія розпочали новий етап в енергетичному співробітництві, який відрізняється від попередніх різноманітністю форм та сферами спільних інтересів. Російсько-китайське стратегічне партнерство на всіх рівнях в енергетичній сфері має достатній простір та стимули для розвитку.

Список використаних джерел:

1. Литвин І. Українсько-китайське співробітництво: від стагнації до прориву / І. Литвин // Зовнішні справи. – 2010. – № 11-12. – С. 32-36.
2. Бергер Я. Об энергетической стратегии Китая [Електронний ресурс] / Я. Бергер // Московский центр Карнеги. – Режим доступу: http://www.opes.ru/arhiv.aspx?ob_no=85913
3. Лукин А. Российско-китайские отношения: не ослабляют усилий / А. Лукин // Международная жизнь. – 2009. – №11 – С. 89-105.
4. Михеев В. Россия–Китай: «дозагрузка» отношений / В. Михеев // Мировая экономика и международные отношения. – 2010. – № 6. – С. 10-19.
5. Петелин Е. Энергомоналог Китая в Центральной Азии / Е. Петелин // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pircenter.org/data/publications/sirus4-11/Petelin.pdf>
6. Островский А.В. Рынок энергоресурсов КНР: проблемы и решения [Електронний ресурс] / А.В. Островский. – Режим доступу: <http://www.ifes-ras.ru/announce/271-rynok-energoresursov-knr-problemy-i-resheniya>

К.е.н. Березюк С.В., Березюк Ю.Б.

Вінницький національний аграрний університет, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація, будучи однією із основних рис сучасної епохи, передбачає інтернаціоналізацію виробництва у світовому масштабі. Україна не стоїть осторонь інтеграційних процесів, визначивши в якості головного курсу держави на інтеграцію в світову спільноту.

Агропродовольче виробництво визнається важливою стратегічною галуззю господарського комплексу, яка забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність нашої держави, формує 16-17% валового внутрішнього продукту та близько 60% фонду споживання населення, займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту і залишається практично єдиною галуззю, яка забезпечує позитивне зовнішньоторговельне сальдо [1, с. 109; 2, с. 3]. Саме цей сектор економіки, протягом останніх років, все більше стає предметом підвищеної активності, демонструючи високий експортний потенціал.

Основною метою міжнародної економічної інтеграції є нарощування обсягів виробництва товарів і надання послуг внаслідок забезпечення ефективності господарської діяльності в країнах, що інтегруються.

Розвиток міжнародного поділу праці, світової торгівлі призводить до того,

що процес суспільного відтворення дедалі більшою мірою залежить від зовнішніх стосовно окремої країни факторів. Їх дія пов'язана з існуванням світового господарства, адже в умовах глобалізації міжнародні зв'язки та економічна взаємозалежність країн посилюється, поширюються новітні технології та єдині стандарти життя.

Під впливом інтернаціоналізації виробництва і капіталу у світовій економіці відбуваються важливі зміни, які полягають в нерівномірності розвитку, загостренні конкурентної боротьби між країнами, регіонами та фірмами, в ослабленні бар'єрів на шляху товарів і капіталу з одних країн в інші, результатом чого стало зближення різних національних економік. Розгортання інтернаціоналізації, безперечно, являється наслідком сучасного етапу розвитку продуктивних сил та міжнародного поділу праці. Їх еволюція призвела до появи великої кількості нових виробництв, в результаті чого навіть у високо розвинутих промислових країнах стає економічно не вигідним виготовляти всі види продукції [3, с. 91].

Національні ринкові економіки розвиваються в тісній взаємодії одна з іншою. Жодна країна у світі не може виробити всю сучасну номенклатуру товарів, яких нараховуються десятки мільйонів, забезпечити себе сотнями різних послуг, інвестиційними і трудовими ресурсами, висококваліфікованими фахівцями. Така точка зору практично одноставно підтримується багатьма зарубіжними і вітчизняними дослідниками. Активне включення країни в міжнародний поділ праці і різноманітні форми міжнародного бізнесу є своєрідним каталізатором розвитку її економічних процесів, рушійною силою розвитку економіки країни на міжнародній арені [4, с. 22].

Вплив країни на світове господарство залежить від її експортного потенціалу – чим він потужніший, тим відчутніший вплив. За таких умов політичним пріоритетом для багатьох країн світу стало входження та розширення присутності економік держав на світових ринках, поглиблення інтеграційних процесів, що, в свою чергу, вимагає підвищення національної конкурентоспроможності та реалізації і нарощування експортного потенціалу.

Україна не може стояти в стороні інтеграційних процесів, вона переживає свій етап інтеграції у світове співтовариство. Визнання України 152-м повноправним членом Світової організації торгівлі стало новим кроком на шляху до інтеграції в світовий економічний простір. Проте, не всі налаштовані позитивно на активізацію інтеграційних процесів в нашій державі. Наприклад, д.е.н.

О. Гош вбачає в цьому гостру суперечливість, через яку помітно гальмується розвиток економіки, що відроджується. На думку автора, маючи зруйновану реформами економіку з низьким рівнем конкурентоспроможності, всі зусилля мають направлятись на внутрішні потреби її відродження, чому заважатиме інтенсифікація експорту [5, с. 77].

Не зовсім втішні перспективи від членства в СОТ для вітчизняного АПК пов'язують в основному з лібералізацією у сфері зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією і ресурсами АПК, що починає проявлятись уже в поточному періоді. В основному вони торкаються вітчизняних товаровиробників аграрної продукції, які працюють на внутрішніх ринках. Національні виробники зазнають певних втрат, пов'язаних із адаптацією до нового конкурентного і регулятивного середовища. Дійсно, збільшення субсидованого імпорту продовольства, завезеного із країн ЄС, прямо залежить від зменшення ступеню захисту внутрішнього ринку. Зростання обсягів конкуруючого продовольчого імпорту у найближчій перспективі може спричинити зниження загального рівня фінансової стійкості, скорочення внутрішнього виробництва і доходів вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників, посилення залежності АПК від імпорту ресурсів за відсутності внутрішніх альтернативних джерел їх поповнення. Отже, частину внутрішнього продовольчого ринку наші виробники можуть втратити.

Низька ефективність вітчизняного товарного експорту, в якому домінує продукція з низьким вмістом доданої вартості та незначною питомою вагою інноваційної продукції, породжує не лише проблеми нееквівалентності зовнішньоекономічного обміну, а й нестабільність економічного розвитку. Якщо Україна у найближчі роки не зможе розв'язати ці проблеми, то за нею остаточно закріпиться роль постачальника аграрної сировини, напівфабрикатів і товарів з невисоким рівнем переробки, застерігають Т. Вахненко та Л.О. Абсава [6, с. 73; 7, с. 17]. Більшість науковців переконані, що кумулятивний вплив для галузей національної економіки від цього кроку матиме позитивний характер. Так, Є.В. Пророченко зазначає, що за експертними оцінками, діяльність України в умовах членства в СОТ зумовить додаткове підвищення добробуту населення на 3% та підвищення зростання ВВП до 2% [8, с. 12]. Створення зони вільної торгівлі з Європейським Союзом забезпечить щорічне зростання обсягів експорту української продукції не менш, ніж на 10%; детінізацію імпорту на 5–10% щорічно; поживлення виробництва в аграрному секторі щонайменше на

7–10% та ін. До довготермінових переваг слід віднести взаємне надання режиму найбільшого сприяння, більшу відкритість ринків країн – членів СОТ. Так, економісти прогнозують зростання і стабілізацію світових цін майже на всі сільськогосподарські товари в результаті виконання вимог СОТ щодо поступового зменшення захисту внутрішніх ринків і зниження рівня експортних субсидій. Ці тенденції будуть вигідними для країн-експортерів із обмеженими фінансовими можливостями субсидування експорту, до яких належить і Україна [8, с. 12; 9, с. 3]. Безперечно, позитивній динаміці розвитку аграрної галузі та зміцнення її позицій на міжнародних ринках сприятиме розуміння і врахування сучасних тенденцій світового розвитку.

Світова продовольча криза 2007–2008 років, за визначенням Світової продовольчої і сільськогосподарської організації Організації Об'єднаних Націй (ФАО), створила сприятливі інвестиційно-інноваційні умови для розвитку сільського господарства і не лише в Україні. Сьогодні практично всі країни світу постали перед серйозним викликом: як уникнути економічного спаду й зберегти активний темп розвитку в умовах нестабільності на фінансових і продовольчих ринках. За даними продовольчої комісії Організації Об'єднаних Націй (ФАО) за останні 50 років світові ціни на основні продукти харчування досягли винятково високого рівня. Це означає, що в середньо- і довгостроковій перспективі Україна може та повинна скористатися такою ситуацією, аби найповніше реалізувати свій аграрний потенціал, щоб не лише задовольнити власні потреби, а й значно наростити обсяги експорту сільськогосподарської продукції. З одного боку, це стимул для розвитку аграрного сектора, з іншого – серйозний виклик [10, с. 44; 11, с. 3].

Проблеми глобального продовольчого ринку вирішити в короткостроковому періоді очевидно не вдасться. За прогнозами ФАО обсяги споживання продовольчих товарів у світі до 2020 року зростуть на 30%, що передусім пояснюється стабільною тенденцією до зростання чисельності населення планети. В програмі дій «Порядок денний на XXI століття», ухваленій конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку, прогнозується, що чисельність населення планети до 2025 року досягне 8,5 млрд. чоловік і 83% з них проживатимуть у країнах, що розвиваються [12, с. 136]. Щорічне збільшення населення на планеті складає приблизно 86 млн. осіб [13].

Ситуація із забезпеченням населення продовольством у світі ускладнюватиметься також скороченням землі в обробітку. На даний момент орні землі

складають 1,45 млрд. га (11% загальної земельної площі земної кулі); луки й пасовища – 3,2 млрд. га (24%). Ґрунти втрачають свою родючість як через природні процеси, так і через нераціональну господарську діяльність людини, по цій причині щорічне скорочення сільськогосподарських угідь становить більш як 9 млн. га [14, ст. 2529]. У випадку раціонального використання земельних угідь при відносно незмінних площах, збільшення обсягів споживання продовольчих товарів можна буде досягти шляхом інтенсифікації виробництва (рис. 1) [15].

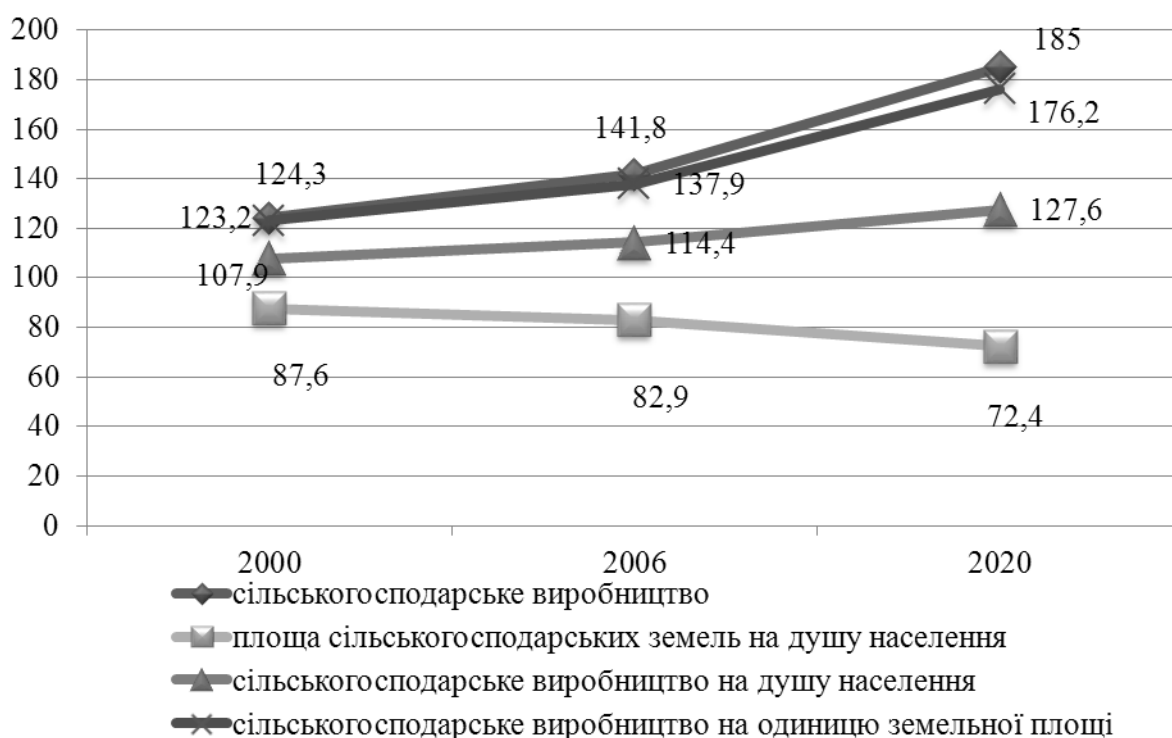

Рис. 1. Індекс світового сільськогосподарського виробництва (1990 р.= 100%)

Вочевидь зростання чисельності населення більш динамічне, ніж зростання обсягів сільськогосподарського виробництва. За таких умов проблема продовольчої безпеки в XXI столітті займатиме одне з центральних місць у стратегіях держав з різними політичними системами і залишатиметься при цьому проблемою глобальних інтересів.

Усвідомлюючи реальний стан та перспективи розвитку на світовому продовольчому ринку, слід відмітити, що головним чинником стабільного розвитку виробництва й експорту продукції АПК є випереджальна реакція на динамічні процеси, що відбуваються на світовому ринку. За таких умов фактором розвитку виробництва та активізації експорту є динамічне нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції, розширення зовнішніх ринків,

поступовий розвиток внутрішнього ринку та зміцнення продовольчої безпеки країни [16, с. 70].

Є достатньо підстав підтримувати точку зору тих авторів, які вважають, що негативні прояви в аграрній вітчизняній сфері викликані не тим, що держава стала членом міжнародного торгівельного клубу, а швидше неготовністю галузі працювати за новими правилами гри, а також недостатньою і неефективною державною політикою. За майже 20 років незалежного існування України так і не було розроблено єдиної програми зовнішньоекономічного розвитку країни, яка б сконцентрувала увагу на пріоритетних напрямках розвитку експортоорієнтованих галузей, тим самим стимулюючи досягнення конкурентних переваг вітчизняної продукції. За таких умов невизначеності державної аграрної політики та відсутності чіткої стратегії її розвитку особливого значення набуває удосконалення та пошук адекватних механізмів подальшого розвитку. Потрапити українським агропродовольчим товарам на європейські ринки зовсім непросто. Не дивлячись на декларування країн – членів СОТ відкритих кордонів, вони мають високий ступінь захисту від імпортової продукції, тому вітчизняним експортерам варто більш інтенсивно працювати з країнами що розвиваються.

Посилення позицій вітчизняних виробників на світових ринках неможливе без ефективної зовнішньоекономічної політики держави, вагомої державної підтримки вітчизняного експорту. Нарощування експортного потенціалу повинно здійснюватись з одночасним створенням стійких передумов формування взаємовигідних стосунків із зовнішнім економічним середовищем, що є прерогативою державної зовнішньоекономічної політики. Для агропродовольчих товарів державний захист і патрунування є особливо актуальним з огляду на об'єктивну необхідність забезпечення і посилення продовольчої безпеки країни, яка є основою її економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Бородіна О.М. Аграрний сектор України на шляху до євроінтеграції : [монографія] / О.М. Бородіна. – Ужгород : ІВА, 2006. – С. 109–119.
2. Лузан Ю.Я. Напрями розвитку сільськогосподарського виробництва і соціальної сфери села / Ю.Я. Лузан // Економіка АПК. – 2009. – № 7. – С. 3–12.
3. Підтримка держави щодо розвитку інтеграційних процесів в Україні / І.М. Луцький, А.І. Луцький, М.І. Луцький, О.М. Каленюк // Економіка та держава. – 2008. – № 8. – С. 91–94.
4. Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / О.А. Кириченко. – 3-тє вид. – К. : Знання-Прес, 2004. – 382 с.
5. Гош О. Суперечливість зовнішньоекономічних відносин України / О. Гош // Економіка України. – 2006. – № 11. – С. 77–88.

6. Вахненко Т. Товарний експорт України у системі світогосподарських зв'язків / Т. Вахненко // Економіка України. – 2006. – № 6. – С. 73–85.
7. Абсава Л.О. Експортний потенціал агропродовольчого комплексу в умовах глобалізації продовольчих ринків / Л.О. Абсава // АгроСвіт. – 2010. – № 16. – С. 17–24.
8. Пророченко Є.В. Лібералізаційні процеси СОТ в аграрному виробництві / Є.В. Пророченко // АгроСвіт. – 2008. – № 22. – С. 12–15.
9. Саблук П.Т. Аграрний сектор в умовах членства України у Світовій організації торгівлі: здобутки і перспективи / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 3–9.
10. Супіханов Б.К. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва в умовах вступу до СОТ / Б.К. Супіханов // Економіка АПК. – 2007. – № 5. – С. 44–49.
11. Супіханов Б.К. Про підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва в сучасних умовах / Б.К. Супіханов // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 3–8.
12. Програма дій «Порядок денний на ХХІ століття» («AGENDA 21») : ухвалена конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро : [Самміт «Планета Земля» 1992 р.]. – 2-е вид. – К. : Інтелсфера, 2000. – 360 с.
13. Український центр міжнародної інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wto.inform.org.ua>
14. Україна. Закони. Про стимулювання розвитку регіонів : закон ... від 8 верес. 2005 р. № 2850–IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 40. – Ст. 2529.
15. FAO 1996. Rome Declaration of World Food Security and Food Summit Plan of Action [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/wfs/final/>
16. Губенко В.І. Стан і проблеми забезпечення розвитку виробництва та експорту продукції АПК в умовах СОТ / В.І. Губенко // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 70–74.

Білій А.І., Хлобистова К.О.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується тенденцією тіснішої інтеграції країни до світового господарства. Проблеми підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності держави набувають на сучасному етапі виняткового значення.

Це пов'язано, по-перше, з рядом факторів внутрішнього характеру: знаходженням економіки країни на перехідному етапі до ринкової системи господарювання, яка перебуває в ситуації об'єктивної незбалансованості структури економіки і її повільної структурної перебудови; надмірною енерго- і ресурсоемісністю галузей народного господарства; низькою конкурентоспроможністю національного виробництва; поступовим занепадом науково-технічного і високотехнологічного промислового потенціалів та ін.

По-друге, це обумовлено системою зовнішніх факторів: надмірною (від 20 до 90%) залежністю економіки України від монопольних імпорتنих ринків

постачання стратегічно важливих товарних позицій (енергоносіїв, сировинних та інших матеріальних ресурсів) для життєво важливих галузей виробництва; наявністю тисяч українських підприємств, задіяних у виробничих циклах, кінцева продукція яких виробляється за межами України; високою залежністю процесу структурного та технологічного реформування економіки України від різних форм зовнішніх джерел фінансування; відсутністю розвинутої зовнішньоторговельної інфраструктури (інформаційної, законодавчої, маркетингової, організаційної тощо), а через це слабкою конкурентозахищеністю зовнішньоекономічної діяльності України в умовах жорсткої конкурентної боротьби на міжнародних ринках товарів, капіталів і послуг; певним тиском інших країн на зовнішньоекономічну діяльність України через прямі та побічні форми різноманітних торговельних, інвестиційних торговельно-стандартних, фітосанітарних, технологічних і фінансових обмежень. Перспективи та основні напрями подальшого розвитку зовнішніх економічних зв'язків України з урахуванням їх світової і регіональної геополітичної структури можуть бути визначені таким чином.

Країни СНД і Балтії

Пріоритетним завданням для України є забезпечення взаємовигідних і стабільних економічних зв'язків з країнами СНД, які утворили Економічний союз, та з країнами Балтії. Через створення умов для ефективних торговельних відносин з цими країнами можна прискорити досягнення стабілізації у вітчизняному виробництві. Проте актуальність розвитку цих відносин не зменшуватиме значення розвитку економічних зв'язків з іншими країнами світу.

Зовнішньоекономічні зв'язки з цією групою країн будуть розвиватися переважно на двосторонній основі з одночасним вдосконаленням торговельних режимів на засадах взаємної рівності і спрямовуватимуться на:

- поліпшення торговельного режиму з Російською Федерацією;
- забезпечення стабільних поставок в Україну на взаємовигідних умовах паливно-сировинних товарів відповідно до потреб народного господарства. З цією метою вживатимуться заходи для збільшення експорту українського капіталу, насамперед у формі прямого інвестування відповідних підприємств нафтогазодобувної та гірничодобувної промисловості країн СНД, освоєння розташованих на їхніх територіях окремих родовищ на основі концесій;
- забезпечення конкурентоспроможності традиційних вітчизняних товарів на ринках країн СНД і Балтії; збільшення ступеня інтеграції з країнами Балтії

шляхом створення умов для ефективної реалізації режиму вільної торгівлі та посилення через ці зв'язки торговельно-економічних відносин з країнами Центральної і Північної Європи.

Країни Європейського Союзу

Розвиток відносин з ЄС у довгостроковій перспективі, з огляду на геополітичний, гео економічний і історичний європейський статус України, має залишатися одним з пріоритетів зовнішньо-економічної політики України. Метою розвитку зовнішньоекономічних відносин України з ЄС є забезпечення економічної інтеграції господарства України у загальноєвропейський економічний простір. Це значною мірою залежить від реалізації положень про партнерство та співробітництво між ЄС і Україною та тимчасової угоди про торгівлю. Основним пріоритетом має стати гармонізація економічного законодавства відповідно до стандартів Європейського Союзу та світової системи торгівлі ГАТТ/СОТ з урахуванням національних економічних інтересів і специфіки економіки України.

Інші країни

Серед інших країн світу Україна співпрацюватиме і розширюватиме економічні зв'язки з країнами Північної (Єгипет, Марокко, Туніс та ін.) і Західної Африки (зокрема, Гвінейською Республікою), з іншими арабськими державами Середземномор'я, а також з Ізраїлем.

Набуватимуть подальшого розвитку економічні зв'язки з Мексикою, з нафтовидобувними країнами – Індонезією, Брунеєм, Нігерією, Південно-Африканською Республікою.

Перспективи подальшого розвитку та вдосконалення зовнішніх економічних зв'язків України пов'язані з проведенням єдиної зовнішньоекономічної політики держави, реалізацією її економічних інтересів і безпеки, проникненням та зміцненням позицій національного товаровиробника на зовнішніх ринках товарів та послуг, посиленням конкурентоспроможності української продукції, збільшенням її експорту, надходжень іноземних інвестицій, здійсненням контролю за надходженням в Україну валютних цінностей, захистом прав і законних інтересів України, вітчизняних та зарубіжних суб'єктів господарської діяльності.

К.ф.-м.н. Горбачук В.М.* , Лещинська Л.В.**

** Інститут кібернетики імені В. М. Глушкова НАН України;*

*** Державний НДІ інформатизації та моделювання економіки, Україна*

ДИНАМІКА ІМПОРТУ ПОСЛУГ ОСНОВНИМИ ТОРГОВЕЛЬНИМИ ПАРТНЕРАМИ УКРАЇНИ У 2004–2010 РР. У ГАЛУЗЯХ ТРАНСПОРТУ, ПОДОРОЖЕЙ, КОМУНІКАЦІЙ, БУДІВНИЦТВА, СТРАХУВАННЯ, ФІНАНСІВ, КОМП'ЮТЕРІВ ТА ІНФОРМАЦІЇ, РОЯЛТІ ТА ЛІЦЕНЗІЙ

Основним торговельним партнером (ОТП) України у 2004–2010 рр. за експортом чи імпортом послуг вважатимемо країну, частка експорту чи імпорту України послуг становила не менше 1% від загального експорту чи імпорту послуг України в одному з цих років [1].

Незбалансованість зовнішньої торгівлі України була однією з головних причин обвалу курсу гривні майже вдвічі протягом кількох місяців 2008 р. [2; 3] й відповідного спаду реальних доходів громадян України. У свою чергу, головною причиною незбалансованості зовнішньої торгівлі України є проблеми організації виробництва у ряді ключових високотехнологічних галузей [4; 5]. Така організація виробництва передбачає певні імпорт та експорт послуг.

У табл. 1–4 СК – це Сполучене Королівство, ВО – Віргінські острови, ОАЕ – Об'єднані арабські емірати. За експортом послуг Україна мала 25 ОТП [1]; у 2010 р. 5 країн розглядали Україну як ОТП: Невизначені країни (НК), ВО (СК), Кіпр, Російська Федерація (РФ), Білорусь. За імпортом послуг Україна мала 24 ОТП [1]; у 2010 р. 8 країн розглядали Україну як ОТП – 5 зазначених, а також Панама, Естонія, Швейцарія. У табл. 1–4 вказані ОТП України за експортом послуг у порядку експорту за 2010 р., а також Швеція, ОАЕ, Чехія, Єгипет, Гонконг – ОТП України за імпортом послуг у порядку імпорту за 2010 р., які не були ОТП України за експортом послуг; не вказані ВО (СК), НК, Туркменістан.

Відповідно до табл. 1–4, для України важливість галузей за імпортом у 2010 р. була такою: подорожі (travel); транспорт (transportation), фінанси (financial services); роялті та ліцензії (royalties and license fees); комп'ютери та інформація (computer and information services); будівництво (construction); комунікації (communications services); страхування (insurance services).

14 країн (серед ОТП України) імпортували послуг у галузі подорожей на понад 10 млрд дол. за 2010 р. (у порядку імпорту): США, Німеччина, СК, Фран-

ція, Канада, Італія, РФ, Нідерланди, Бельгія, Гонконг, Швеція, ОАЕ, Швейцарія, Австрія (табл. 1). У галузі транспорту таких країн є 15: США, Німеччина, Франція, СК, Данія, ОАЕ, Італія, Бельгія, Канада, Нідерланди, Гонконг, РФ, Австрія, Греція (табл. 1); більшість із них – учасники Євро-2012.

Таблиця 1. Загальний імпорт у галузі транспорту та галузі подорожей (млн дол.) [6]

Країна/Рік	Загальний імпорт у галузі транспорту							Загальний імпорт у галузі подорожей						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Світ	596900	678600	755300	896200	1044200	816000	960200	586700	639900	692200	799500	866600	789000	847600
Україна	1627	2051	3208	3902	6640	3544	3621	2463	2805	2834	3569	4023	3330	3742
РФ	3886	5137	6722	9348	12960	9451	11979	15285	17314	18112	21217	23778	20905	26516
США	72470	78624	80967	81950	86265	67566	77040	70047	73830	77534	82118	86080	80102	82048
СК	33573	36186	35156	37568	35274	27611	30601	56485	59617	63101	71383	68536	50189	48580
Швейцарія	5263	5560	6098	7089	8403	7377	8467	8104	8782	9252	10116	10923	10628	10917
Кіпр	1114	1078	1077	1207	1771	1287	1375	808	933	963	1465	1565	1269	1156
Німеччина	42481	46101	52228	60889	70416	52204	62712	71452	74325	73883	82967	90605	80827	77607
Бельгія	11051	12272	13030	19176	23379	17921	20528	13999	14982	15520	17457	19664	17869	18736
Угорщина	1566	2223	2469	3040	3582	2853	3120	2426	2372	2129	2939	3972	3619	2962
Австрія	7584	8674	10180	12104	13652	10627	11997	9279	9334	9586	10537	11310	10758	10221
Панама	747	959	953	1211	1543	1230	1541	239	271	271	307	366	338	398
Туреччина	4323	4859	4597	6896	7895	6519	8366	2519	2871	2741	3256	3492	4130	4848
Білорусь	249	309	678	905	1245	826	1369	450	448	586	606	668	588	572
Італія	20839	21154	22515	27539	29648	22506	24514	20450	22335	23040	27226	30647	27805	27137
Франція	30058	32495	34201	38063	42265	32971	35720	30108	31814	32573	38182	41208	38322	39315
Естонія	723	952	1035	1276	1247	815	971	399	439	583	666	806	602	609
Нідерланди	13702	14954	18752	20779	22531	17893	18871	16404	16162	17011	19041	21646	20602	19611
Канада	12248	14484	16329	18576	20538	16910	20422	15524	18017	20542	24716	27210	24170	29558
Польща	2934	3338	4239	5657	7145	5202	6101	4772	5578	7214	7738	9674	7280	8151
Данія	16489	17878	23803	28965	33741	25303	25905	7268	6872	7487	8830	9718	8885	8651
Казахстан	871	1168	1513	2120	2369	1863	1853	844	753	821	1082	1078	1113	1221
Греція	7113	7757	8769	10636	13645	9826	10802	2869	3041	2989	3403	3925	3368	2855
Словаччина	996	1205	1280	1829	2455	1736	1900	746	845	1056	1529	2151	2090	2032
Швеція	5035	5757	6484	7695	9136	7335	8239	10160	10785	11500	13571	14804	11933	13429
ОАЕ	8743	11012	13494	19097	25479	23002	25422	4472	6186	8827	11273	13288	10347	11818
Чехія	1852	2349	2750	3605	4443	3992	4992	2274	2413	2752	3622	4550	4055	4066
Єгипет	2986	3731	4525	6017	7321	5701	6580	1257	1629	1784	2446	2915	2538	2240
Гонконг	8687	10462	11616	13924	15833	12246	14566	13269	13305	14043	15042	16095	15668	17461

11 країн імпортували послуг у галузі фінансів на понад 1 млрд дол. за 2010 р.: США, СК, Німеччина, Італія, Канада, Гонконг, Франція, Бельгія, Швейцарія, РФ, Нідерланди (табл. 2); у 2009 р. імпорт України майже сягав імпорту РФ.

Таблиця 2. Загальний імпорт у галузі страхування та галузі фінансів (млн дол.) [6]

Країна/Рік	Загальний імпорт у галузі страхування							Загальний імпорт у галузі фінансів						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Україна	417	119	134	160	146	107	87	125	256	406	887	1465	1319	1086
РФ	1157	698	716	846	1249	948	1112	695	892	904	1472	2080	1486	1720
США	29088	28710	39382	47516	56107	55232	56455	11156	12126	14733	19793	20154	16454	15797
СК	1519	1620	1802	2040	2038	1569	1812	7285	9253	10785	13864	13639	10434	9514
Швейцарія	305	535	679	857	1007	1146	1186	856	1055	1281	1790	2128	1900	1730
Кіпр	71	65	76	84	125	104	68	100	94	130	159	478	595	683
Німеччина	5193	4799	2648	3231	4150	3426	3914	3613	4593	5799	7968	7460	6192	6163
Бельгія	618	509	551	805	1107	1100	1151	3210	3495	3450	2642	3395	2059	1887
Угорщина	215	197	206	204	202	289	162	375	186	208	291	310	255	204
Австрія	657	930	1094	1711	1058	1093	958	336	745	611	725	732	401	413
Панама	82	105	94	72	86	79	161	138	157	142	220	317	232	355
Туреччина	838	891	1139	1542	1430	1195	1195	376	386	523	622	974	823	728
Білорусь	4	5	5	6	5	3	2	12	18	30	52	76	72	74
Італія	2213	2053	2826	3381	5789	4025	3940	1264	1203	1022	1418	3813	4148	3707
Франція	1411	2255	2332	2071	1768	1887	1803	2492	2378	2070	1942	1915	1370	2054
Естонія	1	1	2	1	1	1	3	23	39	52	86	51	36	51
Нідерланди	756	803	888	1031	1191	993	1066	1208	1588	1939	2337	2148	1630	1624
Канада	4715	5008	5452	6123	6134	5758	6240	2158	2732	3697	4070	3944	3718	3658
Польща	257	387	395	459	488	445	313	363	385	376	514	848	864	874
Данія	558	580	588	583	202	495	426	681	136	182	231	337	367	316
Казахстан	94	173	254	246	263	325	322	32	48	182	193	324	286	258
Греція	598	732	934	1208	1471	1334	1454	74	76	141	468	260	284	443
Словаччина	129	99	115	110	133	170	300	136	251	339	477	853	953	313
Швеція	324	367	313	375	480	442	411	621	807	1054	948	802	549	534
Чехія	195	268	242	248	359	300	320	948	905	1086	748	599	332	61
Єгипет	588	781	978	1282	1584	1355		27	198	67	85	72	91	
Гонконг	611	606	613	711	726	680	803	1165	1406	2017	2807	3137	3305	3502

15 країн імпортували послуг у галузі роялті та ліцензій на понад 1 млрд дол. за 2010 р.: США, Швейцарія (за 2009 р.), Нідерланди, Німеччина, СК, Канада, Італія, Франція, РФ, Польща, Бельгія, Данія, Гонконг (за 2009 р.), Австрія, Угорщина (табл. 3). У галузі комп'ютерів та інформації таких країн є 14: США, Німеччина, СК, Нідерланди, Італія, Канада, Бельгія, Швеція, РФ, Франція, Данія, Польща, Австрія, Чехія (табл. 3); з них 11 країн – члени ЄС.

Лише 7 країн імпортували послуг у галузі будівництва на понад 1 млрд дол. за 2010 р.: Німеччина, РФ, Франція, СК, Нідерланди, Казахстан, Швеція (табл. 4). У галузі комунікацій таких країн є 12: США, Німеччина, СК, Італія, Нідерланди, Франція, Бельгія, Канада, Швеція, РФ, Гонконг (2009 р.), Швейцарія (табл. 4). У галузі страхування таких країн є 13: США, Канада, Італія,

Німеччина, СК, Франція, Греція, Єгипет (2009 р.), Туреччина, Швейцарія, Бельгія, РФ, Нідерланди (табл. 2). Отже, країни, де склався значний потенціал для експорту послуг України, – це ЄС, США, Канада, РФ, Швейцарія, Гонконг, ОАЕ, Туреччина, Казахстан, Єгипет.

Таблиця 3. Імпорт у галузі комп'ютерів, інформації та галузі роялті, ліцензій (млн дол.) [6]

Країна / Рік	Імпорт галузі комп'ютерів, інформації							Імпорт у галузі роялті, ліцензій						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Україна	79	128	137	160	272	220	247	268	421	428	577	754	644	744
РФ	320	482	613	956	1424	1429	1884	1094	1593	2002	2806	4595	4107	5066
США	8639	10596	13434	15112	16803	17181	19032	23266	24612	23518	24931	25781	25230	29227
СК	3398	4014	4700	5328	6238	5953	5961	9161	9461	9537	8806	10578	9065	9157
Швейцарія								5468	7819	7377	9700	11606	15749	
Кіпр	32	34	34	38	44	33	61	54	46	59	54	50	60	30
Німеччина	8122	8587	9243	11833	13683	12160	13649	5840	8566	9340	11104	12660	14216	12091
Бельгія	2003	1867	1983	2193	2739	2976	2730	1037	1048	1078	1998	1941	2146	1997
Угорщина	390	496	561	687	808	758	778	1049	1110	1163	1745	2025	1373	1269
Австрія	856	948	1076	1443	1745	1602	1585	1237	1343	1321	1467	1611	1266	1412
Панама							2	46	45	43	56	59	25	46
Туреччина			15	26	32	30	39	361	439	531	646	726	645	818
Білорусь	14	13	21	20	35	44	50	9	20	51	53	79	76	95
Італія	1199	1499	1699	1755	4516	3563	4453	1730	1910	1820	1652	8415	6919	6872
Франція	1438	1781	1985	2283	2240	2055	1807	3050	3093	3307	4718	5487	5265	5506
Естонія	29	33	47	70	97	89	97	18	25	29	40	50	46	58
Нідерланди	3106	3709	4434	5432	5776	5720	5215	8561	8582	7638	10052	14311	18221	15519
Канада	1705	1802	2033	2502	2662	2688	2904	6574	6902	6978	8200	8648	8126	8665
Польща	423	419	584	870	986	846	1672	876	1037	1311	1566	1768	1537	2239
Данія	825	1143	1353	1615	2001	1710	1744	922	1107	1235	1358	1743	1831	1779
Казахстан	29	53	58	78	89	119	100	26	31	48	68	87	64	87
Греція	222	222	254	380	471	498	543	466	441	405	597	710	653	626
Словаччина	172	181	200	238	333	313	231	99	94	107	124	183	155	151
Швеція	1407	1521	2246	3015	3317	2775	2645	1409	1521	1671	1797	1992	1833	1378
Чехія	220	459	537	750	920	984	1219	173	485	526	647	752	720	757
Єгипет	24	27	30	36	79	134		108	182	159	241	322	285	
Гонконг	395	427	371	422	512	553		1111	1289	1357	1504	1610	1700	

Таблиця 4. Загальний імпорт у галузі комунікацій і галузі будівництва (млн дол.) [6]

Країна/Рік	Загальний імпорт у галузі комунікацій							Загальний імпорт у галузі будівництва						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Україна	105	91	91	89	144	152	126	201	125	126	102	71	78	145
РФ	691	746	917	1298	1879	1898	2100	3047	4034	4603	6454	8839	4470	3842
США	5161	5153	6948	7835	7849	7503	8003	400	253	534	565	809	743	
СК	4834	5822	6729	8268	7995	6371	6383	260	1037	1150	1610	2014	2234	2874

Продовження табл. 4

Країна/Рік	Загальний імпорту у галузі комунікацій							Загальний імпорту у галузі будівництва						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Швейцарія	1130	938	803	801	972	1045	1016							
Кіпр	78	95	126	141	162	97	121	15	11	23	29	36	34	41
Німеччина	4656	5010	6269	6628	7091	6590	7454	5856	6595	7336	9133	11332	9902	7750
Бельгія	1592	1326	1594	2895	3035	3140	3194	1124	848	937	792	962	907	862
Угорщина	310	356	461	580	566	481	431	61	103	237	351	422	344	324
Австрія	661	823	1127	1303	1332	1184	1094	995	846	768	1202	1529	1100	899
Панама	12	25	34	54	76	45	43							
Туреччина	207	228	299	305	297	246	245	19	8	57	97	171	188	258
Білорусь	65	72	74	77	85	76	99	18	20	27	53	43	84	166
Італія	2742	3075	4585	4400	6607	5708	6106	2642	2151	2525	3416	57	38	64
Франція	1931	2179	2149	2707	3141	3752	3836	1738	1629	1775	2105	2572	3308	3048
Естонія	72	91	90	116	205	170	195	91	187	134	96	111	108	107
Нідерланди	2860	3191	3762	3826	3950	3782	4181	1066	1418	1181	1352	1751	2136	2097
Канада	1651	1489	1606	1908	1910	1968	2287	147	175	103	215	311	292	227
Польща	314	364	467	699	778	804	649	634	514	723	902	1260	976	581
Данія	621	779	761	882	923	697	670		194	188	160	267	231	199
Казахстан	68	72	94	107	121	123	134	733	1941	3238	4352	3188	2057	1666
Греція	364	324	359	561	652	678	520	138	100	143	137	278	299	
Словаччина	72	73	98	147	230	247	128	158	187	224	305	508	382	366
Швеція	1405	1588	1754	1903	2120	2079	2240	509	482	628	829	1005	804	1140
Чехія	492	373	437	524	618	763	851	202	187	173	181	389	263	601
Єгипет	224	406	309	471	785	475		171	231	166	257	335	262	
Гонконг	1124	1141	1072	1080	1188	1152		346	273	241	295	165	119	

Список використаних джерел:

1. Горбачук В.М. Динаміка експорту та імпорту товарів і послуг України з основними торговельними партнерами у 2004–2010 рр. / В.М. Горбачук, Л.В. Лещинська // Місце та роль міждисциплінарних зв'язків при проведенні наукових досліджень. – Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – С. 34–38.
2. Горбачук В.М. Динаміка відношення імпорту до експорту України основних товарів за 2003–2007 рр. / В.М. Горбачук, Д.В. Менчинський, М.В. Омельчук // Транснаціоналізація міжнародної економіки та пошук шляхів інноваційної співпраці. – К.: УДУФМТ, 2008. – С. 137–140.
3. Горбачук В.М. Динаміка відношення імпорту до експорту України послугами за 2003–2007 рр. / В.М. Горбачук, А.В. Гудима, І.А. Русанов // Моделі забезпечення сталого розвитку світового господарства: економіка, фінанси, право. – К.: УДУФМТ, 2008. – С. 53–56.
4. Горбачук В.М. К идентификации критических отраслей / В.М. Горбачук, А.С. Бабанин, П.С. Кнопов // Интеллектуализация обработки информации. – Симферополь: Крымский НЦ НАН Украины, 2008. – С. 67–68.
5. Горбачук В.М. Методи індустріальної організації. Кейси та вправи. Економіка та організація виробництва. Економічна кібернетика. Економіка підприємства / В.М. Горбачук. – К.: А.С.К., 2010. – 224 с.
6. Time series on international trade [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stat.wto.org>

Керніцька О.О., д.е.н. Прутська О.О.

Вінницький національний аграрний університет, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ УКЛАДАННЯ

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО КОНТРАКТУ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

В умовах глобалізації, яка високими темпами розвивається сьогодні, досить актуальним є питання врегулювання контрактних відносин між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Більшість держав, для ефективнішого економічного розвитку своєї країни, прагнуть стандартизувати процедури, пов'язані з діяльністю на зовнішніх ринках.

Дослідження цієї тематики можна знайти в роботах таких провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, як: Циганкова Т., Козик В., Панкова Л., Крап'як Я., Григор'єв О., Босак А., Бігуна В., Мілаша В., Климчука О., Капелюшнікова Р., Юдкевича М.М., Рябиніної А.Ю., Кузьміна Я.І., Тамбовцева В.Л., та ін. Разом із тим потребують подальшого розвитку дослідження особливостей укладання контрактів на зовнішніх ринках.

Тому, метою статті виступає висвітлення особливостей, що склалися на сьогодні у сфері укладання зовнішньоекономічних контрактів з огляду на ризики, обумовлені кризовим станом світової економіки.

Відповідно до п. 9 ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» під зовнішньоекономічним договором (контрактом) розуміють матеріально оформлену угоду двох чи більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямовану на встановлення, зміну чи припинення їхніх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності [1].

Таким чином зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається виключно між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними контрагентами. Всі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають рівне право здійснювати будь – які її види, прямо не заборонені законами України, незалежно від форм власності та інших ознак.

Укладання зовнішньоекономічних контрактів має свою специфіку. Для того, щоб мати можливість ефективно функціонувати на ринку, потрібно володіти знаннями особливостей укладання контрактів із зовнішньоекономічними партнерами. На сьогоднішній день, дослідники мають різні погляди, щодо визначення порядку укладання зовнішньоекономічного контракту. На думку

Козика В.В., порядок укладання контракту повинен поділятися на два етапи: технічні переговори і комерційні переговори. Як правило, переговори про комерційні умови контракту починаються тільки після закінчення технічних переговорів [2]. Але, на нашу думку, більш обґрунтованим є порядок укладання зовнішньоекономічного контракту, який запропонувала Т.М. Циганкова (рис. 1).

На сьогоднішній день, найпоширенішими формами попередніх переговорів є: поштове, телеграфне, телетайпне листування, особисті зустрічі, розмови по телефону. Найбільш розповсюдженим є поштове листування. При типових умовах контракту, на масові стандартні товари, які відомі і продавцю, і покупцю, переговори ведуть в більшості випадків по телефону. При цьому, технічні засоби для ведення переговорів застосовуються рідко, зокрема, в тому випадку, коли країни, де перебувають контрагенти, розташовані далеко одна від одної.

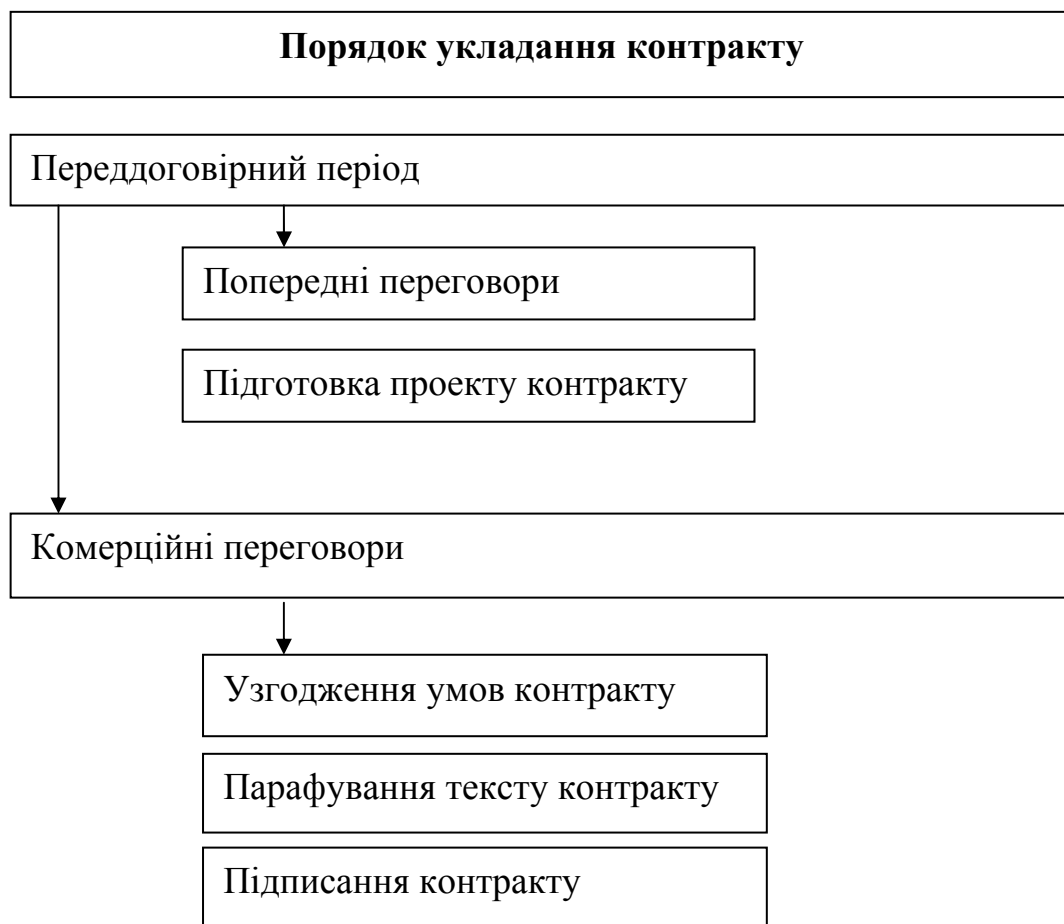

Рис. 1. Порядок укладання контракту [3]

У зовнішньоекономічних відносинах партнери виступають, маючи, як правило, різні позиції з основних питань майбутньої угоди, різний досвід та різні

правові норми у галузі зовнішньоекономічної діяльності. Тому процес укладання угоди між ними фактично складається з трьох стадій:

- викладення власної позиції та побажань партнеру;
- вивчення пропозицій та умов партнера;
- пошук компромісу та оформлення його в тексті угоди.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності знають один одного і підтримують довгострокові контакти. Якщо ініціатива початку переговорів належить експортеру (продавцю), то він заявляє про бажання укласти договір купівлі-продажу шляхом розсилання ініціативних пропозицій – оферт.

В практиці міжнародних економічних відносин немає чіткої регламентації відносно того, хто готує текст контракту. Такою підготовкою можуть займатися як представники обох сторін, так і представники однієї сторони. Сторона, яка займається підготовкою проекту контракту, має певні переваги: проводить вигіднішу редакцію тексту контракту, має можливість уникнути додаткових валютних витрат на консультацію із спеціалістами тощо.

При укладанні зовнішньоекономічного контракту контрагенти повинні враховувати ризики, які можуть виникнути у майбутньому. Застосування аналізу і оцінки контрактних ризиків дає змогу найповнішою мірою відобразити можливі варіанти розвитку подій і дати їм кількісну оцінку. Це дає можливість підприємству ґрунтовно підготуватися до переговорів та істотно полегшує сам переговорний процес. Внаслідок, якщо підприємство і приймає на себе ризики, то робить це свідомо й обґрунтовано. До ризиків, пов'язаних з умовами контракту, належать ризики, пов'язані з товаром, його якістю і ціною, умов постачання, вибору валютно-фінансових умов контракту тощо.

Митні ризики в структурі ризиків зовнішньоекономічної діяльності посідають одне з чільних місць. До цієї групи ризиків належать ризики, пов'язані із несвоєчасною сертифікацією товарів, неправильним розрахунком митних платежів, акцизів, ПДВ і т.п., ризики недотримання вимог щодо заповнення документів ЗЕД, ризики вибору транспортного засобу, що не відповідає вимогам Митної конвенції МДП. Один із найбільш негативних факторів, що несуть указані ризики – часовий (є особливо важливим, коли товар уже перетнув кордон). Збитки визначаються простроченням надходження коштів на розрахунковий рахунок митниці й проведенням сертифікації. Чим триваліший цей час, тим більші збитки через простій транспортних засобів і штрафів за прострочення платежів.

Для того, щоб застрахуватись від можливих втрат підприємство повинне вибрати правильну цінову політику контракту.

Її вибір у першу чергу залежить від мети зовнішньоекономічної угоди. В залежності від того, намагається суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності забезпечити збут продукції, утримати ринок або максимально збільшити прибуток, він обирає спосіб фіксації ціни, надання надбавок або знижок тощо.

Що стосується форм розрахунків за зовнішньоекономічними контрактами, то в міжнародних розрахунках суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності України застосовують документарний акредитив, інкасо та переказ.

Діяльність українських банків в сфері міжнародних розрахунків направлена на удосконалення якості обслуговування зовнішньоекономічних угод клієнтів і банків-кореспондентів, зокрема, здійснюючи розрахунки за документарними формами, банки сприяють зменшенню ризиків за зовнішньоекономічними операціями, збільшенню грошових потоків, залученню нової клієнтурі, більш надійному фінансуванню та зміцненню зв'язків із закордонними банками.

В умовах загострення світової фінансової кризи особливу небезпеку представляють ризики коливань валютних курсів. Запобігання валютним ризикам – одне з головних завдань страхування від стрибків валютних курсів. Світова практика страхування валютних ризиків відображає зміни, що відбуваються у світовій економіці й валютній системі в цілому. Найбільш простим і найпоширенішим методом страхування валютних ризиків є валютний опціон, форвардні валютні операції, валютні ф'ючерси, міжбанківські операції "своп". Наведені варіанти страхування валютного ризику термінових операцій дозволяють зробити висновок про те, що при будь – яких прогнозах зміни валютного курсу правильний вибір стратегії дає можливість наперед обмежити потенційні збитки. А використання різних комбінацій термінових операцій приводять, крім того, до отримання додаткового прибутку, створюючи широке поле для спекулятивної гри. Ці операції досить прості у використанні й активно застосовуються українськими експортерами та імпортерами, що дає змогу збалансувати грошові потоки і підтримувати фінансову стійкість підприємства.

Підприємство може суттєво знизити валютний ризик зовнішньоекономічних угод, використовуючи два методи:

- правильний вибір валюти;
- регулювання валютної позиції по контрактам.

Метод правильного вибору валюти ціни зовнішньоекономічного контракту полягає у встановленні ціни в контракті в такій валюті, зміна курсу якої вигідна для даної організації [4].

Висновок. Запорукою успіху зовнішньоекономічного обміну є грамотно складений контракт, всі елементи якого повинні бути повністю прописані, включати аналіз можливих відхилень та поставлені перед суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності цілі. Для того, щоб зросла можливість врахування якнайбільшої кількості факторів потрібно чітко дотримуватись проходження зазначених вище етапів і залучати до роботи кваліфікованих фахівців. Особливого значення набуває страхування від валютних ризиків.

На нашу думку, врахування перелічених особливостей значно спростить процес укладання контрактів та підвищить ефективність їх використання у зовнішньоекономічній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 29.
2. В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С. Крап'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. – 2-ге вид. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с.
3. Циганкова Т.М. Міжнародна торгівля: навч. посіб. / Т.М. Циганкова, Л.П. Петрашко, Т.В. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2001. – 488 с.
4. Зінь Е.А. Основи зовнішньоекономічної діяльності: підручник / Е.А. Зінь, Н.С. Дука; за ред. д.е.н., професора Е.А. Зіня. – К.: Кондор, 2009. – 432 с.

К.е.н. Люльчак З.С., Двуреченський М.В.

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ У ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД ТА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У процесі розвитку інтернаціональних глобальних зв'язків між суб'єктами господарської діяльності визначилась потреба у захисті їх майнових інтересів від різноманітних ризиків пов'язаних зі збігом незалежних від них обставин.

За останні роки, після світової фінансової кризи, економіка України зазнала втрат, котрі неприпустимо ослабили усі показники економічної ефективності як країни, так і окремих підприємств. Ці обставини більшою мірою вплинули

на зниження темпів росту величини експорту товарів та послуг у порівнянні з імпортом, що призвело до зниження зовнішньоторговельного сальдо України. Тому одним із головних напрямків відбудови економіки України у після кризовий період є створення ефективного механізму розвитку та функціонування експортного потенціалу. Для досягнення поставлених цілей необхідно виконання ряд завдань у системі страхування, головним з яких є страхування експортних операцій від допустимих ризиків. Для цього потрібно з'ясувати ключові питання та можливості діяльності цієї системи в Україні.

В Україні страхування операцій, які здійснюють суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності є добровільним, крім випадків які передбачені законом України «Про страхування», у якому перелічено обов'язкові види страхування, одним з яких і є страхування експортних операцій. Страхування у міжнародній практиці виконується щодо ризиків котрим піддається зовнішньоекономічна операція [1]. Ціллю ж страхування експортних операцій в Україні, на нашу думку, є забезпечення надійного захисту інституцій, котрі здійснюють фінансування підприємств вітчизняної галузі від ймовірних втрат або збитків у процесі реалізації експортних контрактів. При цьому страхуванню підлягає не лише товар, вантаж, а також прибуток та витрати на транспортування.

У разі настання страхової події відшкодуванню підлягають ризики, котрі вказані у договорі страхування. Страхові ризики під час проведення експортних операцій, на нашу думку, слід класифікувати за рядом ознак (табл. 1).

Можна вважати, що за останні роки страховий ринок в Україні став більш привабливий для інвесторів, у тому числі і експортних операцій, на ньому розмістились страхові компанії Австрії, Бельгії, Німеччини, Росії, Ізраїлю, США та Франції, але це ще не показник стабільності економіки держави. Тобто перед страховиками стоїть важке завдання, яке полягає у покращенні якості страхових послуг, підвищення професіоналізму страхових компаній та їх фінансової стійкості. Але не менш важливу роль у вдосконаленні національного ринку страхування відіграє держава, та її нормативно-правова база [4].

Очевидно, що становище нашої країни та її нормативно-правової бази в проведенні страхування експортних операцій, за умов розвитку міжнародних відносин та глобалізації, не найкраще, і потребує змін та удосконалень. На нашу думку з боку держави, страхових компаній та інших зацікавлених осіб необхідно впровадити наступні заходи: удосконалити законодавчу базу, для

полегшення діяльності страховиків; пришвидшити тривалість операцій; ввести сплату страхових внесків за рахунок прибутку.

Таблиця 1. Класифікація ризиків під час проведення експортних операцій*

Класифікаційна ознака	Види ризиків	Тлумачення
Залежно меті проведення експортних операцій	Ризики експортного кредитування	Ймовірність отримання втрат під час надання послуг, здійснення зобов'язань по експортному контракту та напередодні або після відправлення вантажу
	Ризики інвестиційних проектів	Можливість збитків у національних підприємств, котрі здійснюють інвестування закордонних підприємств та господарств, під час процесу виконання закордонних інвестиційних проектів
Залежно від обставин, що зумовлюють появу	Некомерційні ризики	Політичні ризики, зумовлені подіями або рішеннями органів державної влади країни імпортера (покупця), які спричинили несплату заборгованості українському експортеру іноземним споживачем за зовнішнім договором чи невикплата боргу банку-кредитору за експортним кредитом Катастрофічні ризики, тобто можливість невиклати закордонним споживачем українській стороні (експортеру) або національним експортером банку-кредитору заборгованості, у зв'язку з явищами природи, та вчинками людини котрі призвели до наступних подій: землетрусів, повені, урагану та інших стихійних явищ; катастроф промислових масштабів, пожеж, вибухів, аварій теплових та водопостачальних станцій, котрі викликали надзвичайний стан
	Комерційні ризики	Ризики, які викликали обставини несплати боргу закордонним покупцем українській стороні чи банку-кредитору, або українським експортером банку-кредитору, у зв'язку з: невиконанням договірних зобов'язань прописаних у зовнішньо-економічному контракті; неплатоспроможністю або банкрутством позичальника
Залежно тривалості існування	Короткострокові ризики	Ризики, термін яких діє до 2 років
	Довгострокові ризики	Ризики, термін яких діє понад 2 роки

*Власне опрацювання на підставі [2; 3].

Усунення недоліків у сфері страхування під час проведення експортних операцій можливе не лише через зміну законодавчо-нормативної бази, а також за допомогою розробки та створення експортно-імпортного товариств. Ці товариства допомогли б урегулювати та розподілити ризик між усіма компаніями страхової сфери, це в свою чергу гарантувало повернення більшої частини експортних кредитів. Українська сторона могла б використати методи стимулю-

вання експорту, запозичені в іноземних розвинутих країнах, це забезпечило скасування обмежень на внутрішньому ринку стосовно експортних кредитів, дозволило створити порядок державної підтримки щодо страхування експортних кредитів, а також створення системи державного фінансування експортних операцій та надання пільг та субсидій.

Список використаних джерел:

1. Пазуха М.Д. Зовнішньоекономічна діяльність (загальні положення) / М.Д. Пазуха. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 230 с.
2. Проект закону України «Про експортне страхування та кредитування» від 3.03.2009 № 4145.
3. Соловйова О.А. Перспективи розвитку страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності / О.А. Соловйова // Фінанси України. – 2007. – №5. – С. 122–129.
4. Залетов О. Страховий ринок потребує структурних реформ / О. Залетов // Страхова справа. – 2010. – №1. – С. 10-14.

К.і.н. Микитчук Н.М.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ Й ТАДЖИКИСТАНУ

Таджикистан – найменша за площею центральноазіатська держава, багата на природні ресурси, але 93% території республіки займають гори, їх видобуток ускладнений погано розвинутою інфраструктурою. Таджикистан розташований далеко від основних євразійських транспортних потоків. За обсягом ВВП на душу населення республіка поступається всім пострадянським державам.

Встановлення дипломатичних відносин між Україною і Таджикистаном відбулося 24 квітня 1992 р. і було логічним продовженням попередніх контактів між республіками ще за часів СРСР. Проте складна внутрішньополітична ситуація в Таджикистані, фактичний стан громадянської війни в цій країні, зрозуміло, не могли сприяти належному розвитку відносин між країнами. Лише в липні 1995 р. відбувся візит в Україну прем'єр-міністра Таджикистану Д. Карімова. Зустрічі на вищому рівні проходили переважно на самітах країн СНД та інших міжнародних заходах.

Дипломатичні відносини між Республікою Таджикистан і Україною встановлено 24 квітня 1992 р. З 3 лютого 1999 р. в Києві функціонує Торговельне

Представництво Республіки Таджикистан. Важливим елементом координуючим поглиблення різнобічного співробітництва залишається Спільна міжурядова таджицько-українська комісія з питань економічного співробітництва, створена в 2002 р.

Республіку Таджикистан і Україну традиційно зближує збіг і близькість позицій з ключових питань міжнародної політики і безпеки, а також взаєморозуміння щодо участі двох країн у процесі регіональної інтеграції. Зміцнюється взаємовигідне співробітництво по лінії оборонних відомств у військово-технічній та військово-освітній сферах, в тому числі підготовки військових кадрів та поставок військової техніки та озброєння, підтримується діалог і взаємодія між прикордонними відомствами. Закладена правова база для розвитку військово-технічного співробітництва. Необхідний пошук шляхів для проведення робіт з безпеки утилізації виробів і відходів твердого реактивного палива, в якому українською стороною накопичений багатий досвід.

Параметри економічного співробітництва між Таджикистаном і Україною визначаються підписаним між урядами двох країн документами, зокрема угодами «Про основні принципи та напрямки економічного співробітництва» від 2001 р., «Про вільну торгівлю» від 2001 р., «Про залучення і взаємний захист інвестицій» від 2001 р., «Про співпрацю в галузі енергетики, промисловості, транспорту і будівництва» від 2001 р. [1].

Особливе місце в двосторонньому співробітництві двох держав займають співпраця в галузях енергетики, гідроенергетика, АПК (поставки рослинного масла з України), військово-технічне співробітництво. Україна і Таджикистан мають можливість спільно розвивати свій транзитний потенціал. Приділялася увага гуманітарній співпраці, зокрема обмінам у сфері освіти [1].

Під час візиту Президента Республіки Таджикистан Е. Рахмона 3-5 грудня 2008 р. до України було підписано протокол між Міністерством енергетики і промисловості Республіки Таджикистан і українським ВАТ «Турбоатом» про наміри щодо створення в Таджикистані СП з проектування гідротурбінного обладнання для малих і середніх ГЕС, а також можливість створення СП по збірці тракторів марки «ХТЗ» (Харківський тракторний завод) в Таджикистані. Спільно з ВАТ «Турбоатом» проводиться модернізація важкого обладнання Нурекської гідроелектростанції, після завершення якої її потужність зросте на 10 відсотків. Близько 90 відсотків усього гідротехнічного устаткування ГЕС

Таджикистану, в тому числі Нурекської і електростанцій Вахшській каскаду, вироблені на «Турбоатомі» або інших промислових підприємствах України [3].

16 грудня 2011 з робочим візитом у Дніпропетровську перебував Президент Республіки Таджикистан Емомалі Рахмон. Під час візиту він відвідав Південний машинобудівний завод імені А.М. Макарова, конструкторське бюро «Південне» ім. М. К. Янгеля та корпорацію «Агро-Союз». Також Президент Таджикистану ознайомився з культурно-історичною спадщиною Дніпропетровщини, зустрівся з представниками таджицької діаспори і студентами Національного гірничого університету.

На Південному машинобудівному заводі імені А.Н. Макарова Емомалі Рахмону презентовано виробництво ракетно-космічної техніки та зразки конверсійної продукції (трактор, екскаватор, трамвай, тролейбус, елементи вітроенергетичної установки Т600). У конструкторському бюро «Південне» ім. М. К. Янгеля Президента Таджикистану ознайомили з роботою і технічними можливостями конструкторського бюро.

У рамках ознайомлення з результатами розвитку агропромислового кластеру Дніпропетровщини, який є одним з пріоритетних у рамках Комплексної стратегії розвитку регіону, Емомалі Рахмон і голова Дніпропетровської облдержадміністрації Олександр Вілкул відвідали корпорацію «Агро-Союз», зокрема, молочнотоварний комплекс «Агро-Союзу» та оглянуть сучасну сільськогосподарську техніку, яку виробляє корпорація [2].

Президент Таджикистану відвідав Дніпропетровський історичний музей імені Д. Яворницького, де ознайомився з культурно-історичною спадщиною нашого регіону, діораму «Битва за Дніпро». У Національному гірничому університеті відбулася зустріч Емомалі Рахмона зі студентами та представниками таджицької діаспори Дніпропетровщини. Наразі у Дніпропетровську навчається 37 студентів з Таджикистану [2].

Загалом, у Дніпропетровську розраховують, перш за все, на розвиток відносин з Таджикистаном в сфері точного машинобудування та високих технологій. Українській стороні слід сприяти зацікавленню економічним співробітництвом між Україною та Таджикистаном на державному й приватному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Кравець В. Основні напрями співробітництва між Україною і Таджикистаном / В. Кравець // Політика і час. – 2008. – № 12. – С. 11-15.

2. Сьогодні з робочим візитом на Дніпропетровщині перебуває Президент Республіки Таджикистан Емомалі Рахмон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.adm.dp.ua/OBLADM/OblDp.nsf/\(docweb\)/](http://www.adm.dp.ua/OBLADM/OblDp.nsf/(docweb)/)
3. Чернышов Е. Развитие отношений между Украиной и Таджикистаном после официального визита В. Януковича в Душанбе / Е. Чернышов // Сегодня. – 2011. – №54. – С. 3.

К.е.н. Нямецук Г.В.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ВХОДУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА НОВІ СЕГМЕНТИ СВІТОВОГО РИНКУ КОСМІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Як засвідчують результати аналізу показників конкурентоспроможності національних економік, каталізатором економічного зростання сучасності є т.зв. високі технології. До їх переліку відносять технології в галузях програмного забезпечення, мікроелектроніки, зв'язку, телекомунікацій, нових матеріалів тощо. Перераховані галузі тісним чином пов'язані із сферою освоєння та використання космічного простору. Активізація діяльності на світовому ринку космічних технологій забезпечує країнам значні прибутки та технологічні конкурентні переваги.

На сьогодні діяльність в сфері освоєння та використання космічного простору (або космічна діяльність) здійснюється за двома основними напрямками: військовий космос (military space) та цивільний і комерційний космос (civilian and commercial space), динаміка якого за 2007-2009 рр. наведена у табл. 1.

Таблиця 1. Обсяг продажів світового ринку космічних технологій протягом 2007–2009 рр. за основними продуктовими сегментами, млрд. дол. США*

Сегмент ринку	Роки			Структура у 2009 р., %
	2007	2008	2009	
Комерційна космічна інфраструктура	92,22	84,43	83,63	47,6
Галузі підтримки інфраструктури	0,70	1,13	1,15	0,7
Комерційні супутникові послуги	72,60	84,10	90,58	51,6
Комерційні пілотовані космічні польоти	0,04	0,04	0,08	0,1
ВСЬОГО	165,56	169,7	175,44	100

* Складено автором на основі даних [1].

Статистичні дані табл. 1 показують загальне зростання обсягів продажів

світового ринку космічних технологій і найбільші темпи приросту у сегменті комерційних супутникових послуг (15,8 % у 2008 р., 7,7 % у 2009 р.). Активний розвиток цього сегменту та його значущість у загальній структурі (51,6 % продажів ринку у 2009 р.), на думку аналітиків [2], дозволяє говорити про формування нового ринку – ринку космічних послуг. Основними секторами ринку космічних послуг є: сектор операторів космічних послуг (телерадіомовлення, телекомунікації, супутникова зйомка і моніторинг поверхні Землі), постачальників устаткування (космічні апарати, наземне устаткування), постачальників пускових послуг та сектор страхових послуг [3].

Виникнення нових ринків в сфері космічних технологій супроводжується територіальним розширенням космічної діяльності, формуванням нових регіональних сегментів (Бразилія, Південна Корея, Австралія, Чилі), зростанням конкуренції з боку країн Азії (Монголія, В'єтнам). Наявність у цих нових суб'єктів світового ринку значних фінансових можливостей, що доповнюється відсутністю надійних ракетно-космічних технологій, відкриває для України нові перспективи.

Щороку частка продукції на експорт космічної галузі України становить не менш 50 % загального обсягу реалізації [4]. Регіональна структура експорту галузі у 2010 р. була така: Російська Федерація – 57 %, США – 19 %, країни ЄС – 1 %, інші країни СНД (Казахстан) – 1 %, інші країни світу (Китай, Бразилія, Єгипет, Індія тощо) – 22 %. Слід зазначити, що для Російської Федерації Україна виконує роботи із підготовки і проведення пусків ракет-носіїв «Дніпро» і «Зеніт-3SLБФ», що не передбачає ініціативних управлінських рішень з боку українських партнерів. Основу експорту українських космічних технологій до США становлять роботи за міжнародним проектом «Sea Launch» і нейтралізації міжконтинентальних балістичних ракет. Зважаючи на зниження дохідності цих робіт (зокрема частка України за проектом «Sea Launch» скоротилася з 85,2 % у 2007 р. до 42,5 % у 2009 р.), питання входу на нові сегменти світового ринку космічних технологій є для України досить актуальним.

Визначення перспективних регіональних сегментів світового ринку космічних технологій для космічної галузі України полягає у зіставленні продукції, вироблюваної галуззю, із можливостями вступу на нові ринки (табл. 2).

Таблиця 2. Потенційні регіональні сегменти ринки збуту космічної галузі України за основними видами вироблюваної продукції*

Вид продукції	Сегмент ринку
Супутники і космічні системи («Січ-1», «GMES-Україна», «EgyptSat», «Либідь»)	США, Китай, Індія, Росія, Канада, Бразилія, Ізраїль, Японія, Південна Корея, Аргентина, Єгипет тощо
Системи і компоненти ракетно-космічної техніки	Усі країни
Двигуни ракет і супутників	Усі країни
Ракетно-космічні комплекси	США, Китай, Індія, Росія, країни ЄС, Канада, Бразилія, Ізраїль, Японія тощо
Розрахунково-теоретичне забезпечення	Усі країни
Об'єкти народногосподарського призначення	Внутрішній ринок, країни СНД

* Складено автором на основі [5; 6].

Таким чином, можна говорити, що існують об'єктивні зовнішні (системно зростаючі показники прибутковості сегменту комерційних супутникових послуг, формування світового ринку космічних послуг, регіональне розширення космічної діяльності і загострення міжнародної конкурентної боротьби) і внутрішні (наявність технологічних можливостей, досвід реалізації подібних проєктів) передумови входу підприємств України на світовий ринок космічних послуг з орієнтацією на регіональні сегменти Південної Америки та Азії.

Список використаних джерел:

1. The Space Foundation Report, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spacefoundation.org/>
2. Космическая деятельность ведущих государств мира: [препринт]. – М.: ЦНИИМАШ, 2010. – 117 с.
3. Молдабеков Е.М. Перспективы сотрудничества стран СНГ в космической отрасли / Е.М. Молдабеков, Е.Ю. Винокуров. – Алматы: Евразийский банк развития, 2010. – 52 с.
4. Алексеев Ю. Рівень розвитку космічної галузі України відповідає світовому [Електронний ресурс] / Ю. Алексеев. – Режим доступу: <http://image.ua/юрій-алексеев-рівень-розвитку-космі>
5. Річний звіт Національного космічного агентства України за 2009 рік. – К.: Спейс-Інформ, 2010. – 24 с.
6. Річний звіт Національного космічного агентства України за 2010 рік. – К.: Спейс-Інформ, 2011. – 28 с.

Онопко М.О.

*Інститут міжнародних відносин Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, Україна*

ДІЯЛЬНІСТЬ СУВЕРЕННИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ ЯК СКЛАДОВА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Суверенні інвестиційні фонди – це фонди, прямо чи опосередковано підконтрольні урядові, які не мають зобов'язань перед іншими суб'єктами, та здійснюють інвестування в інтересах та відповідно до цілей їх суверенних спонсорів.

Основними видами суверенних інвестиційних фондів є резервні фонди, стабілізаційні фонди та державні холдингові компанії. Резервні фонди створюються з надлишкових резервів центрального банку з метою уникнення «голландської хвороби», і є довгостроковими інвесторами. Стабілізаційні суверенні інвестиційні фонди формуються з державних активів, отриманих від експорту нафти та інших товарів, вони покликані зменшити вразливість економіки до коливання цін на товари, відтак, інвестиції здійснюються на більш короткий строк, в порівнянні з резервними фондами, а також обираються більш ліквідні активи. Державні холдингові компанії здійснюють нагляд за державними компаніями, діяльність яких зосереджена за кордоном. Деякі суверенні інвестиційні фонди можуть діяти в декількох напрямках, хоча і створюються різні підрозділи з відмінними стратегіями, які відповідають поставленій меті та призначеним джерелам наповнення фонду [1].

Суверенні інвестиційні фонди є інвестиційним механізмом уряду, який використовується для досягнення цілей економічної політики через розміщення частини багатства у закордонні активи, зберігаючи внутрішню рівновагу в національній економіці. З точки зору зовнішньоекономічної політики основним завданням суверенних інвестиційних фондів є забезпечення умов для покращення становища країни у світовому господарстві, що досягається через зниження тиску на валютний ринок, трансфер технологій з більш розвинених країн через вкладення у високотехнологічні галузі, підвищення конкурентоспроможності економіки через забезпечення ресурсів для розвитку в майбутньому, а також встановлення економічних зв'язків. Основною проблемою є підконтрольність суверенних інвестиційних фондів безпосередньо урядові певної країни, що викликає спротив їх експансії у ряді країн. Найбільша відкритість

для іноземних інвестицій характерна для країн ЄС, за ними слідують Японія та США, а Китай, РФ та Індія входять до найбільш закритих країн. Парадоксальним є те, що саме країни, які мають значні суверенні інвестиційні фонди обмежують притік іноземного капіталу [2].

В довгостроковому періоді ключовим питанням є дотримання інтересів усіх країн: як приймаючих, так і тих, які володіють суверенними інвестиційними фондами. За оцінками цей клас інституційних інвесторів мав 3,7 трлн. доларів активів у 2010 році, а зростання забезпечується швидкими темпами продажу товарів та накопичення резервів, що актуалізує дослідження їх впливу на економічний розвиток. Найбільші 10 суверенних інвестиційних фондів розпоряджаються активами у більше 100 млрд. доларів кожен. Втім, поки що суверенні інвестиційні фонди складають незначну частину індустрії інвестиційних фондів, яка оцінюється у 1/6, хоча важливість їх зростає у зв'язку зі схильністю до стратегічного інвестування, а також підвищенням частки зовнішніх резервів, які спрямовуються до суверенних інвестиційних фондів, тому за оцінками Банку Франції їх активи будуть більшими за активи центральних банків вже у 2015 році [3]. Діяльність цього типу інституційних інвесторів віддзеркалює тенденцію до зростання інвестицій з країн з ринками, що формуються, у економіку розвинених країн, хоча високі темпи зростання в країнах з ринками, що формуються та зростання схильності до ризику ряду фондів змінює таку ситуацію, роблячи їх економіки привабливими для інвестування, хоча інституційне середовище не є сприятливим. Занепокоєння викликає питання реалізації права корпоративної власності державними інвестиційними одиницями, оскільки їх втручання в управління компаніями може призвести до застосування не найбільш ефективних та прогресивних практик ведення бізнесу в компаніях. Втім, ситуація на ринку вказує на те, що суверенні інвестиційні фонди в основному обирають міноритарні пакети, що унеможлиблює їх вплив на корпоративну стратегію, хоча в той же час реалізується довгострокове інвестування, що дає можливість в майбутньому змінити підходи і приймати більш активну участь в управлінні компанією, в той же час більшість із тих, хто здійснює управління активами суверенних інвестиційних фондів, вказують на можливість отримання додаткового прибутку від вкладень у нестабільні активи, наприклад акції та альтернативні активи, за рахунок довшого, порівняно з іншими інвесторами, горизонту інвестування [4].

Суверенні інвестиційні фонди можуть розглядатися як складова зовніш-

ноекономічної політики, оскільки їх формування та поповнення здійснюється не на ринкових засадах, а їх діяльність спрямована на досягнення як фінансових цілей, так і стратегічних цілей економічної політики. Суверенні інвестиційні фонди здійснюють значні інвестиції у фінансові установи розвинених країн, що дозволяє їм певним чином впливати на їх діяльність. Найбільш активно подібні інвестиції здійснюють фонди Сінгапура та Китаю, які також намагаються отримати контроль над джерелами ресурсів у інших країнах, що цілком відповідає потребам країн, які ними володіють, але зустрічає спротив у країнах-реципієнтах. На нашу думку, найбільш прийнятним способом вирішення протиріч у діяльності суверенних інвестиційних фондів, що пов'язані з можливим порушенням інтересів приймаючої країни, є включення умов їх діяльності та обмежень щодо операцій в певній країні до двосторонніх угод, які могли б стати основою для співпраці. Втім, головною проблемою залишається недостатня прозорість діяльності суверенних інвестиційних фондів та нестача інформації про їх цілі у приймаючих країнах.

Суверенні інвестиційні фонди виявилися одними з найменш вразливих класів інвесторів в часи економічного спаду, які скоріше за все з часом стануть невід'ємною та важливою частиною світових ринку капіталу та фінансового ринку, а також будуть мати все більше значення для економічного розвитку країн, які ними володіють у зв'язку з необхідністю здійснювати збереження частини доходів для майбутнього споживання, а також трансфер технологій між країнами та підвищення економічного впливу через інвестиції у стратегічно важливі сектори економіки іноземних країн.

Список використаних джерел:

1. Demystifying sovereign wealth funds / Klitzing E., Lin D., Lund S., Nordin L. // Economics of sovereign wealth funds: issues for policymakers. – Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2010. – P. 9.
2. Davidson Sinclair Should we worry about sovereign wealth funds? // Policy. – Vol. 28. – № 1. – 2010. – P. 37–41.
3. Assessment and outlook for sovereign wealth funds // Focus Banque de France. – 2008. – № 1–28 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.banque-france.fr/gb/publications/telechar/focus/focus_1.pdf
4. Clark Gordon L. The Oxford survey of sovereign wealth funds` asset managers [Електронний ресурс] / Clark Gordon L., Monk Ashby H.B. – Режим доступу: <http://ssrn.com/abstract-1432078>

Петровская А.С., д.э.н. Бунчиков О.Н.

Донской государственной аграрный университет, Российская Федерация

ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИЕ СВЯЗИ РОССИИ

Внешнеторговый оборот Российской Федерации с основными внешнеторговыми партнёрами из числа стран дальнего зарубежья за январь 2011 года увеличился на 15,9%, до 37,259 млрд. долларов; со странами СНГ – на 41,5%, до 7,521 млрд. долларов; со странами – членами Евразийского экономического сообщества – на 24,9%, до 3,58 млрд. долларов; со странами Единого экономического пространства – на 40,9%, до 6,764 млрд. долларов [7].

Рассматривая методологию платежного баланса, можно понять, что внешнеторговый оборот России в январе 2011 года увеличился на 26,3% по сравнению с аналогичным периодом 2010 года и составил 49,3 млрд. долларов [13].

Экспорт России за январь 2011 года увеличился на 20,3%, до 33,3 млрд. долларов, импорт – на 41%, до 16 млрд. долларов. Положительное сальдо внешнеторгового баланса России в январе 2011 года увеличилось до 17,3 млрд. долларов по сравнению с 16,3 млрд. долларов в январе 2010 года [12].

Стабилизации внутреннего валютного рынка и увеличению устойчивости национальной валюты способствовал дальнейший рост высоких цен на основные товары российского экспорта.

Золотовалютные резервы страны увеличились на 9,3% – с 479,4 млрд. долларов на 1 января 2011 года до 524 млрд. долларов к 1 мая 2011 года в условиях финансовой стабильности[8].

Запасы золота на 1 мая 2011 года составили – 824,8 тонн [8].

К расширению инвестиционной активности привело повышение доходности основополагающих экспортоориентированных отраслей.

Как сообщила Федеральная служба государственной статистики (Росстат), темпы роста инвестиций в основной капитал в России в июне 2011 года замедлились до 4,7% в годовом исчислении по сравнению с 7,4% в мае. Как отмечается в оперативном докладе Росстата о социально-экономическом положении России, в номинальном выражении объем инвестиций в основной капитал в стране в июне составил 900,3 млрд. рублей [9].

В первом полугодии 2011 года объем инвестиций в основной капитал вырос на 2,7%. В месячном сопоставлении июньские данные показали рост

инвестиций в основной капитал 19,5%, что оказалось меньше майских показателей – 25,8% [10].

Увеличение инвестиционного спроса экспортоориентированных отраслей содействовало росту производства машиностроительной продукции и строительных материалов, а также росту объемов строительных работ.

Воздействие внешнеэкономических факторов на состояние государственного бюджета оказало в основном благоприятный исход.

В 2011 году (по данным на 27 декабря) таможенные органы обеспечили поступление в бюджет Российской Федерации 5845,7 млрд. рублей. Это на 1 трлн. 546 млрд. рублей больше, чем в прошлом году [12].

По данным Центрального Банка Российской Федерации, общий внешний долг России (частный и федеральный сектор) на 1 января 2009 года составил 479,9 млрд. долларов. По данным всемирного банка, внешний долг в первом квартале 2008 года составляет 477 млрд. долларов [14].

Общие выплаты в 2009 году должны составить 141,0 млрд. долларов (из них только 5 млрд. долларов приходится на органы государственного управления), 2010 – 91,3 млрд. долларов (4,6 млрд. долларов) [14].

Урезание прироста физического объема экспорта инициирует уменьшение темпов экономического развития России, несмотря на высокий уровень мировых цен на основные экспортные товары.

Бесспорно, что для дальнейшего роста экспорта топливных и других сырьевых ресурсов необходимо внушительное увеличение капиталовложений в их производство и транспортировку.

Россия и США подписали протокол о присоединении РФ к ВТО 20 ноября 2006 года. Осложнил вступление ВТО и начавшийся в мире финансовый кризис, заставивший множество стран задуматься не о свободной торговле, а, наоборот, о жёстком регулировании своих экономик.

К, безусловно, положительным моментам относится, прежде всего, внедрение в российское законодательство стабильных, предсказуемых правил игры и единых подходов в применении механизмов регулирования внешнеэкономической деятельности. Распространение этих правил на Россию повысит ее инвестиционную привлекательность для иностранных инвесторов и сделает более предсказуемым экономический и правовой климат для российских субъектов экономики.

Во-вторых, хоть и не сразу, существенно улучшатся условия доступа на мировые рынки российских товаров и услуг. Понятно, что это позитивно отразится и на экономической деятельности российских предприятий, и, как следствие, на доходах российского бюджета. Кроме того, Россия получит доступ к механизму разрешения торговых конфликтов и право участия в выработке новых правил международной торговли.

Необходимо упомянуть также о создании лучших условий для интеграции в рамках СНГ, укреплении роли Федерации во взаимоотношениях с субъектами по экономическим вопросам, создании оптимальных стартовых условий для начала переговоров о присоединении России к Единому Европейскому экономическому пространству.

Иностранный капитал в России преобладает:

- 1) в государственной форме;
- 2) в частной форме;
- 3) в смешанном виде;
- 4) как капитал международных организаций.

В российскую экономику иностранные инвестиции поступают как прямые частные инвестиции и в виде кредитов (как ссудный капитал).

Список використаних джерел:

1. Мировая экономика и международный бизнес : учебник / кол. авт. ; под общ. ред. докт. экон. наук, проф. В.В. Полякова и докт. экон. наук, проф. Р.К. Щенина. – 5-е изд., стер. – М.: КНОРУС, 2008. – 688 с.
2. Спиридонов И.А. Мировая экономика: учеб. пособ. / И.А. Спиридонов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 272 с. – (Высшее образование).
3. Суэтин А.А. Мировая экономика. Международные экономические отношения. Глобалистика: учебник / А.А. Суэтин. – М.: КНОРУС, 2008. – 320 с.
4. Богомолов О.Т. Мировая экономика в век глобализации: учебник / О.Т. Богомолов. – М.: Экономика, 2007. – 359 с. – (Высшее образование).
5. Ломакин В.К. Мировая экономика: учебник для вузов / В.К. Ломакин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 735 с.
6. Стрыгин А.В. Мировая экономика: учебное пособие для вузов / А.В. Стрыгин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Экзамен, 2004. – 512 с. – (Серия «Учебник для вуза»).
7. Материалы интернет-сервера АКДИ «Экономика и жизнь» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.akdi.ru>
8. Материалы информационного сайта «Википедия. Свободная энциклопедия» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki>
9. Материалы официального сайта Федеральной службы государственной статистики России [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gks.ru>
10. Материалы интернет-сервера «Эксперт» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://expert.ru>

11. Матеріали інтернет-сервера «Инвестмаркет» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.investmarket.ru>
12. Матеріали офіційного сайту Федеральної таможенної служби Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.ru>
13. Матеріали офіційного сайту «Ростбизнесконсалтинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://quote.rbc.ru>
14. Матеріали офіційного сайту Банку Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cbr.ru>

Приварникова І.Ю., Тарасенко Д.В.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ДО ПИТАННЯ ІМПОРТУ СВІЖИХ ФРУКТІВ ТА ОВОЧІВ В УКРАЇНУ

Сьогодні незалежно від пори року в Україні у зв'язку зі спадом власного виробництва та відкритою ринковою економікою постійно збільшується попит на овочі та фрукти, котрі ввозяться в країну з інших країн. Система ввозу товарів із-за кордону створилася ще в радянські часи, але проблеми, які виникають при транспортуванні овочів та фруктів, не втрачають актуальності й тепер. Через них багато учасників-імпортерів відмовляються займатися бізнесом в даній сфері.

До основних проблем, з котрими стикаються імпортери свіжих овочів та фруктів в Україні, можна віднести такі.

По-перше, вага товару по факту прибуття до покупця не співпадає з вагою відправленої партії. Відбувається це тому, що основною тарою для перевезення фруктів і овочів є картонні коробки, які мають здатність вбирати і накопичувати вологу. Таке можливо при багатоденних перевезеннях, або ж при порушеннях температурного режиму чи режиму вологості. Як правило, такі порушення режимів виникають на митницях, де при проходженні контролю продукція може залишатися тривалий час у вимкнених рефрижераторах чи на складах тимчасового зберігання. Це призводить до збільшення фактичної маси партії поставки, внаслідок чого у покупця збільшуються витрати на оплату надлишкового мита.

Для вирішення цієї проблеми:

– при відпустці покупцям контрагенти можуть відмовлятися від обліку продукції у вагових вимірах, а користуватися кількісними (кількість одиниць

продукції, кількість упаковок в яких перевозиться продукція), а для довідки вказується середня вага однієї упаковки в кг;

- застосовувати введення єдиної тари (упаковки) для швидкопсувної продукції;

- у виконання своїх контрактних зобов'язань і підтримки свого ділового іміджу постачальник може закладати в стандартну упаковку зайву вагу. Покупець в цьому випадку не сплачує надлишкову поставлену вагу. Робиться це для уникнення рекламачії від покупця за поставлення товару в меншій вазі, ніж заплановано.

По-друге, при транспортуванні фруктів та овочів з однієї країни в іншу проходить від трьох до семи діб. При цьому відбувається процес усушки-утрамбовування продукції, що призводить до її старіння. Це зменшується термін придатності для споживання та строк реалізації овочів та фруктів, що перевозяться.

Задля вирішення цієї проблеми застосовують такі способи:

- використання спеціально обладнаних рефрижераторів для підтримання певної температури та вологості на великій відстані, щоб перевезти продукцію без втрати споживної цінності. Обладнання рефрижераторів підтримує температурний режим і вологість на протязі всього шляху перевезення вантажу. У результаті заданого режиму усушка плодової продукції може становити лише 10-15% від ваги завантаженого товару;

- впроваджувати у використання вакуумне транспортування даного вантажу (у спеціальних вакуумних пакетах), що дає можливість відокремити продукцію від будь-якого зовнішнього впливу;

- використання створених на митницях окремих черг для швидкопсувної продукції, яка мінімізує витрати часу проходження митного контролю (наприклад, шляхом пропуску двох машин з іншим вантажем, потім однієї зі швидкопсувною продукцією, або ж направленням продукції для перевірки її якості в окремі лабораторії, що не залежать від митного органу);

По-третє, внаслідок коливання цін на світовому ринку змінюється статистична митна вартість імпортованих товарів. У випадку, коли імпортер ввозить товар та представляє на митницю інформацію про ціну, значно меншу ніж середня митна вартість фруктів та овочів, що імпортуються, митний орган ставить під сумнів декларовану митну вартість та застосовує другий метод нарахування мита щодо ідентичних товарів. За цим методом митна вартість овочів та

фруктів, що імпортуються, як правило, вища, ніж у декларації митної вартості. Таким чином імпортер сплачує більше мита.

Для зменшення витрат на митне оформлення, у тому числі на оплату мита, імпортерам рекомендовано постійно спостерігати за цінами на світовому ринку й погоджувати контракти за укладеними угодами з митним органом.

Крім того, для усунення цих проблем можна при перевезенні свіжих фруктів та овочів залучити третю сторону в якості страховика всіх ризиків. Такою стороною може виступити банк або незалежна компанія, яка зможе покрити всі надмірні витрати.

Отже, рекомендації, які наведені вище, дозволять знизити витрати імпортерів та збільшити їх прибутки при імпортуванні України свіжих фруктів та овочів з інших країн., що стимулюватиме розвиток бізнесу даної галузі.

Список використаних джерел:

1. Митна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua>
2. Про ЗЄД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.провед.рф>
3. Митні правила України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.country.alltravels.com.ua>

Тихоненко І.В.

Чорноморський державний університет імені Петра Могили, Україна

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ КЛУБ ШОС: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність проблеми полягає у зростанні впливу енергетичного фактора на міжнародні відносини, зокрема у межах Шанхайської організації співробітництва, яка є однією з найвагоміших в Азії. Наявність у складі організації країн, які можна назвати світовими енергетичними лідерами та двосторонні контакти між усіма учасниками у сфері енергетики, підкреслює важливість створення такої структури як Енергетичний клуб ШОС.

Метою автора є розгляд процесу формування Енергетичного клубу ШОС, з'ясування досягнутих результатів та аналіз перспектив такого об'єднання.

ШОС утворена у 2001 на основі «Шанхайської п'ятірки», на сучасному етапі нараховує 6 країн-членів (Росія, Китай, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан та Узбекистан), 4 країни-спостерігачі – Індія, Пакистан, Іран та Монголія та 2 країни – партнери по діалогу (Білорусь та Шрі-Ланка) [5].

Процес формування Енергетичного клубу ШОС триває вже 6 років. Упер-

ше модель спільної шосівської структури, яка б стала спеціалізованим механізмом для співробітництва всього спектру ідей і пропозицій у сфері енергетики, була висунута в грудні 2005 року в Ташкенті, на конференції «Енерго-риннок Центральної Азії: тенденції та перспективи». У червні 2006 року в Шанхаї було сформульовано пропозицію В. Путіна про створення Енергоклуба ШОС [1].

Міністерство промисловості і енергетики Росії навіть підготувало проект положень про енергоклуб, згідно з яким дана структура на першому етапі повинна стати неурядовим дорадчим органом, а її основним завданням передбачається створення інформаційного та дискусійного майданчика для всебічного обговорення енергетичних стратегій держав-членів ШОС.

Принцип ЕК пропагує тісне та прозоре співробітництво у енергетичній сфері не тільки членів ШОС, а й країн-спостерігачів. Більш того, створення груп країн-виробників (Росія – Казахстан – Узбекистан – Іран) та країн-споживачів (Китай – Таджикистан – Киргизстан – Індія – Пакистан – Монголія). Саме цього типу відносин не спостерігається у діяльності ОПЕК.

На шляху реалізації проекту ЕК існують труднощі пов'язані насамперед із різномасштабністю економік країн ШОС і неможливістю повного збігу інтересів виробників і споживачів енергоресурсів. Але в рамках ЕК дана тенденція може бути нівельована. Зокрема, величезний китайський ринок теоретично здатний поглинути будь-яку кількість нафти і газу, запропоновану Росією, Казахстаном та Іраном. Крім цього, у межах організації набуває обертів двостороння співпраця між країнами-членами та країнами-спостерігачами, що підтверджується домовленістю між керівництвом Росії та Казахстану щодо проекту реконструкції Екібастузької ГРЕС-2, а також по розширенню нафтопроводу Тенгіз-Новоросійськ Каспійського трубопровідного консорціуму. У березні 2004 року китайська державна нафтоторгівельна компанія Чжухай Чженьжун Согр. уклала 25-річну угоду на імпорт 110 млн тонн зрідженого природного газу з Ірану [3].

Країни-члени ШОС неодноразово поверталися до ідеї створення Енергетичного клубу, але практичні результати були отримані лише у 2011 році. 7 листопада 2011 року в Санкт-Петербурзі відбулося розширене засідання Ради глав урядів Шанхайської організації співробітництва. Однією з тем стало обговорення плану формування Енергетичного клубу ШОС, який створить умови

для розширення ділового спілкування, координації та обміну інформацією в галузі ПЕК (паливно-енергетичний комплекс) [1].

Пропозиція про створення дискусійного майданчика по роботі ПЕК було висловлено 23 вересня 2011 в м. Сіань (КНР) на зустрічі глав енергетичних відомств Китаю, Киргизстану, Росії і Таджикистану за участю країн-спостерігачів Шанхайської організації співробітництва – Пакистану і Ірану. У рамках цього заходу була прийнята Сіанська ініціатива про запуск Енергетичного клубу ШОС. Міненерго Росії 28 жовтня 2011 провело в Москві перше засідання Групи високого рівня зі створення енергоклубу за участю держав-членів, спостерігачів, партнерів по діалогу. Учасники засідання вирішили до кінця 2011 року провести необхідні організаційні заходи щодо запуску Енергоклубу, який, як планується, має стартувати у лютому 2012 року. До складу клубу увійдуть представники міністерств енергетики країн-учасниць ШОС, а також провідні енергетичні компанії. Крім того, туди можуть увійти представники банківської спільноти та геологорозвідники. Про це ж йдеться у матеріалах Азійської енергетичної стратегії, розробленої Міжнародним Інститутом Сучасної Політики при президенті Республіки Казахстан. У ній підкреслюється важливість Енергетичного клубу ШОС як основи для подальшого розвитку ринку енергоресурсів в Азійському регіоні [6].

Такі результати підкреслюють важливість намірів членів ШОС і дозволяють стверджувати про перспективи такого об'єднання.

Попередньо можна виділити чотири виміри концепції ЕК:

- а) глобальний;
- б) регіонально-євразійський (Росія, Китай і 4 країни Центральної Азії);
- в) субрегіональний центральноазійський (Казахстан, Таджикистан, Узбекистан, Киргизія)
- г) рівень економіки країн (розвиток 6 національних енергетичних моделей членів ШОС) [5].

На сьогоднішній момент мова йде в основному про регіонально-євразійський вимір. Створення ЕК дозволить не тільки збудувати самодостатню енергетичну структуру «виробник – постачальник – споживач» на євразійському просторі, але й істотно збагатити загальну стратегію розвитку ШОС.

У регіональному та субрегіональному форматах можна запропонувати більш широке тлумачення територіальних рамок ЕК, що включає й території країн-спостерігачів – Ірану, Індії, Пакистану, Монголії. Зокрема, ідея президента Казахстану Нурсултана Назарбаєва стосовно створення Азійського енергетичного ринку [2].

Ринок Шанхайської організації – один з тих, які найбільш динамічно розвиваються у світі. Так, за оцінками Міжнародного енергетичного агентства, зростання попиту на нафту в основних країнах азіатсько-тихоокеанського регіону до 2025 року буде на чверть випереджати загальносвітовий, а попит на газ – перевищувати в 1,8 рази [4]. Варто зазначити, що у майбутньому країни-члени ШОС, які володіють енергетичними ресурсами, планують збільшити рівень їх видобутку. Так, до 2015 р. Казахстан планує довести видобуток нафти до 100 млн. т на рік. Видобуток нафти в Ірані, який за розвіданими запасами нафти посідає 4-е місце в світі, з 2005 р. по 2010 р. перебуває в межах 200 млн. т на рік [2].

На основі вище згаданих фактів можна зробити такі висновки. Процес створення Енергетичного клубу ШОС триває 6 років і має на меті створення комплексної структури, яка буде контролювати взаємодію виробників енергоресурсів (Росія – Казахстан – Узбекистан – Іран) та споживачів енергоресурсів (Китай – Таджикистан – Киргизстан – Індія – Пакистан – Монголія). Згідно з результатами, які були досягнуті у 2011 році таке об'єднання має стартувати у лютому 2012 року і у перспективі може перетворитися на Азійський енергетичний ринок, який територіально охопить як країни-члени так і країни-спостерігачі ШОС.

Список використаних джерел:

1. Бушуев В. ШОС создает энергетический клуб [Електронний ресурс] / В. Бушуев // Сайт государственного учреждения «Институт энергетической стратегии» (ГУ ИЭС). – 2011. – 10 нояб. – Режим доступа: http://www.energystategy.ru/press-c/source/10.11.11_V.htm
2. Гусев Л. Перспективы создания энергетического клуба ШОС [Електронний ресурс] / Л. Гусев // Сайт Интернет-журнала «Новое Восточное Обозрение». – 2011. – 3 авг. – Режим доступа: <http://journal-neo.com/?q=ru/node/8012>
3. Двустороннее сотрудничество – первый шаг к интеграции [Електронний ресурс] // Официальный сайт Шанхайской организации сотрудничества. – 2009. – 11 нояб. – Режим доступа: <http://infoshos.ru/ru/?idn=5101>
4. Кранс М. Энергетический клуб ШОС: каким ему быть? [Електронний ресурс] / М. Кранс // Официальный сайт Шанхайской организации сотрудничества. – 2009. – 28 окт. – Режим доступа: <http://infoshos.ru/ru/?idn=5040>
5. Лузянин С. Шанхайская организация сотрудничества: модель образца 2008 года [Електронний ресурс] / С. Лузянин // Перспективы. – 2008. – 28 марта. – Режим доступа: http://www.perspektivy.info/rus/konturi/shankhajskaja_organizacija_sotrudnichestva_model_obrazca_2008_goda_2008-03-28.htm
6. Российская Федерация выступает за скорейшее создание Энергетического клуба в рамках Шанхайской организации сотрудничества [Електронний ресурс] // Официальный сайт Министерства энергетики Российской Федерации. – 2011. – 7 нояб. – Режим доступа: http://minenergo.gov.ru/press/min_news/9749.html?sphrase_id=163205

Худієв Н.Е.

*Інститут міжнародних відносин Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, Україна*

ГЛОБАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

В останні десятиліття істотно змінилося ставлення урядів і світової громадської думки до питання про те, в яких випадках застосування санкцій є виправданим і доречним. У період з початку Першої світової війни і до закінчення Другої світової війни санкції застосовувалися в основному для запобігання (покарання) військових інтервенцій і як частину загальних зусиль держави у війні. У наступні десятиліття спектр цілей застосування санкцій розширився і став включати в себе такі завдання як припинення регіональних конфліктів, просування поширення демократії і політичних свобод, утвердження прав людини, запобігання розповсюдженню ядерної зброї, звільнення заручників і звільнення захоплених територій. Крім того, новітня історія рясніє чималою кількістю прикладів збройних конфліктів, що виникають з економічних причин.

Санкції являють собою рестриктивні примусові інструменти реалізації державою національних інтересів проти країни, яку вважають порушником міжнародного права, спрямованими на те, щоб змусити цю державу дотримуватися закону. До них відносять економічні обмеження, ембарго на поставки озброєнь, розрив дипломатичних відносин, обмеження на пересування громадян, бойкот культурних та спортивних заходів. Таким чином, існують два центральні елементи, що формують концепцію економічних санкцій у світовій політиці: примусові заходи, що мають економічну природу та переслідують політичні цілі.

Санкції є чимось середнім між дипломатичним окриком і більш інтенсивними діями, які можуть включати військові дії і таємні операції. Разом з тим, найбільш поширеною формою санкцій є обмеження на міжнародну торгівлю, фінансові операції та переміщення людей. Санкції видаються досить привабливим інструментом зовнішньої політики, так як, на відміну від війни, вони покликані вирішувати міжнародні конфлікти і розбіжності з меншими витратами і людськими жертвами. Інтенсивність санкцій визначається ступенем шкоди, що може бути ними завдано як економіці країни в цілому, так і політичному режиму або приватним інтересам політиків, що знаходяться при владі, зокрема. Серед іншого – загроза інтересам і конкурентоспроможності окремих галузей

економіки та промисловості або інтересам окремих фінансово-промислових груп і компаній [1].

Прикладом санкцій високої інтенсивності, які загрожують економіці країни в цілому, є заборона на експорт нафти для країн, чия економіка ґрунтується на експорті енергоносіїв.

Представлений арсенал економічних заходів щодо попередження збройного конфлікту можна розглядати як можливий. Проте ефективне використання цього арсеналу заходів економічного характеру можливе тільки у відносно сприятливих умовах, коли поява і характер збройного конфлікту передбачувані, а для підготовки до її запобігання або локалізації є необхідний час.

Серед найдієвіших форм попередження та ліквідації збройних конфліктів власне економічними заходами – економічна блокада. Економічна блокада – це економічна ізоляція держави з метою підірвати її економіку, чинення тиску шляхом припинення ввезення в країну сировини і готових товарів і позбавлення її ринків збуту. При блокаді зовнішньоторговельні, фінансові, кредитні та інші економічні зв'язки з державою, що блокується, забороняються. Вона може носити загальний характер, тобто поширюватися на всі види економічних зв'язків країни, або охоплювати деякі з них [2].

Окремим випадком економічної блокади може бути фінансова і митна блокада. Фінансова блокада – припинення або обмеження фінансових відносин з заблокованою країною з метою чинити на неї економічний або політичний тиск. За фінансової блокади різко скорочується чи припиняється експорт державного капіталу в заблоковану країну. У цьому випадку національні компанії позбавляються фінансової підтримки у формі субсидування, кредитування, страхування та пільгового оподаткування [2].

Фінансова блокада може проводитися у відкритій формі – на основі урядових указів, декретів, розпоряджень, що стосуються експорту державного капіталу та оподаткування, або приховано – шляхом відмови у фінансовій допомозі приватним компаніям, що здійснюють вивіз товарів або капіталу в заблоковану країну. Фінансова блокада може бути повною – при використанні всіх методів фінансового впливу, або частковою, при якій застосовуються лише окремі з них. Часткова блокада може здійснюватися також і у формі фінансової дискримінації, тобто погіршенні умов надання позик і субсидій [1].

Митна блокада – економічна ізоляція яких-небудь державою або групою країн одного або декількох держав з метою припинити або призупинити екс-

порт їхніх товарів, хоча в даний час митна блокада застосовується лише у модифікованому вигляді. Підкреслимо, що згідно зі Статутом ООН, використання митної блокади передбачається як можлива колективна міра, здійснювана країнами – членами організації для запобігання збройних конфліктів та підтримання миру.

Іншим, менш "жорстким" методом економічних заходів попередження та ліквідації (локалізації) збройних конфліктів є введення ембарго – заборона ввезення в країну або вивозу з неї товарів та валюти. Ембарго у воєнний час по суті стає формою економічної блокади і в умовах збройного конфлікту застосовується як захід впливу чи засіб економічного і фінансового тиску на інші країни.

Обмеження на застосування санкцій мають швидше внутрішньополітичну природу. Ці неформальні обмеження полягають у тому, що, з точки зору світової громадської думки, обсяг, інтенсивність і ефект економічних санкцій повинні бути в цілому пропорційні меті, заради якої вони вводяться. У функціональному плані, застосування санкцій може переслідувати декілька цілей. Обмеження експорту країни-об'єкта санкцій послаблює її національний дохід і надходження твердої валюти, тим самим знижуючи її можливості купувати на світовому ринку необхідні їй товари. Досить часто такі заходи також сприяють зростанню прибутків бізнесу країни-об'єкта, тому що подібні санкції надають схожий економічний ефект з тарифними обмеженнями [2]. Обмеження на імпорт країни-об'єкта санкції можуть складатися в забороні на імпорт будь-яких товарів або в забороні на імпорт лише специфічних товарів і сировини, необхідної у військових цілях.

Глобалізація в цілому двояко вплинула на практику використання санкцій у світовій політиці. З одного боку, глобалізація диверсифікує експортні та імпорتنі ринки, робить ефективне здійснення санкцій все більш важким, тому що у будь-якої держави з'являється все більше альтернативних варіантів для експорту та імпорту. З іншого боку, фінансова та інформаційна складові глобалізації дозволяють легше відстежувати проходження міжнародних платежів і фінансових потоків в цілому, що дає розвиненим країнам-власникам світових резервних валют більше можливостей втручатися у фінансову сторону світової торгівлі і блокувати торгові операції через фінансову сферу. З цієї причини в останні роки акцент в практиці застосування економічних санкцій зміщується з власне торговельних санкцій на фінансові санкції.

Таким чином, в якості однієї з причин відносного зниження ефективності торговельно-економічних санкцій можна вказати глобальний характер світової економіки, в якій дуже важко ввести і підтримувати по-справжньому суворі обмеження на потоки товарів і послуг. Іншою причиною обмеженою ефективності санкцій є те, що економічний ефект від застосування санкцій позначається на населенні країни-об'єкта, а не на її політичній еліті, яка приймає рішення.

Список використаних джерел:

1. Daoudi M.S. Economic Sanctions: Ideals and Experience [Електронний ресурс] / Daoudi M.S., Dajani M.S. – 2006. – Режим доступу: <http://www.infibeam.com>
2. Eaton J. Sanctions: Some Simple Analytics [Електронний ресурс] / Eaton J., Engers M. – 2006. – Режим доступу: <http://www.jstor.org/pss/117145>

К.е.н. Чабаненко Ж.М., Кас'янова О.О., Кириченко О.В.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ЗАХОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Відповідно до чинного законодавства підприємства-суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, прагнуть здійснювати експорт товарів, робіт, послуг для отримання валютної виручки та збільшення прибутку. Для зростання кількості експортних операцій необхідне удосконалення державного регулювання (митного, валютного та процесу ціноутворення).

Істотні зміни спостерігаються в розмірах балансу експорту і імпорту в світовій торгівлі. Баланс зовнішньої торгівлі послугами протягом останніх років був позитивним, та в окремі роки значною мірою перевищував баланс зовнішньої торгівлі товарами. Основними показниками ролі міжнародної торгівлі в розвитку економіки країни є експортна та імпортна квота.

Важливого значення набуває експортна діяльність країни, сприяє розвитку економіки країни, забезпечує її конкурентоспроможність на зовнішніх ринках, дозволяє поглибити економічні відносини між країнами. Державна підтримка експортної діяльності є головним напрямом державної політики соціально-економічного розвитку країни [2]. Але сама експортна політика країни залежить від низки факторів: географічного положення країни, географічної спрямованості експорту, векторів зовнішньоекономічної діяльності, участі країни у міжнародних економічних організаціях, науково-технічної політики. Ук-

раїна, задля розвитку економіки, підвищенню конкурентоздатності вітчизняних товарів, підприємств, збільшенні іноземного інвестування зацікавлена в активізації експортної діяльності [2].

Враховуючи перелічені інтереси держави Міністерством економіки України розроблена Національна стратегія розвитку експорту України на період до 2020 року, яка спрямована на зростання обсягів ВВП, збільшення податкових та валютних надходжень, створення додаткових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності економіки. Завданнями даної стратегії є зокрема створення умов для експорту української продукції, інформаційної підтримки підприємств щодо можливостей здійснення зовнішньоторговельних операцій, виходу на світові ринки, фінансової підтримки експортерів та ефективного захисту інтересів українських виробників-експортерів за кордоном.

Передбачається, що механізмами реалізації даної стратегії є створення державного-приватного партнерства для інновацій; зниження трансакційних витрат при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності; надання інвестицій експортним галузям економіки, у тому числі розвиток інвестиційного кредитування. Це дозволить зосередити кошти на ті галузі виробництва, що потребують підтримки, зокрема при здійсненні експортної діяльності. Слід підкреслити, що механізми підтримки створять комплекс нерозривно пов'язаних між собою елементів, до складу якого входять підготовка кваліфікованих кадрів для суб'єктів ЗЕД, розвиток страхової діяльності, взаємодії влади місцевого та державного рівня із підприємствами, зниження податків для експортних підприємств, політика інновацій та інше [3].

Україна в 2008 році стала членом Світової Організації Торгівлі, за три роки членства це позитивно вплинуло на розвиток зовнішньої торгівлі. У 2010 році спостерігалось зростання товарного експорту в порівнянні з 2009 роком і складало 52,2 млрд. дол. США. Найбільше зріс експорт продукції чорної металургії, обсяги закордонного постачання якої зросли на 42,7%. Також зросли обсяги експорту продукції машинобудування на 33,3% в порівнянні з 2009 роком [4].

Членство України у СОТ сприяло зниженню кількості нетарифних бар'єрів щодо українського експорту, зокрема припинено квотування імпорту металопродукції, зменшено кількість антидемпінгових розслідувань, скасовано кількісні обмеження експорту соняшникової олії, зернових, насіння соняшнику, що дозволило збільшити обсяги закордонного продажу даної продукції.

Негативною рисою, на наш погляд, є те що в період фінансової кризи зни-

жувалась частка зовнішньоторговельного обороту з країнами ЄС, віддавалась перевага торговельним партнерам з країн СНД. Країни СНД подібні з Україною, а тому є головними партнерами у торгівлі. Але у той же час ще спостерігається дефіцитність зовнішньоторговельного балансу, оскільки Україна залишається імпортозалежною країною. Для подолання дефіциту зовнішньоторговельного балансу для України є важливим:

- стабілізація політичної ситуації, задля сприянню попиту серед іноземних покупців на вітчизняну продукцію;

- вдосконалення вимог Податкового Кодексу України, особливо щодо підприємств, що здійснюють експорту діяльність;

- проведення технічного переоснащення матеріально-технічної бази підприємств;

- впровадження зваженої протекціоністської політики відносно виробників конкурентноспроможної продукції;

- покращення якості продукції та зменшення витрат на її виробництво, і таким чином підвищення попиту на ринку. [1]

Реалізація зазначених заходів дозволить підвищити ефективність експорту, сприятиме подоланню проблем зовнішньоторговельного балансу.

Список використаних джерел:

1. Аналітична записка «Щодо першочергових заходів зовнішньоторговельної політики в контексті структурних трансформацій зовнішньої торгівлі України після вступу до СОТ» [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/622>
2. Національна стратегія розвитку експорту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrexport.gov.ua/ukr/zed/strategy/ukr/4589.html>
3. Приз О.В. Державне регулювання експортної діяльності / О.В. Приз // Вісник Донецького національного університету. Серія «Економіка і право». – 2007.– Вип. 2.
4. Статистична інформація, зовнішньоторговельна діяльність України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

ЗМІСТ

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ УГРУПУВАННЯ

<i>Андрієнко Н.Н.</i> Імплементация МСФО в Украине как следствие интеграционных экономических процессов.....	3
<i>Билий А.И., Макаров А.Д.</i> Участие Украины в международных и региональных организациях	6
<i>Гладченко А.Ю.</i> Енергетична складова регіонально-інтеграційних пріоритетів України	9
<i>Голей Ю.М., Лаврик Є.В.</i> Національний вибір суспільства на шляху до євроінтеграції.....	11
<i>Дідков Р.Л., Сазонець О.М.</i> Світовий досвід соціального підприємництва та проблеми його розвитку в Україні.....	14
<i>Дяків Х.М., Нагорняк М.М.</i> СНД як форма регіональної інтеграції України.....	16
<i>Заставнюк М.Л.</i> Оцінка результатів членства України в СОТ і перспективи їх змін.....	19
<i>Квасова Л.С., Пащенко В.М.</i> Інтеграція України в міжнародні та регіональні об'єднання.....	22
<i>Коляда О.М.</i> Особливості співпраці України та Чорногорії в рамках угоди про вільну торгівлю	26
<i>Матасова А.А.</i> Особливості співпраці України з МВФ	29
<i>Ожегова Л.А., Канаєва О.В.</i> Украина как субъект мирового рынка рабочей силы.....	31
<i>Онищук Ю.В.</i> Інтеграція цукробурякової галузі України у світовий економічний простір	34
<i>Погорєлова А.І.</i> Податкова система Швеції: уроки для України	36
<i>Скірко Ю.І., Муценко Н.С.</i> Україна в глобальних вимірах та інтеграції.....	39
<i>Терещенко Я.М.</i> Участь України в регіональних європейських об'єднаннях як інструмент реалізації євроінтеграційних прагнень	42
<i>Терещук Г.С., Федотова Т.А.</i> Оцінка векторів інтеграції України в міжнародні і регіональні об'єднання	45
<i>Тимків Г.І., Нагорняк М.М.</i> Транскордонне співробітництво як чинник європейської інтеграції України.....	49
<i>Щеньова В.Б.</i> Особливості міграції українців до країн ЄС	52

АКТИВІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРАЇН

<i>Бандура Ю.С.</i> Українсько-азербайджанське економічне співробітництво на сучасному етапі	55
<i>Башинська У.А.</i> Росія в енергетичній стратегії Китаю.....	58
<i>Березюк С.В., Березюк Ю.Б.</i> Особливості формування експортного агропродовольчого потенціалу України в умовах глобалізації	61
<i>Білій А.І., Хлобистова К.О.</i> Розвиток зовнішньоекономічної діяльності України	67
<i>Горбачук В.М., Лецинська Л.В.</i> Динаміка імпорту послуг основними торговельними партнерами України у 2004–2010 рр. у галузях транспорту, подорожей, комунікацій, будівництва, страхування, фінансів, комп'ютерів та інформації, роялті та ліцензій	70
<i>Керницька О.О., Прутська О.О.</i> Особливості процесу укладання зовнішньоекономічного контракту в кризових умовах	75
<i>Люльчак З.С., Дзуреченський М.В.</i> Перспективи розвитку страхування експортних операцій в Україні у післякризовий період та в умовах глобалізації.....	79
<i>Микитчук Н.М.</i> Тенденції економічного співробітництва України й Таджикистану	82
<i>Нямещук Г.В.</i> Перспективи входу підприємств України на нові сегменти світового ринку космічних технологій	85
<i>Онопко М.О.</i> Діяльність суверенних інвестиційних фондів як складова зовнішньоекономічної політики	88
<i>Петровская А.С., Бунчиков О.Н.</i> Внешнеэкономические связи России	91
<i>Приварникова І.Ю., Тарасенко Д.В.</i> До питання імпорту свіжих фруктів та овочів в Україну	94
<i>Тихоненко І.В.</i> Енергетичний клуб ШОС: результати та перспективи.....	96
<i>Худієв Н.Е.</i> Глобальні економічні санкції як механізм реалізації національних інтересів	100
<i>Чабаненко Ж.М., Кас'янова О.О., Кириченко О.В.</i> Заходи активізації експортної діяльності підприємств	103

Наукове видання

Мови видання: українська, російська

**СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції
молодих учених та студентів
(17–18 лютого 2012 р.)

У п'яти томах

Том 3. Світова економіка і міжнародні економічні відносини

Окремі доповіді друкуються в авторській редакції

Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Відповідальний редактор Біла К. О.
Дизайн обкладинки Косолапов О. В.
Технічний редактор Капуш О. Є.

Здано до друку 14.02.12. Підписано до друку 15.02.12.
Формат 60x84¹/₁₆. Спосіб друку – різнограф.
Ум.др.арк. 5,9. Тираж 100 пр. Зам. № 0212-04.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 3618 від 6.11.09р.

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Україна, 49087, м. Дніпропетровськ, п/в 87, а/с 4402
тел. +38 (067) 972-90-71
www.confcontact.com
e-mail: conf@confcontact.com